



VILNIAUS UNIVERSITETAS
ŠIAULIŲ AKADEMIJA

MAGISTRO STUDIJŲ PROGRAMA
ekonomikos specializacija

STUDENTĖS LAUROS TRUMPICKIENĖS

Magistro baigiamasis darbas

**FINANSAVIMO POVEIKIO LIETUVOS APYGARDŲ IR APYLINKIŲ TEISMŲ
BYLŲ NAGRINĖJIMO EFEKTYVUMUI VERTINIMAS**

Darbo vadovė doc. dr. Lina Garšvienė

Šiauliai, 2023

**Studijuojančiojo, teikiančio baigiamąjį
darbą, GARANTIJA**

WARRANTY of Final Thesis

Vardas, pavardė <i>Name, Surname</i>	Laura Trumpickienė
Padalinys <i>Faculty</i>	Šiaulių akademija <i>Šiauliai Academy</i>
Studijų programa <i>Study Programme</i>	Ekonomikos studijų programa <i>Economics study programme</i>
Darbo pavadinimas <i>Thesis topic</i>	<i>Finansavimo poveikio Lietuvos apygardų ir apylinkių teismų bylų nagrinėjimo efektyvumui vertinimas</i> <i>Assessment of the impact of financing on the efficiency of handling cases in district and regional courts of Lithuania</i>
Darbo tipas <i>Thesis type</i>	Baigiamasis darbas <i>Final Thesis</i>

Garantuojau, kad mano baigiamasis darbas yra parengtas sąžiningai ir savarankiškai, kitų asmenų indėlio į parengtą darbą nėra. Jokių neteisėtų mokėjimų už šį darbą niekam nesu mokėjęs.

I guarantee that my thesis is prepared in good faith and independently, there is no contribution to this work from other individuals. I have not made any illegal payments related to this work.

Šiame darbe tiesiogiai ar netiesiogiai panaudotos kitų šaltinių citatos yra pažymėtos literatūros nuorodose.

Quotes from other sources directly or indirectly used in this thesis, are indicated in literature references.

Aš, Laura Trumpickienė, pateikdamas (-a) šį darbą, patvirtinu (pažymėti)

Embargo laikotarpis
Embargo Period

Prašau nustatyti šiam baigiamajam darbui toliau nurodytos trukmės embargo laikotarpį:
I am requesting an embargo of this thesis for the period indicated below:

_____ mėnesių / *months*
(embargo laikotarpis negali viršyti 60 mėn. / *an embargo period shall not exceed 60 months*).

Embargo laikotarpis nereikalingas / *no embargo requested*.

Embargo laikotarpio nustatymo priežastis / *Reason for embargo period:*

TURINYS

SANTRAUKA.....	4
SUMMARY.....	5
ĮVADAS.....	9
1. TEISMINĖS SISTEMOS FINANSAVIMAS	12
1.1. Finansavimo poveikio veiklos rodikliams samprata.....	12
1.2. Finansavimas Lietuvos ir dalyje pasaulio bei Europos Sąjungos šalių teisingumo sistemų	13
2. FINANSAVIMO LIETUVOS TEISMŲ BYLŲ NAGRINĖJIMO EFEKTYVUMUI POVEIKIO VERTINIMO METODIKA	26
2.1. Teismų finansavimo poveikio bylų nagrinėjimo efektyvumui Lietuvos apygardų ir apylinkių teismuose vertinimo modelio sudarymas.....	26
2.2. Empirinio tyrimo etapai ir juose taikoma metodika.....	31
3. FINANSAVIMO POVEIKIO LIETUVOS APYGARDŲ IR APYLINKIŲ TEISMŲ BYLŲ NAGRINĖJIMO EFEKTYVUMUI PALYGINAMASIS IR EMPIRINIS VERTINIMAS	34
3.1. Vertinamų rodiklių Lietuvos apygardų ir apylinkių teismuose 2018-2022 m. dinamikos analizė..	34
3.2. Finansavimo Lietuvos apylinkių ir apygardų teismuose ir teismų veiklos rodiklių apžvalga.....	36
3.2.1. Finansavimo vienam teisėjui Lietuvos apygardų ir apylinkių teismuose 2018-2022 metais ir bylų nagrinėjimo rodiklių apžvalga	36
3.2.2. Finansavimo vienai bylai Lietuvos apygardų ir apylinkių teismuose 2018-2022 metais ir bylų nagrinėjimo rodiklių apžvalga	42
3.2.3. Finansavimo vienam teisėjui ir vienai išnagrinėtai bylai Lietuvos apygardų teismuose 2013-2022 metais apžvalga.....	49
3.2.4. Finansavimo, skolų, bylų nagrinėjimo rodiklių Lietuvos apylinkių ir apygardų teismuose 2018- 2022 metais apžvalga	52
3.2.5. Regresijos modelio sudarymas ir hipotezės tikrinimas	63
IŠVADOS.....	68
LITERATŪRA	71
PRIEDAI	75

SANTRAUKA

Magistro baigiamajame darbe analizuojamas finansavimo poveikis Lietuvos apygardų ir apylinkių teismų bylų nagrinėjimo efektyvumui. Šio darbo tikslas – apibendrinus teismų finansavimo ir jo poveikio efektyvumui mokslinę literatūrą, sudaryti vertinimo metodiką bei ją pritaikyti Lietuvos apylinkių ir apygardų teismų atveju.

Pirmoje darbo dalyje apibrėžiama finansavimo poveikio veiklos rodikliams samprata. Atliekama mokslinės literatūros analizė, siekiama išsiaiškinti ir pateikti veiksnius, darančius poveikį teismų veiklos rodikliams.

Antroje darbo dalyje pristatoma finansavimo poveikio Lietuvos apygardų ir apylinkių teismų bylų nagrinėjimo efektyvumui veiksnių vertinimo metodologija. Sudaromas finansavimo poveikio bylų nagrinėjimo efektyvumui vertinimo modelis, detalizuojami empirinio modelio sudarymo etapai: tyrimo imties ir laikotarpio pagrindimas, tyrimo hipotezių formulavimas, empirinio tyrimo etapų ir vertinimo metodų aptarimas bei tyrimo ribotumų įvardijimas.

Trečioje darbo dalyje analizuojamas finansavimo poveikis Lietuvos apygardų ir apylinkių teismų bylų nagrinėjimo efektyvumui, išskiriami didesnę poveikį turintys veiksniai 2018-2022 metų laikotarpiu. Sudarius vertinimo modelį, atliekama finansavimo poveikio Lietuvos apygardų ir apylinkių teismų bylų nagrinėjimo efektyvumui vertinimo analizė.

Gauti tyrimo rezultatai parodė, kad dėl Lietuvos apygardų ir apylinkių teismų skirtumų, tiesinė regresinė analizė, nagrinėjamu laikotarpiu nėra galima. Lietuvos apygardų ir apylinkių teismai atsiskiria tiek nagrinėjant pagal finansavimą vienam teisėjui, tiek pagal finansavimą vienai išnagrinėtai bylai. Patvirtinta, kad didžiausias ryšys yra tarp finansavimo vienai išnagrinėtai bylai ir bylų tenkančių vienam teisėjui.

Raktiniai žodžiai: Lietuvos apygardų ir apylinkių teismai, finansavimo poveikis, bylų nagrinėjimas, efektyvumas, vertinimas.

SUMMARY

The Master's final thesis analyses the impact of financing on the efficiency of handling cases in district and regional courts of Lithuania. The purpose of this work is to summarize the scientific literature on financing of courts and its impact on efficiency thereto, to design an evaluation methodology and apply it to the case of district and regional courts of Lithuania.

The first part of the paper defines the concept of the impact of funding on performance indicators. The analysis of scientific literature is carried out, the aim is to find out and present the factors affecting the performance indicators of the courts.

The second part of the work presents the methodology for assessing the factors of the impact of funding on the efficiency of handling cases in district and regional courts of Lithuania. Evaluation model of the impact of funding on the effectiveness of handling cases is designed, the stages of creating an empirical model are detailed: justification of the sample and period of research, forming of the research hypotheses, discussion of the stages of the empirical research and assessment methods, and identification of the limitations of the research.

The third part of the paper analyses the impact of funding on the efficiency of handling cases in district and regional courts of Lithuania, and distinguishes the factors with a greater impact in the period 2018–2022. After designing the evaluation model, an evaluation analysis of the impact of funding on the efficiency of handling cases in district and regional courts of Lithuania is carried out.

The obtained results of the research revealed that due to the differences among district and regional courts of Lithuania, linear regression analysis is not possible within the considered period. District and regional courts of Lithuania differentiate both in terms of analysing funding for one judge and funding for one handled case. It has been confirmed that the highest correlation appears between the funding per handled case and cases assigned to one judge.

Keywords: district and regional courts of Lithuania, impact of financing, handling cases, efficiency, evaluation.

LENTELIŲ SĄRAŠAS

Lentelė 1.1.1 <i>Pagrindinių, darbe naudojamų, sąvokų sąrašas</i>	12
Lentelė 1.2.1 Mokslinių darbų santrauka	16
Lentelė 1.2.2 Teismų struktūra dalyje Europos Sąjungos valstybių	17
Lentelė 1.2.3 Teisingumo skirtumai Lietuvos apylinkių ir apygardų teismuose	19
Lentelė 2.1.1 Lietuvos teismų veiklos rodikliai	26
Lentelė 2.1.2 Lietuvos apylinkių ir apygardų teismų skirtumai	28
Lentelė 3.1.1 Teisėjų skaičiaus Lietuvos teismuose dinamika	34
Lentelė 3.2.4.1 Lietuvos apygardų teismų skolos, vidutinis teisėjų skaičius ir bylų nagrinėjimo rodikliai 2022 metų pabaigai	52
Lentelė 3.2.4.2 Lietuvos apylinkių teismų skolos, vidutinis teisėjų skaičius ir bylų nagrinėjimo rodikliai 2022 metų pabaigai	53
Lentelė 3.2.4.3 Finansavimo perskirstymas Lietuvos teismuose 2023 m. lapkričio mėn.	54
Lentelė 3.2.4.4 Lietuvos apygardų ir apylinkių teismų skolų pokytis 2018-2022 metais.....	55
Lentelė 3.2.4.5 Lietuvos apygardų ir apylinkių teismų finansavimo vienam teisėjui ir vienai išnagrinėtai bylai pokytis 2018-2022 metais	56
Lentelė 3.2.4.6 Lietuvos apygardų ir apylinkių teismų finansavimo poveikio bylų nagrinėjimo efektyvumui suvestinė.....	62
Lentelė 3.2.5.1. Tiesinės regresinės analizės fiksuotų efektų modelio reikšmingi kintamieji	63
Lentelė 3.2.5.2. Tarpgrupinės koreliacijos testo duomenys	64
Lentelė 3.2.5.3. Autokoreliacijos testo duomenys	64
Lentelė 3.2.5.4. Klaidų šalinimo analizės duomenys	64
Lentelė 3.2.5.5. Fiksuotų efektų modelis (1)	65
Lentelė 3.2.5.6. Fiksuotų efektų modelis (2)	66
Lentelė 3.2.5.7. Fiksuotų efektų modelis (3)	66

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 pav. Finansavimo Lietuvos teismuose schema	21
2 pav. Bylų perskirstymo Lietuvos apygardų teismuose schema.....	23
3 pav. Bylų perskirstymo Lietuvos apylinkių teismuose schema	24
4 pav. Bylų efektyvumo vertinimo Lietuvos apygardų ir apylinkių teismuose modelis	30
5 pav. Finansavimo Lietuvos apygardų ir apylinkių teismuose poveikio bylų nagrinėjimo efektyvumo rodikliams vertinti schema	32
6 pav. Finansavimas Europos Sąjungos teismams nuo BVP	35
7 pav. Finansavimo išlaidų pasiskirstymas Lietuvos apygardų ir apylinkių teismuose	35
8 pav. Vidutinis finansavimas vienam teisėjui Lietuvos apygardų ir apylinkių teismuose	37
9 pav. Vidutinio finansavimo vienam teisėjui pokytis Lietuvos apygardų ir apylinkių teismuose	38
10 pav. Finansavimo vienam teisėjui ir darbo 11 pav. Finansavimo vienam teisėjui ir darbo.....	38
12 pav. Finansavimo vienam teisėjui pokyčių Lietuvos apygardų ir apylinkių teismuose vidurkis.....	39
13 pav. Finansavimo vienam teisėjui ir darbo krūvio etaloninės bylos vnt. santykis	40
14 pav. Finansavimo vienam teisėjui ir bylų nagrinėjimo greičio dienomis santykis.....	41
15 pav. Finansavimo vienam teisėjui ir bylų tenkančių vienam teisėjui santykis.....	42
16 pav. Vidutinis finansavimo vienai išnagrinėtai bylai	43
17 pav. Vidutinio finansavimo vienai išnagrinėtai bylai pokytis	44
18 pav. Vidutinis finansavimo vienai išnagrinėtai bylai	45
19 pav. Vidutinis finansavimo vienai išnagrinėtai bylai ir teisėjo darbo krūvio etaloninės bylos vnt. santykis.....	45
20 pav. Vidutinis finansavimo vienai išnagrinėtai bylai ir teisėjo darbo krūvio etaloninės bylos vnt. pokyčio santykis	46
21 pav. Vidutinis finansavimo vienai išnagrinėtai bylai ir bylų nagrinėjimo greičio dienomis santykis	48
22 pav. Vidutinis finansavimo vienai išnagrinėtai bylai ir bylų tenkančių vienam teisėjui santykis....	48
23 pav. Finansavimo vienam teisėjui ir teisėjo darbo krūvio etaloninės bylos vienetais santykis	49
24 pav. Finansavimo vienam teisėjui ir bylų tenkančių vienam teisėjui santykis.....	50
25 pav. Finansavimo vienai išnagrinėtai bylai ir teisėjo darbo krūvio etaloninės bylos vienetais santykis	51
26 pav. Finansavimo vienai išnagrinėtai bylai ir bylų, tenkančių vienam teisėjui santykis	51
27 pav. Lietuvos apygardų ir apylinkių teismų finansavimo vienai išnagrinėtai bylai pokytis lyginant 2018 metus su 2022 metais.....	58
28 pav. Lietuvos apygardų ir apylinkių teismų skolos vienai išnagrinėtai bylai pokytis lyginant 2018 metus su 2022 metais	59
29 pav. Lietuvos apygardų ir apylinkių teismų bylų nagrinėjimo greičio, dienomis, pokytis lyginant 2018 metus su 2022 metais.....	60
30 pav. Lietuvos apygardų ir apylinkių teismų teisėjo darbo krūvio etaloninės bylos vienetais pokytis lyginant 2018 metus su 2022 metais	61

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS

VAT – Vilniaus apygardos teismas

KAT – Kauno apygardos teismas

KLAT – Klaipėdos apygardos teismas

SAT – Šiaulių apygardos teismas

PAT – Panevėžio apygardos teismas

IVADAS

Aktualumas. Finansavimo didinimo klausimas Teismų sistemoje aktualus jau ne vienerius metus. Apie ekonominės krizės iššūkius teismų sistemai kalbėta nuo 2015 metų (Žalimas ir kt. 2015). Valstybinio audito ataskaitoje (2020) minima apie saugios aplinkos užtikrinimą proceso dalyviams, nustatyto posėdžių salių kiekio reikalavimo tenkinimo bei vaizdo konferencijos įrangos trūkumą. Šiems įvardintiems pokyčiams yra būtinas didesnis finansavimas. Apie poreikį užtikrinti veiksmingą teisminę gynybą ir teisėjų nepriklausomumą, jiems mokant tokio dydžio darbo užmokestį, kuris atitiktų jų įgaliojimų lygį aptarta Europos komisijos teisinės valstybės principo taikymo ataskaitoje (2022).

Temos mokslinis iširtumas ir tyrimo naujumas. Mokslinių tyrimų, nagrinėjusių finansavimo poveikį įstaigų veiklos efektyvumui, atliktų makroekonominiu lygiu, nėra daug. Dimitrijeva (2014) tyrė valstybinio studijų finansavimo politiką Suomijoje, Lenkijoje, Estijoje, Prancūzijoje, Anglijoje ir Lietuvoje. Finansavimo įtaką, darbuotojų motyvacijai, moksleivių tėvų pasitenkinimui mokslo kokybe, švietimo įstaigose tyrė Vasilevska (2017), Sarapavičiūtė (2015), Stropuvienė (2015), Tvorogal (2016), Valiukė (2017), Juškaitė (2019), Mituzaitė (2017), Kuncevičiūtė (2017). Apie teisminės sistemos finansavimą, poveikį bylų nagrinėjimo rodikliams, taip pat žmogiškųjų išteklių trūkumo sukeltus iššūkius teismų veiklai, ataskaitose rašo Rule of Law Report - Country Chapter (Belgium, Germany, Portugal, France, Slovėnija, Denmark) (2022), Rule of Law Report - Country Chapter (Belgium, Germany, Portugal, France, Slovėnija, Denmark, Latvia, Estonia, Poland) (2023).

Tyrimo problema. Moksliniuose tyrimuose finansavimo įtaka yra analizuojama teikiamoms paslaugoms švietimo, sveikatos apsaugos įstaigose. Teismų bylų nagrinėjimo rodiklius, susijusius su finansavimu, vertinančių tyrimų nėra daug, vertinimai atlikti “Teismų nepriklausomumo principas Europos Sąjungos teisės raidos kontekste”, (Jarukaitis ir kt., 2021) “Ekonominės krizės iššūkiai teisėjo ir teismų nepriklausomumui”, Žalimas ir kt. (2015), investicijų į informacijos ir ryšių technologijas poveikį teismų produktyvumui Brazilijoje tyrė Gomes, A. O. ir kiti (2018), žmogiškųjų išteklių svarbą šioje šalyje nustatė Louro, A. C. ir kiti (2017). Kiti autoriai, nustatę teigiamą arba neigiamą poveikį teismų darbo produktyvumui, tyrė tokius veiksnius kaip oro tarša (Sarmiento L. 2022), teisėjų rotacija (Grajzl, P. ir kt. 2020). Apie finansavimo modelio keitimo būtinumą, norint pagerinti teismų veiklos rodiklius, Lietuvos teismams rašoma 2021 m. teisinės valstybės principo ataskaitoje: šalies skyrius Lietuva (2021) 2022 m. teisinės valstybės principo ataskaitoje: šalies skyrius Lietuva (2022), 2023 m. teisinės valstybės principo ataskaitoje: šalies skyrius Lietuva (2023), The 2022 EU justice scoreboard bei Nacionalinės teismų administracijos (2023) „Dėl 2021 m. II pusmečio – 2022 metų I pusmečio teismų administravimo trūkumų, taikytų organizacinės veiklos priemonių ir gerosios praktikos apibendrinimo“ ataskaitoje. Kalbant apie finansavimą ir jo poveikį produktyvumui, yra tyrimų patvirtinančių ar paneigiančių šią hipotezę, apie teismus tokių tyrimų nėra daug, bet tai traktuojama, kaip vienas iš galimų veiksnių turinčių poveikį bylų nagrinėjimo efektyvumui: bylų nagrinėjimo greičiui dienomis, bylų nagrinėjimo greičiui dienomis ir vienam teisėjui tenkančių bylų skaičiui. Darbe siekiama išskirti, kaip įvertinti finansavimo poveikį teismų bylų nagrinėjimo efektyvumui ir kokį poveikį jis turi Lietuvos apygardų ir apylinkių teismų atveju.

Tyrimo hipotezės:

H1: Finansavimo vienam teisėjui didėjimas lemia didesnę bylų nagrinėjimo efektyvumą.

H2: Didėjant vienai išnagrinėtai bylai skirtam finansavimui, bylų nagrinėjimo rodikliai mažėja.

Tyrimo objektas – Teismų finansavimo poveikis bylų nagrinėjimo efektyvumui.

Tyrimo tikslas – Apibendrinus teismų finansavimo ir jo poveikio efektyvumui mokslinę literatūrą, sudaryti vertinimo metodiką bei ją pritaikyti Lietuvos apylinkių ir apygardų teismų atveju.

1. Atlikti teismų finansavimo poveikio bylų nagrinėjimo efektyvumui teorinę analizę.
2. Sudaryti teismų finansavimo poveikio bylų nagrinėjimo efektyvumui vertinimo metodiką.
3. Atlikti palyginamąją bylų nagrinėjimo efektyvumo rodiklių Lietuvos apygardų ir apylinkių teismuose analizę.
4. Atlikti finansavimo poveikio bylų nagrinėjimo rodiklių efektyvumui vertinimą Lietuvos apygardų ir apylinkių teismuose.

Tyrimo metodai: Statistinės duomenų analizės atlikimui naudoti duomenų grupavimo, lyginamosios, koreliacinės analizės, tiesinės regresijos metodai.

Imtis – Lietuvos apygardų teismai ir Lietuvos apylinkių teismai. Pasirinkti Lietuvoje esantys 5 apygardų teismai: Vilniaus apygardos teismas, Kauno apygardos teismas, Klaipėdos apygardos teismas, Šiaulių apygardos teismas, Panevėžio apygardos teismas ir 13 apylinkių teismų su teismo rūmais: Alytaus apylinkės teismas (Alytaus, Druskininkų, Lazdijų, Prienų ir Varėnos teismo rūmai); Kauno apylinkės teismas – (Kauno, Jonavos, Kaišiadorių ir Kėdainių rūmai); Klaipėdos apylinkės teismas – (Klaipėdos miesto rūmų ir Klaipėdos rajono rūmai); Marijampolės apylinkės teismas – (Marijampolės, Jurbarko, Šakių ir Vilkaviškio rūmai); Panevėžio apylinkės teismas – (Panevėžio, Biržų, Kupiškio, Pasvalio ir Rokiškio rūmai); Plungės apylinkės teismas – (Plungės, Kretingos, Palangos, Skuodo rūmai); Šiaulių apylinkės teismas – (Šiaulių, Joniškio, Kelmės, Pakruojo, Radviliškio ir Raseinių rūmai); Tauragės apylinkės teismas – (Tauragės, Šilutės, Šilalės rūmai); Telšių apylinkės teismas – (Telšių, Akmenės ir Mažeikių rūmai); Utenos apylinkės teismas – (Utenos, Anykščių, Ignalinos, Molėtų, Visagino, Zarasų rūmai); Vilniaus regiono apylinkės teismas – (Vilniaus rajono, Šalčininkų, Širvintų, Švenčionių, Trakų ir Ukmergės rūmai) ir Vilniaus miesto apylinkės teismas.

Laikotarpis – 2013-2022 metai. Dešimties metų laikotarpis nagrinėjamas apygardų teismuose, Vilniaus miesto apylinkės teisme ir Panevėžio apylinkės teisme. Visų kitų teismų nagrinėjamas laikotarpis prasideda 2017-2018 metais, kadangi vykdant teismų reformą, šie teismai buvo sujungti, prie jų prijungiant mažesnių teismų rūmus.

Tyrimui pasirinkti šie finansiniai rodikliai:

išlaidos pagal ekonominę klasifikaciją; gautas finansavimas darbo užmokesčiui, socialiniam draudimui, prekėms ir paslaugoms; Teismų skola kiekvienų metų pabaigai darbo užmokesčiui ir prekėms ir paslaugoms;

Statistiniai rodikliai:

Teismų vadovų lytis ir vadovavimo metų patirtis; vidutinis teisėjų skaičius teismuose; teismo išnagrinėtų ir gautų bylų santykis, šis rodiklis parodo per metus teisme gautų naujų ir išnagrinėtų tais metais gautų ar ankstesniais metais gautų bylų santykį; teismų priimtų sprendimų stabilumas – tai išnagrinėtos ir neapskųstos bylos arba išnagrinėtos, apskųstos, bet aukštesnės instancijos teisme sprendimas nepakeistas; išnagrinėtų bylų skaičius vnt. – tai kiek bylų išnagrinėtas per metus kiekviename teisme atskirai, nepriklausomai nuo bylos pobūdžio (civilinė, baudžiamoji ar administracinė); Bylų nagrinėjimo greitis dienomis – tai per kiek dienų teisme vidutiniškai išnagrinėjama viena byla; vidutinis teisėjų darbo krūvis etaloniniais bylos vienetais, skaičiuojama pagal nustatytą metodiką įvertinant bylos pobūdį, sudėtingumą.

Palyginamoji išnagrinėtų bylų ir skolų metų pabaigai Lietuvos apygardų ir apylinkių teismuose analizė.

Finansavimo poveikio Lietuvos apygardų ir apylinkių teismuose bylų nagrinėjimo efektyvumui nustatymas.

Tyrimo ribotumai. Apribojimui priskiriama tai, kad ne visose teismų svetainėse yra skelbiami biudžeto vykdymo ir finansinių rinkiniai už laikotarpį nuo 2013 iki 2022 metų, nes sujungus apylinkių teismus ir pasikeitus internetinėms svetainėms duomenims, dalyje apylinkių teismų skelbiami nuo 2018 metų. Duomenys apie bylų nagrinėjimo greitį dienomis Teismų veiklos ataskaitose pradėti skelbti nuo 2018 metų.

Atlikus tyrimą bus galima nustatyti ar finansavimas veikia bylų nagrinėjimo rodiklius. Kuriuose teismuose bylų nagrinėjimo efektyvumas yra didesnis.

1. TEISMINĖS SISTEMOS FINANSAVIMAS

1.1. Finansavimo poveikio veiklos rodikliams samprata

Sąvoka „finansavimas“ suprantamas kaip teikti finansus, o finansai tai pinigai, lėšos. (Dabartinės lietuvių kalbos žodynas, 2000). Pasak Vitoldo Meidūno, finansavimas yra negrąžintinis piniginių lėšų skyrimas įvairiems gamybiniais, ūkiniais tikslams ir nurodo, kad finansavimas gali būti vadinamas „asignavimais“, jei lėšos skiriamos iš valstybės ar savivaldybių biudžetų. Finansavimui apibrėžti vartojamas ir kitas terminas „asignavimas“ (lot. assigno – (pa)skiriu, duodu), visuotinėje lietuvių kalbos enciklopedijoje apibūdinamas sąlyginai taip pat kaip „finansavimas“, tik čia lėšos skiriamos iš valstybės biudžeto „arba iš kitų šaltinių kuriems nors tikslams, programoms įgyvendinti“. A. Rinkevičiūtė nagrinėjusi biudžeto sampratą ir jos problematiką (2019) išskiria, kad biudžetas gali būti suprantamas keliais aspektais: istoriniu, moksliniu, ekonominiu, funkcinu ir Konstitucinio teismo jurisprudencijoje. Finansų ministerijoje sąvoka „asignavimai“ praplečiama, kad tai yra ne tik lėšos skirtos išlaidoms, bet ir ilgalaikiam nematerialiajam ir nematerialiajam turtui įsigyti. Valstybės ir savivaldybių biudžeto rengimą, tvirtinimą, vykdymą ir vertinimą numato Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymas. Pagrindinių sąvokų apibrėžimai pateikiami lentelėje 1.1.1.

Lentelė 1.1.1

Pagrindinių, darbe naudojamų, sąvokų sąrašas

Šaltinis	Sąvoka	Apibrėžimas
Dabartinės lietuvių kalbos žodynas	Finansavimas	Negrąžintinių piniginių išteklių teikimas įmonėms, organizacijoms ir įstaigoms, numatytas išlaidoms dengti jų finansiniuose planuose ar išlaidų sąmatose.
Ekonominių terminų žodynas	Finansavimas	Valstybinis finansavimas yra lėšų pervedimas į valdytojų vadovaujамų įmonių, organizacijų, biudžetinių įstaigų ir kitų subjektų sąskaitas jų programoms vykdyti arba tiesioginis biudžetinių įstaigų ir kitų subjektų programų išlaidų ir įsigyjamo turto apmokėjimas iš valstybės ir savivaldybių biudžetų sąskaitų.
Ekonomikos terminų žodynas	Asignavimas	Lėšų skyrimas tam tikroms funkcijoms vykdyti ar tikslams pasiekti. Terminas dažnai vartojamas kalbant apie biudžeto lėšų paskirstymą
Ekonomikos terminų žodynas	Asignavimai įsipareigojimams	Lėšų suma, už kurią (jos neviršydamas) asignavimų valdytojas einamaisiais biudžetiniais metais turi teisę prisiimti įsipareigojimus projektams, remiamiems iš Europos Sąjungos finansinės paramos ir bendrojo finansavimo lėšų, finansuoti.
Ekonomikos terminų žodynas	Biudžetas	Juridinių asmenų, finansiškai savarankiškų įstaigų, įmonių, organizacijų nustatyto laiko pajamų ir išlaidų sąmata. Biudžete parodomi visi laukiami pajamų šaltiniai ir išlaidų paskirstymas pagal poreikius. Biudžetai dažniausiai sudaromi

		ateinantiems metams, tačiau kartais šis laikotarpis siekia ilgesnį laikotarpį
Bendrinės lietuvių kalbos žodynas	Biudžetas	Valstybės, įmonės, įstaigos ar asmens, šeimos pajamų ir išlaidų sąmata, lėšų ar kitų materialinių išteklių visuma, skirta disponuoti tam tikrą laikotarpį
Ekonomikos terminų žodynas	Efektyvumas	Gamybos išteklių panaudojimo lygis, garantuojantis maksimalų rezultatą. Tai siekimas gauti kuo daugiau naudos, kuo geriau vartojant ribotus išteklius.
Bendrinės lietuvių kalbos žodynas	Efektyvumas	Aukštojo mokslo sistemos efektyvumas. Energijos vartojimo efektyvumas. Didinti darbo efektyvumą. Pasižymėti efektyvumu.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal žodynuose pateikiamą informaciją

Asignavimo, biudžeto, efektyvumo sąvokų kituose šaltiniuose yra pateikiama ir daugiau, bet jie turi panašią reikšmę, kaip pateikta 1.1.1 lentelėje.

1.2. Finansavimas Lietuvos ir dalyje pasaulio bei Europos Sąjungos šalių teisingumo sistemų

Teismai yra institucijos, kurios garantuoja teisinės tvarkos, teisinės lygybės ir teisingumo principus. Šios institucijos sudaro vieną iš trijų valdžios šakų, kartu su įstatymų leidžiamąją ir vykdomąją valdžiomis. Tai svarbu demokratinėse visuomenėse, atskiriant vienos valdžios galią nuo kitos, išvengiant pernelyg didelės vienos valdžios įtakos. Finansavimas teismų sistemoje svarbus siekiant užtikrinti konkurencingą teismų darbuotojų darbo užmokestį, pakankamas investicijas į teismų pasiekiamumą, infrastuktūros priežiūrą, skaitmenizavimą ir modernizavimą.

Teismų finansavimo sistemą ar jos poveikio tyrimų nėra daug, tačiau aptinkamuose galimas poveikis tiriamas gana įvairiais aspektais. Louro, A. C., ir kt. (2017) tirdami informacinių technologijų poveikį teismų produktyvumui, patvirtino išsikeltą hipotezę, kad IT investicijos yra veiklos efektyvumą gerinantis veiksnys. Gomes, A. O. ir kt. tyrime (2018) taip pat siekė nustatyti investicijų į informacijos (IRT) ir ryšių technologijas poveikį Brazilijos teismų produktyvumui. Nustatė, kad (IRT) investicijos turi teigiamą poveikį tarp bylų krūvio ir teismų produktyvumo, tačiau Brazilijos teismuose nebuvo pasiekta lauktų rezultatų bylų nagrinėjime. Poveikį teismų darbo produktyvumui Meksikoje 2015-2017 metais, ne finansavimo, bet oro taršos prasme tyrė Sarmiento L. (2022). Jis patvirtino išsikeltą hipotezę, kad oro tarša veikia aukštos kvalifikacijos profesijas (teisėjus, dalyvaujančius teismo posėdžiuose) ir mažina teismų darbo produktyvumą. Kitą, svarbų veiksnių, teisėjų rotacijos poveikį teismų produktyvumui Nepale tyrė Grajzl, P. ir kt. (2020), Jie nustatė, kad teismų produktyvumas bylų nagrinėjimo etape apima svarbų teisėjų, dirbančių keliose teismuose, darbo efektyvumą. Tai yra svarbu ir Lietuvoje, nes sujungus apylinkių teismus, siekiant gerinti teismų darbo produktyvumą, buvo numatyta, kad teisėjai bus skiriami į konkrečius regioninius teismus, bet taip neįvyko, teisėjai ir toliau skiriami į centrinius teismų rūmus, dėl šios priežasties nukenčia nagrinėjamų bylų rodikliai: didesniuose teismuose išlieka didesnis teisėjų darbo krūvis etaloninės bylos vienetais, užsitęsia bylų nagrinėjimas dienomis (Valstybės audito ataskaita 2020).

Apžvelgiant Europos sąjungos šalis, paminėtas 2022 ir 2023 metų teisinės valstybės principo taikymo ataskaitose, matoma, kad Belgijos Vyriausybė skyrė esminį papildomą finansavimą, siekdama atkreipti dėmesį į problemas, susijusias su teismų darbo krūviu. Papildomi 55,8 milijonai Eurų buvo skirti 131 papildomo teisėjo ir 803 papildomų teismo darbuotojų priėmimui artėjant 2022 metų pabaigai. Šių, laisvų, pareigybių užpildymas išlieka iššūkiu, tačiau, iniciatyvos yra tebevykstančios, siekiant pritraukti daugiau kandidatų į šią sritį teisingumo sistemos viduje (2022 Rule of Law Report - Country Chapter Belgium). Teisinės valstybės principo taikymo ataskaitoje už 2022 metus nurodoma, kad nepaisant investicijų ir iniciatyvų, Belgijoje struktūriniai darbo išteklių trūkumai išlieka. Profesionalių teisėjų skaičius 2021 metais 100 000 gyventojų ir biudžeto lėšos teisingumo sistemai išliko mažesnis nei ES vidurkis. Nors Vyriausybės 2021 metų plane numatyti papildomi finansiniai ištekliai 2022 metais buvo paskirstyti tarp teisminės valdžios įstaigų, tačiau biudžeto ir personalo trūkumas teisingumo sistemoje išlieka svarbiu iššūkiu. Teigiama, kad teisėtvarkos nepriklausomumui įtakos turės tai, kad biudžeto valdymo galios bus perleistos iš vykdomosios valdžios į teisminės valdžios rankas, o tai numatoma vykdyti 2024 m. Atsakingais už personalo biudžeto valdymą ir politiką bei sprendimus dėl teisėjų ir teismo darbuotojų perkėlimo taps Kasacinis teismas, Teismų ir bylų kolegija, Viešųjų prokurorų kolegija. (2023 Rule of Law Report - Country Chapter Belgium). Su teisėjų įdarbinimu ir atlyginimais problemų turi ir Vokietija. Atsižvelgiant į tai, suinteresuotoms šalims būtina atkreipti dėmesį į bendrą profesijos patrauklumą ir atlyginimų lygį. Šie reikalavimai jau buvo skelbti 2021 metų Teisinės valstybės ataskaitoje ir yra naujosios koalicijos šalies vyriausybės įsipareigojimas tęsti pradėtus darbus (2022 Rule of Law Report Country Chapter on the rule of law situation in Germany). Tačiau apžvelgiant 2023 metų Teisinės valstybės ataskaitą, matoma, kad 2019 metais koalicijos sutartyje sudarytame „Teisės viršenybės pakte“ numatytas valstybinis finansavimo suteikimas 2000 teisėjų ir prokurorų pareigybių įsteigimui planas nebuvo įgyvendintas. Kadangi nesiimta jokių konkrečių veiksmų, užtikrinant pakankamus išteklius, tad nebuvo pasiekta pažangos įgyvendinant 2022 m. Teisinės valstybės ataskaitoje pateiktą rekomendaciją (2023 Rule of Law Report - Country Chapter Germany). Portugalijos Vyriausybė atkreipia dėmesį į žmoniškųjų išteklių, skirtų teisingumo sistemai, stygių. Išlaidos teismams 2021 m. buvo didinamos ir atsakydama į išsakomas problemas dėl teisėjų ir kaltintojų stokos, Portugalijos vyriausybė žada didinti teisėjų skaičių. Priimti 40 naujų teisėjų įprastiniuose teismuose, 30 naujų teisėjų administraciniuose ir mokesčių, dar 65 nauji kaltintojai pradėjo profesinį pasirengimą 2021 metų rugsėjį. Taip pat tęsiamos investicijos į teisingumo sistemos skaitmenizavimą (2022 Rule of Law Report - Country Chapter Portugal). 2023 m. Vyriausybė paskelbė konkursus dėl 135 naujų teisėjų atrankų, daugiau nei 100 teisėjų praėjo pradinį mokymą. Nepaisant numatomų reikšmingų pokyčių išlieka susirūpinimas, kad šito gali nepakakti visiškai patenkinti sistemos poreikių. Teisėjų padėjėjų sąjunga išreiškė susirūpinimą dėl darbo krūvio ir žemo darbo užmokesčio bei teisinio statuso atnaujinimo. Vyriausybė pripažino iššūkius ir paskelbė konkursą 200 naujų teisėjų padėjėjų vietoms užimti. Nepaisant to, atkreipiamas dėmesys, kad sunkios darbo sąlygos ir mažas darbo užmokestis gali nesudominti norinčių kandidatuoti, nes jau dabar yra daugiau laisvų darbo vietų, nei norinčių jas užimti. Pagal Europos standartus teismams, turėtų būti paskirta pakankamai teisėjų ir atitinkamas skaičius kvalifikuoto personalo. Pripažįstama, kad pažanga yra padaryta, siekiant įgyvendinti 2022 metų Teisinės valstybės ataskaitos rekomendacijas (2023 Rule of Law Report - Country Chapter Portugal). Prancūzijoje 2021

metais taip pat buvo didinami ištekliai, skirti teisingumo sistemai. Tai daroma jau antrus metus iš eilės, tad aukščiausios valdžios atstovai ragina ir toliau dėti pastangas siekiant užtikrinti teisingumo sistemos kokybę. Lyginant su 2019 metais, išlaidos teisingumo sistemai buvo padidintos 3,4 proc. ir siekė 3 849 milijono Eurų. Be to, 1 414 buvusių trumpalaikių sutartinių pareigybių, sukurtų 2022 metais, įskaitant advokatų padėjėjus 2023 metais taps nuolatiniais (2022 Rule of Law Report - Country Chapter France). Prancūzijai pavyko įgyvendinti 2022 Teisinės valstybės atskaitoje nurodytas rekomendacijas, nes 2023 metais teisingumo biudžetas buvo padidintas dar 8 proc., lyginant su 2022 m., o didžioji dalis, iš laikinai 2021 metais įdarbinto personalo, buvo įdarbinti neterminuotai. Teisingumo programavimo ir orientavimo projekte numatyta, kad iki 2027 metų Prancūzijos teismuose bus siekiam papildomai įdarbinti 1 500 teisėjų, 1 500 teismo raštininkų ir daugybę teisininkų asistentų, viso apie 10 000 personalo. Ataskaitoje pažymima, kad Prancūzijoje pasiekta reikšminga pažanga įgyvendinant 2022 metų rekomendacijas (2023 Rule of Law Report - Country Chapter France). Danijoje, išlaidos teisingumo sistemai, išreikštos BVP procentine dalimi išlieka labai mažos (0,17 proc. nuo BVP). Ilgalaikis iššūkis yra teisėjų skaičius 100 000 gyventojų, dabar esantis 6,6. Finansavimas 2022 metais, lyginant su 2021 metais, Danijos teismams išliko stabilus. Papildomų asignavimų gali prireikti ilgalaikiams ištekliams, tokiems, kaip naujų teisėjų pareigybių steigimas, nes dėl priimtų įstatymų padidėjo teismų našta ir pailgėjo bylų nagrinėjimo laikas, o žmogiškaisiais ir finansiniais ištekliais nebuvo aprūpinta (2022 Rule of Law Report - Country Chapter Denmark). 2022 metais Danijos teismams skirtos lėšos buvo padidintos, tačiau teisingumo sistemos išlaidos nuo BVP išliko labai mažos (0,16 proc. nuo BVP), netgi sumažėjo vienu procentiniu punktu, lyginant su buvusiu 2021 metais. Teisėjų skaičius 100 000 gyventojų nepakito ir sudarė 6,6 teisėjo. 2023 metais Vyriausybė skyrė papildomų lėšų uždelstoms byloms išnagrinėti, kol bus patvirtinta daugiametė išteklių struktūra (2023 Rule of Law Report - Country Chapter Denmark). Vidutiniškai Europos Sąjungoje 100 000 gyventojų tenka 21,8 teisėjo (Europos komisijos 2022 metų Europos Sąjungos teisingumo rezultatų suvestinė).

Slovėnijos Vyriausybė sumažino anksčiau sutartą 2022 metų biudžetą 17 proc. Teisminei Tarybai, 4 proc. valstybiniam Baudžiamajam persekiojimui ir 1,2 proc. teismų sistemai. Teisminė valdžia nebuvo informuota apie biudžeto peržiūrėjimą taip pat nebuvo pakviesta į parlamentines diskusijas. Europos parlamentas prašė Slovėnijos Vyriausybę garantuoti, kad būtų konsultuojamasi su Teismų tarybomis, teismais ir/ar teisėjų profesinėmis organizacijomis ruošiant teisminės sistemos biudžetą. Pažymima, kad biudžetas teisingumo sistemai didėjo kelerius metus. Kaip ir anksčiau paminėtose šalyse, Slovėnijoje Teisminė Taryba pradėjo procedūrą konstitucinei teisėjų darbo užmokesčio peržiūrai. Teigiama, kad atlyginimo sistema, taikoma teisėjams, yra nekonstitucinė dėl atotrūkių lyginant su vykdomųjų šakų atlyginimo rūšimis. Pagal Teisėjų asociaciją, tampa sudėtinga pritraukti ir išsaugoti teisėjus teismų sistemoje, nes yra situacijų, kai kitų teisingumo sistemoje dirbančių darbuotojų darbo užmokestis, kartais viršija teisėjų darbo užmokestį (2022 Rule of Law Report - Country Chapter Slovenia). 2023 metų Teisinės valstybės principo atskaitoje tęsiama, kad Slovėnijoje teisėjų ir prokurorų darbo užmokesčio dydžiai nominaliomis sąlygomis nebuvo pakeisti nuo 2012 metų, todėl realiuoju atžvilgiu per pastaruosius 15 metų sumažėjo atitinkamai apie 5 proc., ir 11 proc., išlikdami vieni mažiausių Europos Sąjungoje. Pokyčiai šioje srityje numatyti būsimejame 2023 m. viešojo sektoriaus atlyginimų sistemos reformos projekte (2023 Rule of Law Report - Country Chapter Slovenia).

Apžvelgiant artimiausias šalis, matyti, kad Latvijoje didžiausias dėmesys skiriamas E-bylos (pradėjo veikti 2021 m. gruodžio 1d.) valdymo sistemos tobulinimui ir internetinės ginčų sistemos plėtojimui. Siekiant suvienodinti darbo krūvius ir pagerinti darbo efektyvumą, Teisingumo tarybos sprendimu buvo sujungti Rygos miesto teismai. Naujo Teismo teisėjai ragina Teismų tarybą tęsti projektus siekiant suvienodinti teisėjų darbo krūvius visoje šalyje (2023 Rule of Law Report - Country Chapter Latvia). 2020 ir 2021 metų Teisinės valstybės ataskaitose rašoma, kad Estija yra viena iš labiausiai skaitmenizavusių teisingumo sistemą ES narių. Buvo nustatyti iškilę iššūkiai susiję su teisėjų darbo krūviu, todėl 2022 metais buvo sukurta 12 papildomų teisėjų pareigybių ir skirtas papildomas finansavimas personalo išlaikymui. Į 2023 m. sausio 16 d. priimtą Teismų įstatyme buvo padaryti pakeitimai, kurie padėtų paskirstyti darbo krūvį. Pakeitimai numato, kad laikinai palikęs savo pareigas teisėjas, vėliau gali sugrįžti į turėtą darbo vietą, o teisėjai perkelti į savo instancijos arba aukštesnės instancijos teismą ir toliau nagrinėtų jau turimas bylas, taip užtikrinant pagrįstą bylos nagrinėjimo laiką (2023 Rule of Law Report - Country Chapter Estonia). Lenkijoje, kaip ir Latvijoje bei Estijoje didelis dėmesys skiriamas teisingumo sistemos skaitmenizavimui. Lenkija padarė didelę pažangą, šioje situacijoje ir užima aukštą vietą kalbant apie skaitmeninius sprendimus apimančius pilietinių, komercinių ir administracinių bylų nagrinėjimą. 2023 metų biudžeto įstatymui neigiamai paveikus teisėjų ir prokurorų darbo užmokestį Nacionalinė Teisingumo taryba kreipėsi į Konstitucinį teismą, kad sprendimas būtų pripažintas prieštaraujančiu Konstitucijai (2023 Rule of Law Report - Country Chapter Poland).

Atsižvelgiant į laikotarpio vyksmus Belgijai, Portugalijai, Prancūzijai, Danijai rekomenduojama ir toliau dėti pastangas, kad būtų užtikrinami žmogiškieji ir finansiniai išteklių teisingumo sistemai. Tokios pat rekomendacijos teikiamos Vokietijai su Slovėnija, papildomai rekomenduojama užtikrinti pakankamą teisėjų atlyginimų dydį, atsižvelgiant į Europos standartus dėl teisingumo sistemos išteklių ir atlyginimų. Kadangi Latvijoje, Estijoje ir Lenkijoje nėra akcentuojamas finansavimo trūkumas, tai rekomendacijų finansavimo tema Europos komisija neteikia. (Rule of law report 2023 country chapter abstracts and recommendations).

Apibendrinant mokslininkų ir Europos komisijos išvadose aptartas šalis sudaryta lentelė 1.2.1

Lentelė 1.2.1

Mokslinių darbų santrauka

Šaltinis	Rodikliai	Efektyvumo/Produktyvumo	Rezultatai
Louro, A. C., ir kt. (2017) t	IT investicijos	Teismų produktyvumas Brazilijoje	Teigiamas poveikis
Gomes, A. O. Ir kt. (2018)	IT investicijos	Teismų produktyvumas Brazilijoje	Teigiamas poveikis teismų darbo krūviui
Sarmiento L. (2022)	Oro tarša	Teismų produktyvumas Meksikoje	Neigiamas poveikis teismų darbo produktyvumui
Grajzl, P. ir kt. (2020)	Teisėjų rotacija	Teismų produktyvumas Nepale	Nustatytas neigiamas poveikis teisėjų, dirbančių keliuose teismuose, darbo produktyvumas

2022/2023 Rule of Law Report	Finansavimas teismams, darbo krūvis	Teismų produktyvumas Belgijoje	Išteklių trūkumui išliekant, darbo krūvis nemažėja
2022/2023 Rule of Law Report	Finansavimas teismams, darbo krūvis	Teismų produktyvumas Vokietijoje	Išteklių trūkumui nemažėjant, darbuotojų trūkumas išlieka
2022/2023 Rule of Law Report	Finansavimas teismams, darbo krūvis	Teismų produktyvumas Portugalijoje	Kaip pagrindinė veiklos efektyvumo gerinimo problema išlieka darbuotojų trūkumas
2022/2023 Rule of Law Report	Finansavimas teismams, darbo krūvis	Teismų produktyvumas Prancūzijoje	Padidinus finansavimą pasiekti teigiami rezultatai darbo krūvio mažinime
2022/2023 Rule of Law Report	Finansavimas teismams, darbo krūvis	Teismų produktyvumas Belgijoje	2023 m. skirtos papildomos lėšos uždelstoms byloms išnagrinėti.
2022/2023 Rule of Law Report	Teisėjų darbo užmokestis	Teismų produktyvumas Slovėnijoje	Finansavimas teismams, nuo BVP vienam gyventojui, išlieka vienas mažiausių ES.
2023 Rule of Law	IT investicijos	Teismų produktyvumas Latvijoje	Darbo krūvį mažinti siekiama sujungiant teismus
2023 Rule of Law	IT investicijos, darbo krūvis	Teismų produktyvumas Estijoje	Skirtas papildomas finansavimas naujomis pareigybėms, darbo krūviai perskirstomi paliekant bylas perkeliama teisėjams.
2023 Rule of Law	IT investicijos	Teismų produktyvumas Lenkijoje	Investuojant į skaitmenizavimą, teismų darbas efektyvėja.

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis kitų mokslinių darbų autorių ir Europos komisijos duomenimis

Iš pateiktų duomenų matyti, kad išsiskiria trys pagrindinės rodiklių grupės – IT investicijos, bendras teismų finansavimas ir teismų darbo krūvis. Finansavimui didėjant, efektyvumo rodikliai gerėja. Tačiau, tai yra ilgalaikis procesas, reikia laiko naujų darbuotojų kvalifikacijai gerinti ir išsikeltų tikslų teismų sistemos pertvarkoms įgyvendinti.

Apibendrinant, nagrinėjamą teismų sistemos padėtį keliose Europos šalyse, atkreipiamas dėmesys į skirtingus aspektus, tokius kaip finansavimas, skaitmenizavimas, darbuotojų skaičius ir jų darbo sąlygos. Europos Sąjungos šalys stengiasi skirtingais būdais įgyvendinti reformas teisingumo sistemoje, bet kai kuriose šalyse vis dar kyla iššūkių, ypač susijusių su finansavimu, teisėjų darbo užmokesčiu ir darbo sąlygomis.

Palyginant Lietuvoje esančių teismų struktūrą su aukščiau aptartomis šalimis, susiduriančiomis su teisinės sistemos finansavimo problemomis, sudaryta lentelė 1.2.2

Lentelė 1.2.2

Teismų struktūra dalyje Europos Sąjungos valstybių

Valstybė	Konstitucinis teismas	Aukščiausias teismas	Administracinis teismas	Apeliacinis teismas	Pirmos instancijos teismas	Aukštesnės instancijos teismas
Belgija		+		+	+	
Vokietija		+		+	+	

Portugalija	+	+	+	+	+	
Prancūzija				+	+	+
Danija		+			+	+
Slovėnija		+			+	+
Latvija		+			+	+
Estija					+	+
Lenkija				+	+	+
Lietuva	+	+	+	+	+	+

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis European e-Justice portalo duomenimis

Iš pateiktų duomenų matoma, kad Lietuvai artimiausia teismų sistema yra Portugalijoje. Skirtumas tas, kad joje nėra aukštesnės instancijos teismų (pas mus atitinkančių apygardų teismus) bei administraciniai teismai apima ne tik administracinius teismus, bet ir mokesčių. Jie turi kompetenciją spręsti apeliacijas dėl ginčų, kilusių iš teisinių santykių administraciniuose ir mokesčių reikalavimuose. Belgijoje papildomai kiekvienoje iš 10 provincijų ir Briuselio administracinio regiono yra savo bylinėjimo teismai. Tai nėra nuolat veikiantis teismas, bet sušaukiamas, kai pareiškiami kaltinimai civiliams asmenims. Taip pat skirtumas tas, kad Belgijoje veikia 187 taikos teismai (po vieną kiekvienai jurisdikcijos apygardai) ir Policijos teismas - 15 policijos teismų, t. y. po vieną kiekvienam bylinėjimo rajonui, išskyrus Briuselį, kur yra keturi policijos teismai. Mažiausia teismų rūšių yra Vokietijoje, panašiai kaip ir pas mus Aukščiausias teismas nagrinėja apeliacines bylas ir priima neskundžiamas nutartis. Teisėjų kolegijas sudaro penki teisėjai. Panašūs yra ir aukštesnės instancijos teismai, juose sudaromos trijų teisėjų kolegijos, išskyrus paprastas civilines bylas. Jas gali nagrinėti vienas teisėjas. Pirmos instancijos teismai turi panašumų, tuo, kad nagrinėja civilines bylas, kurių reikalavimų suma nėra didelė (Vokietijos atveju neviršija 5 000 eurų). Nepriklausomai nuo reikalavimo sumos nagrinėja tokias bylas kaip ginčai dėl nuomos, šeimos bei išlaikymo ginčus. Daugiausiai skirtumų matoma Prancūzijos teismų sandaroje. Kaip ir Belgijoje, taip ir Prancūzijoje yra Bylinėjimosi teismai, tik juose nagrinėjami kasaciniai skundai. Apeliaciniai teismai priskiriami baudžiamajai teisei, o civilinės teisės teismai apima pirmos instancijos, antros instancijos, regioninius, komercinius, darbo ginčų ir socialinės apsaugos teismus. Aukštesnės instancijos (Apygardos teismas) nagrinėja civilines bylas, kurių vertės ginčo metu neviršija 10 000 eurų (yra bylų, nepriklaus nuo reikalavimo sumos, tokių kaip veiksmai nustatant nuosavybės ribas arba nužudymai). Regioniniame teisme nagrinėjami ginčai tarp privačių šalių, civilines ir verslo, kurių ginčo vertė yra didesnė nei 10 000 eurų. Komerciniame teisme (tribunal de commerce) nagrinėja ginčus dėl sutarčių tarp prekybininkų, kredito institucijų arba tarp prekybininkų ir kredito institucijų, ginčus susijusius prekybos sandoriais tarp įvairių šalių. Komercinis teismas padeda sunkumus patiriančioms įmonėms. Darbo ginčų teisme (conseil de prud'hommes) sprendžiami dėl darbo sutarčių kilę ginčiai tarp darbuotojų ir darbdavių, tokius kaip darbo užmokestis, darbo laikas, priekabiavimas. Tai yra iš profesionalių teisėjų sudarytas teismas, kuris atstovauja darbdavius ir darbuotojus. Socialinės apsaugos teismas (tribunal des affaires de la sécurité sociale) sprendžia ginčus tarp socialinės apsaugos fondų ir vartotojų, pavyzdžiui, dėl priklausymo fondui arba pašalpų skyrimo ir mokėjimo. Danijoje, Slovėnijoje ir Latvijoje didelių skirtumų nėra, teismų sistemą sudaro Aukščiausias, pirmos instancijos ir aukštesnės

instancijos teismai. Estijoje yra įprasti pirmosios instancijos teismai, kurie nagrinėja visus civilinius, baudžiamuosius ir administracinių pažeidimų atvejus bei vykdo kitas procedūras, kurios pagal įstatymą patenka į jų jurisdikciją. Lenkijoje bendrą teismų sistemą sudaro apeliaciniai teismai, apygardų teismai (aukštesnės instancijos) ir apylinkių teismai (pirmos instancijos). Apylinkių teismuose sprendžiamos baudžiamosios, civilinės bylos, taip pat bylos susijusios su šeimos ir nepilnamečių teise, komercine teise, darbo ir socialinės apsaugos teise - išskyrus bylas, patikėtas kitiems specialiesiems teismams.

Nagrinėjant Lietuvos apylinkių ir apygardų teismus, bylų teisingumo skirtumai matomi lentelėje 1.2.3

Lentelė 1.2.3

Teisingumo skirtumai Lietuvos apylinkių ir apygardų teismuose

Bylos tipas	Apylinkės teismas	Apygardos teismas
Civilinės bylos	Visas bylas išskyrus, tas kurias nagrinėti turi apygardos teismas	Ieškinio suma didesnė nei 100 000 Eur, išskyrus šeimos ir darbo teisinių sąlygų atlyginimo
		autorinių neturtinių santykių
		civilinių viešo konkurso teisinių santykių
		bankroto ir restruktūrizavimo, išskyrus dėl asmens bankroto kurių viena šalis yra užsienio valstybė
		dėl priverstinio akcijų (dalių, pajų) pardavimo
		ieškinius dėl juridinio asmens veiklos tyrimo
		turtinės ir neturtinės žalos, padarytos pažeidžiant pacientų teises, atlyginimo
		ginčų, numatytų LR patentų įstatyme
		ginčų, numatytų LR prekių ženklų įstatyme
		įvaikinimo pagal LT piliečių, kurių nuolatinė gyvenamoji vieta užsienio valstybėje, užsienio valstybių piliečių prašymus įvaikinti LR pilietį, gyvenantį LR, taip pat asmenų, kurių nuolatinė gyvenamoji vieta yra LR, pareiškimus įvaikinti LR pilietį, gyvenantį užsienio valstybėje
Baudžiamosios bylos	Visas bylas išskyrus, tas kurias turi nagrinėti apygardos teismas	Bylas, kuriose asmenys kaltinami padarę sunkius ir labai sunkius nusikaltimus, išskyrus kuriose nusikalstamos veikos padarymo metu buvo Respublikos prezidentu, Seimo ar vyriausybės nariais, konstitucinio Teismo teisėjais, teisėjai ar prokurorais

Išskirtinai tik Vilniaus apygardos teismas

Administracinės bylos	Visas bylas pirmąja instancija	Bylas pagal apeliacijas ir atskiruosius skundus
--------------------------	-----------------------------------	---

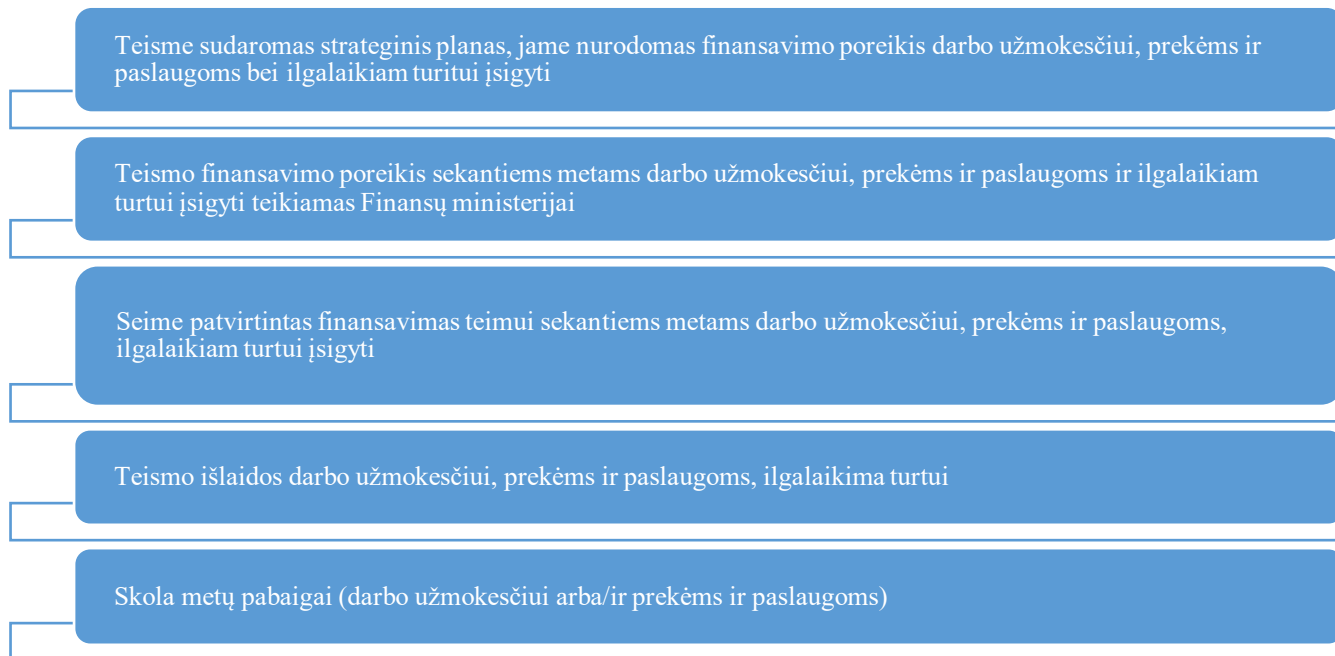
Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Civilinių proceso, Baudžiamojo proceso ir administracinių nusižengimų kodeksų duomenimis

Pagal civilinio proceso kodekso nuostatas civilinėse bylose ieškinys gali būti pareiškiamas pagal atsakovo gyvenamąją vietą, juridinio asmens buveinę, valstybei ar savivaldybei atstovaujančios institucijos buveinę. Taip pat gali būti teikiamas pagal ieškovo gyvenamąją vietą, pagal paskutinę žinomą atsakovo gyvenamąją vietą, juridinių asmenų buveinėms – pagal juridinio asmens filialo buveinę, dėl žalos atlyginimo – pagal ieškovo gyvenamąją vietą arba žalos atlikimo vietą, pagal sutarties įvykdymo vietą, kada ieškinys teikiamas dėl sutarčių vykdymo. Ieškovas turi teisę pasirinkti teismą, kada byla teisinga keliems teismams. Bylos teritorinį teisingumą gali pakeisti bylos šalys šalių susitarimu. Išimtinis teisingumas civilinėse bylose galioja daiktinių teisių į nekilnojamąjį turtą atvejais, taip pat palikėjo kreditorių ieškiniams, jis negali būti keičiamas šalių susitarimu. Reiktų paminėti, kad civilinių bylų teisingumas apylinkės teismuose buvo pakeistas 2016 ir 2022 metais. Civilinės bylos ieškinio suma, kada bylą nagrinėja apylinkės teismas, buvo padidinta nuo 5 000 Eur iki 10 000 Eur. Baudžiamųjų bylų teisingumas: baudžiamosios bylos gali būti perduotos kitam teismui kai reikia apsaugoti viešosios tvarkos, teisingumo, valstybės saugumo interesus. (LR baudžiamojo proceso kodeksas).

Lietuvos teismų **misija**: ginti žmogaus teises ir vykdyti teisingumą atvirais, atsakingai ir sąžiningai.

Lietuvos teismų **vizija**: patikimas, išmintingas, efektyvus ir autoritetingas teismas – stiprios teisinės valstybės garantas.

Lietuvoje teismai yra asignavimų valdytojai. Tai reiškia, kad patys teikia strateginius planus su finansavimo poreikiu darbo užmokesčiui, prekėms ir paslaugoms, ilgalaikiam turtui, Finansų ministerijai. Duomenis, apie finansavimo poreikį, ilgalaikiam nematerialiajam/materialiajam turtui, pastatų remontui, specializuotam aprūpinimui pagal programą „Specializuotas teismų aprūpinimas“ teikia Nacionalinei teismų administracijai. Lietuvos Respublikos Seimui patvirtinus biudžetą sekantiems metams, teismai iš Finansų ministerijos gauna patvirtinimą apie kontrolinės sąmatos įkėlimą į Valstybės išdo sistemą VBAMS. Teismai skirtas lėšas, neviršydami savo metinio biudžeto, naudoja darbo užmokesčiui, prekėms ir paslaugoms apmokėti, ilgalaikiam turui įsigyti. Asignavimų įsipareigojimams apylinkių ir apygardų teismai neturi, nes projektus iš Europos Sąjungos fondo lėšų vykdo Nacionalinė teismų administracija. Ketvirto ketvirčio pradžioje visi teismai teikia informaciją apie lėšų poreikį iki metų pabaigos, sutaupytas biudžeto lėšas, jų perteklių ar turimus įsipareigojimus, kurių padengti iš tų metų turimo biudžeto nebus galimybių. Nacionalinė teismų administracija, surinkusi ir apdorojusi duomenis, teikia informaciją Teisėjų tarybai. Teisėjų taryba nusprendžia, kurių teismų turimas perteklinius asignavimus perskirstyti ir perduoti teismams, turėsiantiems finansinių įsipareigojimų metų pabaigai. Vyriausybei patvirtinus finansavimo tarp teismų perskirstymą, teismai koreguoja savo sąmatas ir dirba su padidintu/sumažintu biudžetu. Finansavimo ciklui apibūdinti sudaromas paveikslas 1.



1 pav. Finansavimo Lietuvos teismuose schema

Šaltinis: sudaryta autorės pagal biudžeto sandaros įstatymo ir teismų duomenis

Teisme sudaromas strateginis planas ir pateikiamas finansavimo poreikis sekantiems trejiems metams Finansų ministerijai (paveikslas 1). Seime, ketvirto ketvirčio pabaigoje, priimamas sekančių metų biudžetas ir paskiriamas teismui skirtas finansavimas, dažniausiai jis siekia kiek daugiau nei 80 proc. nurodyto poreikio. Teismas, kaip asignavimų valdytojas, naudoja duotas lėšas teismo veiklai vykdyti, moka darbo užmokestį darbuotojams, apmoka sąskaitas už prekes ir paslaugas ir įsigyja ilgalaikį turtą. Kadangi, dažniausiai, skirtas finansavimas metams neatitinka teismo poreikių einamųjų metų pabaigoje susidaro skolos. Didžiojoje dalyje teismų šios skolos būna ir darbo užmokesčiui, ir prekėms ir paslaugoms apmokėti.

Kaip anksčiau minėta, Europos sąjungos teisingumo suvestinėje (2022) nurodoma, kad vidutiniškai Europos sąjungoje 100 000 gyventojų tenka 21,8 teisėjo, Lietuvoje šis rodiklis yra 26,5 teisėjo 100 000 gyventojų ir užima 10 vietą tarp Europos Sąjungos šalių. Latvija yra šeštoje vietoje su 29,1 teisėjo, o Estija užima septynioliktą vietą, nes ten 100 000 gyventojų tenka 17,6 teisėjo.

Pagal Teisinės valstybės principo taikymo ataskaitos (2021) duomenis, šalies Teisėjų taryba, siekiant nustatyti skaidrius ir objektyvius lėšų paskirstymo teismams kriterijus, dėl teismų finansavimo modelio pradėjo diskusijas, nacionalinės ir tarptautinės praktikos tyrimus. 2022 teisinės valstybės principo ataskaitoje (2022) nurodoma, kad diskusijos dėl lėšų paskirstymo teismams yra tęsiamos. Procesas nėra greitas, Nacionaline teismų administracijai nurodyta išnagrinėti geriausią patirtį ir alternatyvas dabartiniam finansavimo modeliui. Šioje ataskaitoje taip pat nurodoma, kad Lietuvos Respublikos Prezidentas pripažino, kad teisėjų atlyginimai yra maži. Pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021

metų spalio 20 dieną nutarimu Nr. 861 patvirtintą 2021-2030 metų Lietuvos Respublikos Teisingumo ministerijos plėtros programą, skirtą teisingumo srities strateginiams tikslams ir uždaviniams įgyvendinti, numatyta kokių konkrečių priemonių reikia, norint padidinti veiksmingesnį teisingumo sistemos darbą. Nurodoma, kad esminė problema yra ta, kad finansavimo modelis nėra susietas su teismų poreikiais ir teisiniu statusu. Pasak Nacionalinės teismų administracijos pateiktos 2022 metų Teismų veiklos rezultatų ataskaitos, finansavimas teismų sistemai metai iš metų nėra pakankamas. Nėra atsižvelgiama į strateginiuose planuose nurodomus poreikius, o realūs asignavimai siekia tik 80 proc. poreikio. 2022 metų rugsėjo 16 dieną vykusiame Visuotiniame teisėjų susirinkime priimtoje rezoliucijoje atkreipiamas dėmesys į teismų finansinę situaciją, kuri yra itin prasta. Labai svarbu ne tik aprūpinti teismus pakankamu finansavimu darbo užmokesčiu, bet ir finansavimu kitoms reikmėms, techninei infrastruktūrai, inovacijoms, darbuotojų kvalifikacijos kėlimui. Pagal Europos komisijos 2021 metų suvestinėje pateikiamus duomenis matoma, kad Europos Sąjungoje vidutiniškai 70 proc. finansavimo panaudojama darbo užmokesčiui, Lietuvoje šiam tikslui panaudojama 88 proc. skiriamo biudžeto. Teigiami pokyčiai įvyko 2023 metais Lietuvos Respublikos Prezidentui paskelbus Lietuvos Respublikos teisėjų darbo apmokėjimo įstatymą, kuris įsigaliojo 2023 m. liepos 1 d. Valstybės tarnybos, įskaitant ne teisėjo funkcijas vykdančių darbuotojų darbo užmokestį, reformos nuostatos turėtų įsigalioti 2024 m. sausio 1 d. (2023 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita šalies skyrius: teisinės valstybės principo taikymo padėtis Lietuvoje). Nuo 2023 m. liepos 1 d. įsigaliojusiam Lietuvos Respublikos teisėjų atlyginimų įstatyme numatyta, kad bendrosios kompetencijos ir specializuotų teismų teisėjų atlyginimą sudaro pareiginė alga ir apmokėjimas už darbą, budėjimą poilsio ir švenčių dienomis, taip pat pavadavimą. Nebeliko priedo už tarnybos stažą. Pokyčiai apygardos ir apylinkių teismuose parodyti lentelėje 1.2.4.

Lentelė 1.2.4

Teisėjų darbo užmokestis Lietuvos apygardų ir apylinkių teismuose

Teismo pavadinimas	Bazinis dydis	Pareiginės algos koeficientas (baziniais dydžiais)			Teisėjo
		Pirmininko ar pirmininką pavaduojančio teisėjo (kai nėra pirmininko pavaduotojo pareigybės)	Pirmininko pavaduotojo ar jį pavaduojančio teisėjo	Skyriaus pirmininko ar jį pavaduojančio teisėjo	
Apygardos teismas	Iki 2023-06-30	19,2	-	18,2	17,2
	Nuo 2023-07-01	4,2	-	3,8	3,6
Apylinkės teismas	Iki 2023-06-30	18,2	17,2	-	16,2
	Nuo 2023-07-01	4,1	3,6	-	3,5

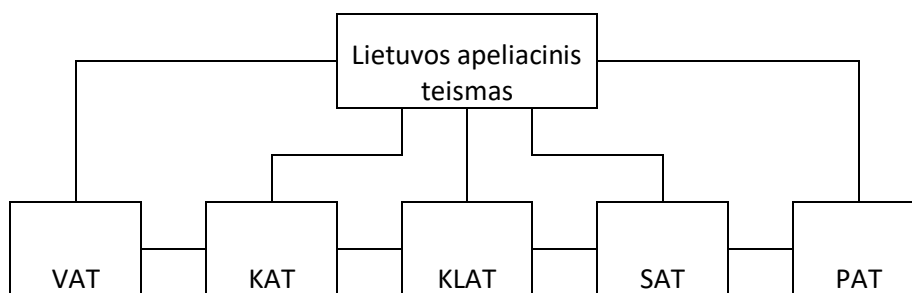
Šaltinis: sudaryta autorės pagal LR teisėjų atlyginimų įstatymo duomenis

Pagal Lietuvos Respublikos valstybės politikų, teisėjų, valstybės pareigūnų, valstybės tarnautojų, valstybės ir savivaldybių biudžetinių įstaigų darbuotojų pareiginės algos (atlyginimo) bazinio dydžio, taikomo 2023 metais, įstatymo 3 straipsnį, bazinis dydis 2023 m. - 186 Eur. Pagal šį bazinį dydį, iki 2023 m. birželio 30 d. apskaičiuotas apygardos teismo teisėjo darbo užmokestis (be priedo už tarnybos stažą)

sudarė 3199,20 Eur, o apylinkės teismo teisėjo, atitinkamai – 3013,20 Eur. Nuo 2023 m. liepos 1 d. bazinis dydis (teisėjų darbo užmokesčiui apskaičiuoti) yra 1785,40 Eur, tad apygardos teismo teisėjo pareiginė alga pakilo iki 6427,44 Eur, o apylinkės teismo teisėjo iki 6248,90 Eur. Reiktų pažymėti, kad pagal naujai įsigaliojusį įstatymą, priedas už tarnybos metus nebėra taikomas.

Per Visuotinį teisėjų susirinkimą 2022 metų rugsėjo 16 dieną taip pat kalbėta apie didėjančią darbo krūvį, darbuotojų trūkumą. Nacionalinės teismų administracijos (2023) atliktoje 2021 metų II pusmečio ir 2022 metų I pusmečio teismų veiklos apibendrinime nurodoma, kad nesant finansinių galimybių, nėra galimybės sudaryti darbo komandas (teisėjas, teisėjo padėjėjas, teismo posėdžių sekretorius). Apie nesukomplektuotą teisėjų komandų korpusą ir sąlygų trūkumą, kad būtų užtikrintas efektyvus ir objektyvus bylų nagrinėjimas rašoma ir Valstybės audito ataskaitoje (2022). Joje pažymima, kad didėjant neužimtų teisėjų padėjėjų pareigybių skaičiui, šių darbuotojų trūkumas kasmet auga. 2019 metais teismuose trūko 102 teisėjų padėjėjų. Pasak Nacionalinės teismų administracijos, šių teisėjų padėjėjų, sekretorių pareigybių darbo užmokestis nekonkurencingas. Auditorių nuomone šis klausimas turėtų būti sprendžiamas sistemiškai, atsižvelgiant į tenkantį atsakomybės lygį ir vertinant mokėjimo už darbą tvarkos klausimą (Valstybinio audito ataskaita Teismų sistema 2020).

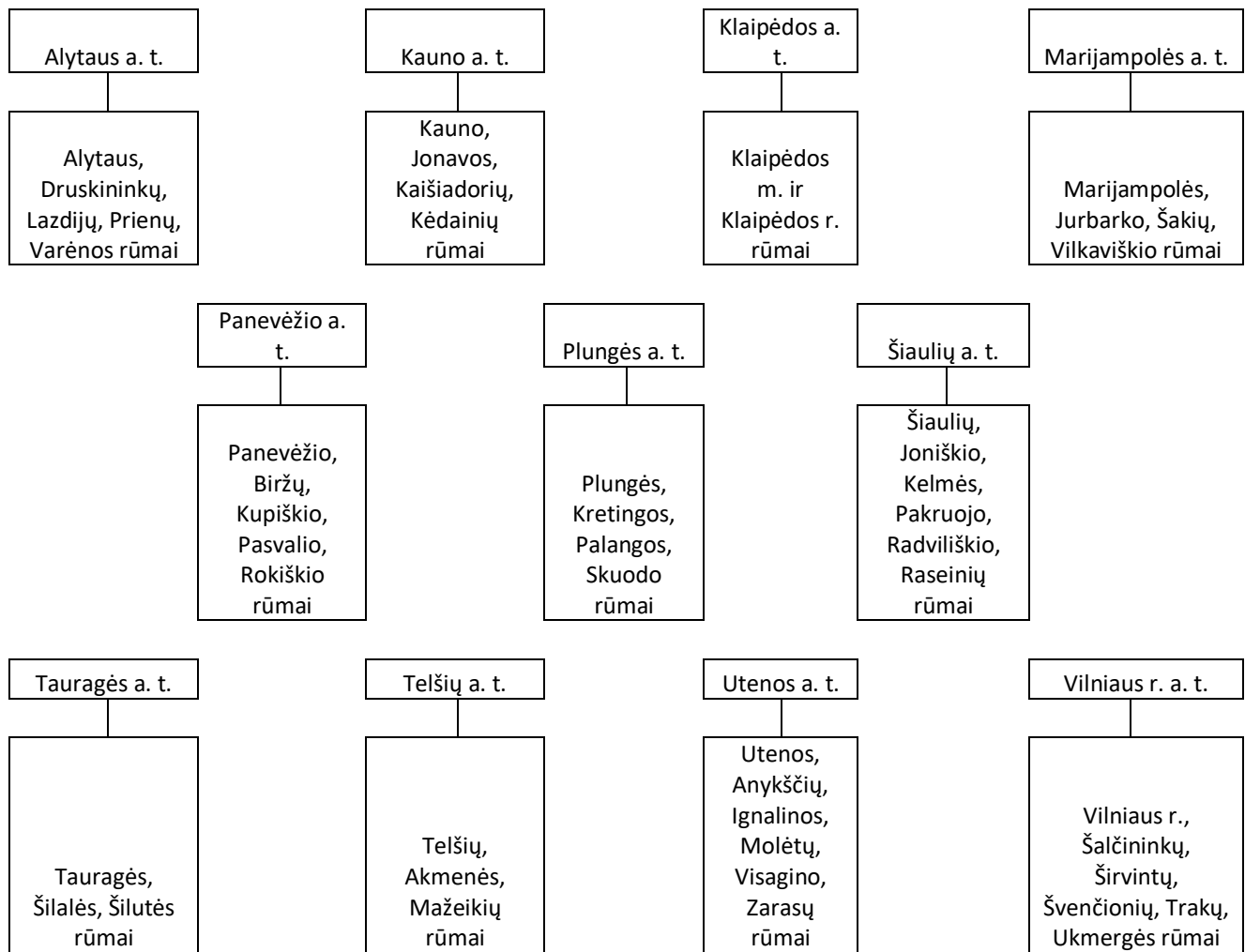
Siekiant įvertinti ar apylinkių, apygardų ir apygardų administraciniuose teismuose (tarp teismo rūmų) nėra esminio darbo krūvio skirtumo, pirmiausia vertina to teismo pirmininkas. Vertinimas atliekamas periodiškai ir vertinamas praėjęs kalendorinis pusmetis. Vertinimą atlikęs teismo pirmininkas gali pats imtis atitinkamų priemonių darbo krūvio skirtumui sumažinti, tačiau šių priemonių gali nepakakti. Tokiu atveju, teismo pirmininkas turi kreiptis, raštu, į teismo administracinę veiklos priežiūrą atliekančią administratorių (Teisėjų tarybos nutarimas 2015). Siekiant sumažinti darbo krūvį tarp apygardos teismų, tai padaryti gali Lietuvos apeliacinis teismas. Jo sprendimu, bylos gali būti, nustačius teisingumą, gali būti perkeltamos į kitus Lietuvos apygardos teismus. Ši praktika pradėta taikyti 2016 metais ir taikoma iki šiol (paveikslas 2). Paveiksle (ir kitur) santrumpos VAT reiškia Vilniaus apygardos teismas, KAT – Kauno apygardos teismas, KLAT – Klaipėdos apygardos teismas, SAT – Šiaulių apygardos teismas, PAT – Panevėžio apygardos teismas.



2 pav. Bylų persikirstymo Lietuvos apygardų teismuose schema

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Teismų įstatymo duomenis

Darbo krūvis tarp apylinkių teismų rūmų perskirstomi pagrindinių teismo rūmų sprendimu (2 paveikslas). Paveiksle (ir kitur) naudojami trumpiniai Alytaus a. t. – Alytaus apylinkės teismas, Kauno a. t. – Kauno apylinkės teismas, Klaipėdos a. t. – Klaipėdos apylinkės teismas, Marijampolės a. t. – Marijampolės apylinkės teismas, Panevėžio a. t. – Panevėžio apylinkės teismas, Plungės a. t. – Plungės apylinkės teismas, Šiaulių a. t. – Šiaulių apylinkės teismas, Tauragės a. t. – Tauragės apylinkės teismas, Telšių a. t. – Telšių apylinkės teismas, Utenos a. t. – Utenos apylinkės teismas, Vilniaus r. a. t. – Vilniaus regiono apylinkės teismas.



3 pav. Bylų perskirstymo Lietuvos apylinkių teismuose schema

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Teismų įstatymo duomenis

Paveiksle 3 matoma, kad apylinkių teismai nuo apygardų skiriasi tuo, kad apylinkių teismuose bylų nagrinėjimo krūvis koreguoja tik tarp teismo rūmų. Gali susidaryti tokia situacija, kad viename apylinkės teisme teismo darbo krūvis, dėl teisingumo, gali išlikti didesnis nei kituose. Paminėtina, kad pagal Lietuvos Respublikos apylinkių teismų įsteigimo ir jų veiklos teritorijų nustatymo įstatymo Nr. I-

2375 pakeitimo įstatymą (2023), numatyta, kad 2024 metais bus atsisakoma buveinių šiuose apylinkių teismuose: Alytaus apylinkės teismo Lazdijų rūmų, Panevėžio apylinkės teismo Pasvalio rūmų, Plungės apylinkės teisme Skuodo rūmų, Šiaulių apylinkės teisme Pakruojo rūmų ir Telšių apylinkės teismo Akmenės rūmų. Taip siekiama sutaupyti lėšas skirtas buveinių išlaikymui.

Lietuvos teismų vystymosi vizijoje 2023-2033 metams atlikta stiprybių, silpnybių, galimybių ir grėsmių analizė (Nacionalinė teismų administracija, 2022). Įvertinus teismų atstovų diskusijų rezultatus, vidinės ir išorinės apklausos duomenis ir kitus šaltinius nustatyta, kad didžiausios stiprybės yra darbuotojų ir teisėjų profesionalumas Lietuvos ir Europos mastu, inovatyvumas ir gebėjimas prisitaikyti, aukštų vertybių žmonės, o silpnybės – teismų sistemos finansavimo trūkumas, nulemiantis darbo užmokesčio ir darbuotojų pritraukimo problemas, nepakankama vidinės ir išorinės komunikacijos kokybė, bei teismų vadovų kompetencijų stoka. Kaip galimybes išskirtas esamų darbuotojų išsaugojimas ir naujų pritraukimas, teismų sistemos optimizavimo proceso inicijavimas, inovacijų taikymas ir visuomenės švietimas teisiniais klausimais. Teismų sistemos grėsmėms priskiriamas institucinis nepriklausomumo silpnėjimas, augantis teisėjo profesijos nepatrauklumas ir vidinės teismų komunikacijos problemos.

Apibendrinant galima daryti išvadą, kad Lietuvoje susiduriama su iššūkiais teismų sistemoje, įskaitant mažėjantį teisėjų skaičių, nepakankamą finansavimą darbo užmokesčiui ir kitoms išlaidoms, kylančią darbo krūvio problemą bei sunkumus optimizuojant teismų veiklą. Šios problemos gali turėti įtakos teisingumo vykdymui ir galbūt reikalingi sistemingi pokyčiai, susiję su finansavimo modelio optimizavimu, teisėjų skaičiaus paskirstymu ir profesijos patrauklumu, kad būtų užtikrintas efektyvus ir kokybiškas teisingumo procesas šalyje.

2. FINANSAVIMO LIETUVOS TEISMŲ BYLŲ NAGRINĖJIMO EFEKTYVUMUI POVEIKIO VERTINIMO METODIKA

2.1. Teismų finansavimo poveikio bylų nagrinėjimo efektyvumui Lietuvos apygardų ir apylinkių teismuose vertinimo modelio sudarymas

Šiame straipsnyje bus aptartas svarbus klausimas – teismų finansavimo poveikio bylų nagrinėjimo efektyvumui vertinimas ir modelio sudarymas šiam procesui įvertinti. Analizuodami šią temą, bus siekiama sukurti struktūruotą vertinimo modelį, leidžiantį įvertinti skirtingų finansavimo modelių įtaką teismų veiklos rezultatams. Tyrimo tikslas yra išsiaiškinti, kaip skirtingos finansavimo schemas gali paveikti teismų gebėjimą veiksmingai nagrinėti bylas ir užtikrinti teisingumą. Šią temą yra reikšminga ir aktualu tyrinėti, nes tinkamas finansavimas teismuose gali tiesiogiai paveikti teisingumo sistemą ir visuomenės pasitikėjimą teismų sprendimais.

Finansavimo poveikio bylų nagrinėjimo efektyvumui vertinti pasirinkti šie pagrindiniai 2013-2022 metų Nacionalinės teismų administracijos ir Lietuvos teismų veiklos rodikliai, kurie pateikiami lentelėje 2.1.1.

Lentelė 2.1.1

Lietuvos teismų veiklos rodikliai

Veiksniai	Rodiklis	Mato vienetas	Trumpas rodiklio pavadinimas	Duomenų šaltinis
Finansavimas vienam teisėjui	Panaudotos biudžeto lėšos (pagal ekonominę klasifikaciją)/vidutinio teisėjų skaičiaus teisme	Eur.	F1T	Teismų ir Nacionalinės teismų administracijos duomenys
Finansavimas vienai išnagrinėtai bylai	Panaudotos biudžeto lėšos (pagal ekonominę klasifikaciją)/išnagrinėtų bylų skaičiaus	Eur	F1B	Teismų ir Nacionalinės teismų administracijos duomenys
Skola vienam teisėjui	Skola metų pabaigai/vidutinio teisėjų skaičiaus teisme	Eur	S1T	Teismų ir Nacionalinės teismų administracijos duomenys
Skola vienai išnagrinėtai bylai	Skola metų pabaigai/išnagrinėtų bylų skaičiaus	Eur	S1B	Teismų ir Nacionalinės teismų administracijos duomenys
Teisėjų skaičius	Vidutinis teisėjų skaičius per metus	Vnt.	T	Teismų ir Nacionalinės teismų administracijos duomenys

Išnagrinėtų bylų skaičius	Kiekviename teisme išnagrinėjamų bylų skaičius	Vnt.	Bsk	Nacionalinės teismų administracijos duomenys
Bylų nagrinėjimo greitis	Vidutinis bylos nagrinėjimo greitis	Dienos	Greit&d	Nacionalinės teismų administracijos duomenys
Vidutinis teisėjo darbo krūvis*	Vidutinis teisėjo darbo krūvis, etaloninės bylos vienetais	Vnt.	Darb&kr&vnt	Nacionalinės teismų administracijos duomenys
Teismo vadovas	Teismo vadovo lytis	Vyras Moteris	Vadovas	Teismų duomenys
Patirtis	Teismo vadovo patirtis	Metai	Vad&pat	Teismų duomenys

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Nacionalinės teismų administracijos ir teismų duomenis.

*Vidutinis teisėjo darbo krūvis, etaloninės bylos vienetais. Nacionalinės teismų administracijos teisėjų darbo krūvio apskaičiavimui naudojama formulė 2.1:

$$K = \frac{1}{m} * \sum_{j=1}^m \left(\frac{\sum_{i=1}^n f_i * r_i}{0,048 * d} \right) \quad (2.1)$$

Čia:

K – teisėjo darbo krūvis,

m – mėnesių, už kuriuos skaičiuojamas darbo krūvis, skaičius,

j – kiekvienas konkretus mėnuo, kurio duomenys apie išnagrinėtas bylas ir atliktus savarankiškus ikiteisminio tyrimo procesinius veiksmus naudojami skaičiuojant darbo krūvį,

n – skaičiuojamą mėnesį teisėjo išnagrinėtų bylų ir atliktų savarankiškų ikiteisminio tyrimo procesinių veiksmų skaičius,

V_i – kiekviena konkreti teisėjo išnagrinėta byla ir kiekvienas konkretus atliktas savarankiškas ikiteisminio tyrimo procesinis veiksmas,

f_i – kiekvienos konkrečios bylos ir kiekvieno konkretaus atlikto ikiteisminio tyrimo veiksmo sudėtingumo koeficientas, nustatytas šios tvarkos priede,

r_i – teisėjo rolė kiekvienoje konkrečioje byloje, kur $r_i=1$, kai nagrinėta vienasmeniškai ar būnant pranešėju, $r_i=0,5$ kitais atvejais,

d – teisėjo dirbtų darbo dienų skaičius.

Konstanta 0,048 išreiškia darbo dienas per vieną mėnesį (Teisėjų tarybos nutarimas „Dėl darbo krūvio teismuose tvarkos aprašo patvirtinimo, 2015).

Šis rodiklis padės įvertinti ar kintant finansavimui vienam teisėjui arba vienai išnagrinėtai bylai, kinta ir teisėjo darbo krūvis etaloninės bylos apylinkių teismų turi teismo rūmus. Alytaus apylinkės teismas sudarytas iš Alytaus, Druskininkų, Lazdijų, Prienų ir Varėnos teismo rūmų. Kauno apylinkės teismas – Kauno, Jonavos, Kaišiadorių ir Kėdainių rūmų. Klaipėdos apylinkės teismas sudarytas iš Klaipėdos miesto rūmų ir Klaipėdos rajono rūmų. Marijampolės apylinkės teismas – Marijampolės, Jurbarko, Šakių ir Vilkaviškio rūmų. Panevėžio apylinkės teismas – Panevėžio, Biržų, Kupiškio, Pasvalio ir Rokiškio rūmų. Plungės apylinkės teismas – Plungės, Kretingos, Palangos, Skuodo rūmų. Šiaulių apylinkės teismas – Šiaulių, Joniškio, Kelmės, Pakruojo, Radviliškio ir Raseinių rūmų. Tauragės apylinkės teismas – Tauragės, Šilutės, Šilalės rūmų. Telšių apylinkės teismas – Telšių, Akmenės ir Mažeikių rūmų, Utenos apylinkės teismas – Utenos, Anykščių, Ignalinos, Molėtų, Visagino, Zarasų rūmų. Vilniaus regiono apylinkės teismas – Vilniaus rajono, Šalčininkų, Širvintų, Švenčionių, Trakų ir Ukmergės rūmų. Vilniaus miesto apylinkės teismas rūmų neturi. Visų šių teismų veiklos specifika panaši, nes jie nagrinėja civilines, baudžiamąsias ir administracines bylas. Apylinkių teismuose, pagal teisingumą aprašytą 1.2 skyriuje, civilinio proceso, baudžiamojo proceso ir administracinių nusižengimų bylos nagrinėjamos pirma instancija. Apygardų teismuose, civilinio proceso ir baudžiamojo proceso bylos nagrinėjamos ir pirma instancija, ir apeliacine, o administracinių nusižengimų bylos, tik apeliacine tvarka.

Tyrimo imtis. Nuo 2018 metų sausio 1 dienos vietoje 49 apylinkių teismų liko 12 apylinkės teismų, tad tyrimui pasirinkti Lietuvoje esantys 5 apygardų teismai: Vilniaus apygardos teismas, Kauno apygardos teismas, Klaipėdos apygardos teismas, Šiaulių apygardos teismas, Panevėžio apygardos teismas, 12 apylinkių teismų: Vilniaus miesto apylinkės teismas, Kauno apylinkės teismas, Klaipėdos apylinkės teismas, Klaipėdos apylinkės teismas, Šiaulių apylinkės teismas, Panevėžio apylinkės teismas, Alytaus apylinkės teismas, Marijampolės apylinkės teismas, Plungės apylinkės teismas, Tauragės apylinkės teismas, Utenos apylinkės teismas ir vienas regiono teismas – Vilniaus regiono teismas. Apylinkių ir apygardų teismų skirtumai pateikiami lentelėje 2.1.2.

Lentelė 2.1.2

Lietuvos apylinkių ir apygardų teismų skirtumai

	Apylinkės teismas	Apygardos teismas
Teismo rūmai	+	-
Civilinės bylos	+	+
Baudžiamosios bylos	+	+
Administracinės bylos	+	-
Apeliacinės bylos	-	+
Baudžiamieji įsakymai	+	-

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Teismų įstatymo duomenis

Dėl skirtingos darbo specifikos nepasirinktas Lietuvos Konstitucinis teismas, nes jis nepriklauso bendrosios kompetencijos teismų sistemai ir nagrinėja klausimus susijusius su Lietuvos Konstitucijos

normų atitikimu. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (LAT) funkcija – padėti bendrosios kompetencijos teismams formuoti vienodą teismų praktiką, aiškinant ir taikant įstatymus (LAT 2023). Lietuvos apeliacinis, nors ir priklauso bendrosios kompetencijos teismams, bet jis nagrinėja apeliacinius ir kitus skundus dėl Panevėžio, Šiaulių, Klaipėdos, Kauno ir Vilniaus apygardų teismuose priimtų procesinių sprendimų baudžiamosiose, civilinėse bylose. Regionų apygardos administraciniuose teismuose nagrinėjamos administracinės, šeimos, darbo ir kitų kategorijų bylos, tad specifika nuo apygardų ir administracinių teismų skiriasi, todėl į imtį nepateko.

Hipotezės:

H1: Finansavimo vienam teisėjui didėjimas lemia didesnę bylų nagrinėjimo efektyvumą.

Svarbu pabrėžti, kad gana sudėtinga nustatyti ryšį tarp finansavimo vienam teisėjui ir atskirų bylų nagrinėjimo rodiklių. Nors bylų pobūdis apylinkių ir apygardų teismuose panašus, bet pagal teisingumą, gali skirtis jų kiekis ir sudėtingumas.

H2: Didėjant vienai išnagrinėtai bylai skiriamam finansavimui, bylų nagrinėjimo rodikliai mažėja.

Antra hipotezė taip pat sudaryta siekiant atrasti teigiamą ryšį tarp teismų finansavimo vienai išnagrinėtai bylai ir teismo bylų nagrinėjimo rodiklių. Dažniausiai manoma, kad finansavimas yra priežastis, o bylų nagrinėjimo rodiklis – pasekmė. Šis santykis gali būti atvirkštinis ir teismai su mažesniu finansavimu gali pasiekti geresnius rezultatus bylų nagrinėjimo rodikliuose. Norint suprasti, kaip finansavimas veikia efektyvumą, būtina įvertinti kaip kintamieji veikia teismų veiklą.

Tyrimo empirinis modelis. Dinaminėje analizėje laikotarpis nuo 2013 iki 2022 metų.

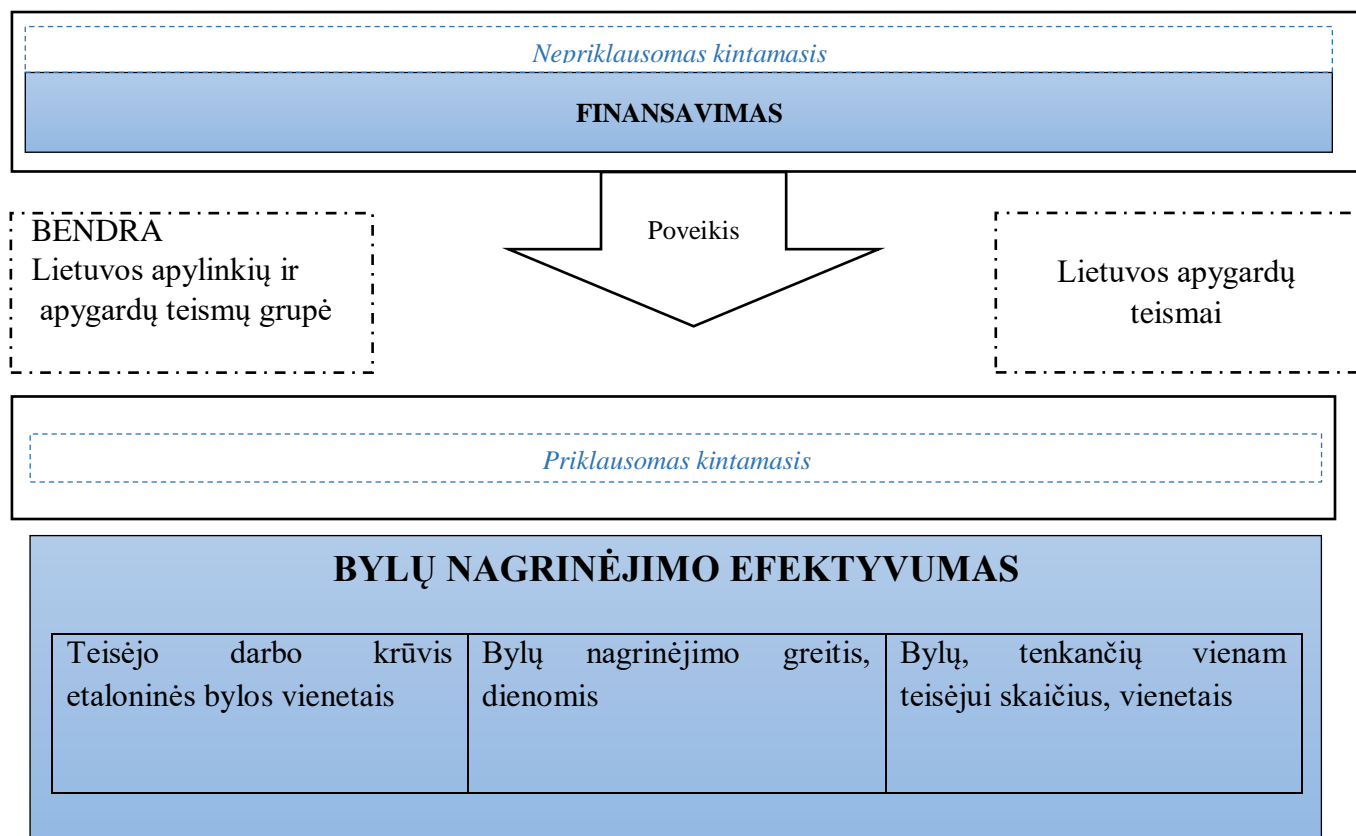
Nustatyti ryšiui tarp finansavimo vienai išnagrinėtai bylai ir bylų nagrinėjimo rodiklių, naudojami ekonominiai, statistiniai ir paneliniai duomenys, sudaromas empirinis modelis:

$$Y = \alpha + \beta_1 * X + \beta_2 * Z + \epsilon_{it}$$

Pasirinkto modelio tinkamumas. Nustačius regresijos modelyje β_x įverčius, tikrinamas reikšmingumas, pasitelkiant panelinę diagnostiką. Jos metu išrenkamas įverčių apskaičiavimo būdas ir tuo būdu apskaičiuojamas modelis, testuojamos to modelio prielaidos. Galimi įverčių apskaičiavimo būdai – MKM, fiksuotų efektų arba atsitiktinių efektų modelis. Atsitiktinių efektų metodas turi trūkumą dėl galimo įverčių neefektyvumo ir nesuderinamumo su kitais modelyje esančiais nepriklausomais kintamaisiais, nes jų iš anksto nežinome. Fiksuotų efektų modelyje nepriklausomų kintamųjų įverčiai yra suderinti, net jeigu ir yra tokia koreliacija. Breush-Pagan testu bus patvirtinta, jei reikšmingumas $p > 0,05$ arba paneigta, jei reikšmingumas $p < 0,05$ fiksuotų efektų modelio prieš atsitiktinių efektų modelį alternatyva. Atliekant Pesaran testą bus tikrinama tarpgrupinė koreliacija, jei reikšmingumas p bus mažesnis už $0,05$, tai bus nustatyta tarpgrupinė koreliacija, jeigu reikšmingumas $p > 0,05$, tarpgrupinės koreliacijos nėra. Heteroskedastiškumo testu nustatoma ar paklaidų sklaida yra normali. Jeigu nustatoma, kad paklaidų sklaida nėra normali (reikšmingumas $p > 0,05$), atliekamas Kuenker testas dėl

heteroskedastiškumo. Sekančiame žingsnyje atliekamas autokoreliacijos testas ir nustatoma ar ji statistiškai reikšminga (reikšmingumas $< 0,05$). Sudaryto modelio nepriklausomų kintamųjų reikšmingumas tikrinamas paklaidų šalinimo metodu, Modelyje paliekami reikšmingi nepriklausomi kintamieji, nereikšmingus pašalinant iš modelio arba pakeičiant kitais. Regresijos modelyje, statistinis įverčių reikšmingumas apskaičiuojamas naudojant Stjudento kriterijų ir laikomas reikšmingu, kai reikšmingumas $p < 0,05$. Galutiniame modelyje bus įtraukti statistiškai reikšmingi nepriklausomi kintamieji. Modelio tikslumui įvertinti naudojamas determinacijos koeficientas R^2 , parodantis kokia priklausomo kintamojo dalis, paaiškinama modelyje esančiais nepriklausomais kintamaisiais. Determinacijos koeficiento didesnė reikšmė parodo modelio tikslumą. Kuo ši reikšmė, galinti įgyti reikšmes nuo -1 iki 1, arčiau 1, tuo modelis tikslesnis.

Atsižvelgiant į pirmosios dalies rezultatus, bus sudaromas modelis finansavimo bylų nagrinėjimo efektyvumui Lietuvos apylinkių ir apygardų teismuose vertinti (4 paveikslas).



4 pav. Bylų efektyvumo vertinimo Lietuvos apygardų ir apylinkių teismuose modelis

Šaltinis: sudaryta autorės

Pasirinkto modelio tinkamumas. Nagrinėjant finansavimo vienam teisėjui arba finansavimo vienai išnagrinėtai bylai ir bylų tenkančių vienam teisėjui santykį, turėtų didėjant finansavimui, išnagrinėtų bylų

skaičius, tenkantis vienam teisėjui mažėti. Taip pat turėtų būti ir analizuojant finansavimo vienam teisėjui arba finansavimą vienai išnagrinėtai bylai ir teisėjo darbo krūvį etaloninės bylos vienetais. Finansavimui vienam teisėjui arba vienai bylai didėjant, bylų nagrinėjimo greitis dienomis turėtų mažėti.

2.2. Empirinio tyrimo etapai ir juose taikoma metodika

Empirinis tyrimas yra vienas iš mokslinių pažinimo būdų, kuris padeda įgyti naujų žinių ir analizuoti nagrinėjamą reiškinį arba problemą. Šie tyrimai grindžiami faktiniais duomenimis, kurie gali būti surinkti naudojant įvairias mokslines metodikas. Siekiant gauti patikimus rezultatus taip pat, kad tyrimas būtų atliktas kokybiškai, labai svarbu tinkamai pasirinkti vertinimo etapus ir metodiką.

1. Pirmiausia bus vertinama vidutinio finansavimo vienam teisėjui, apylinkių ir apygardų teismuose, 2018-2022 metais situacija. Finansavimo pokyčiai 2018 ir 2022 metais, jų vidurkiai. Nustatomas santykis tarp finansavimo vienam teisėjui ir darbo krūvio etaloninės bylos vienetais, bylų nagrinėjimo greičio dienomis ir vienam teisėjui tenkančio bylų skaičiaus. Naudojama palyginamoji ir porinių kintamųjų analizė.

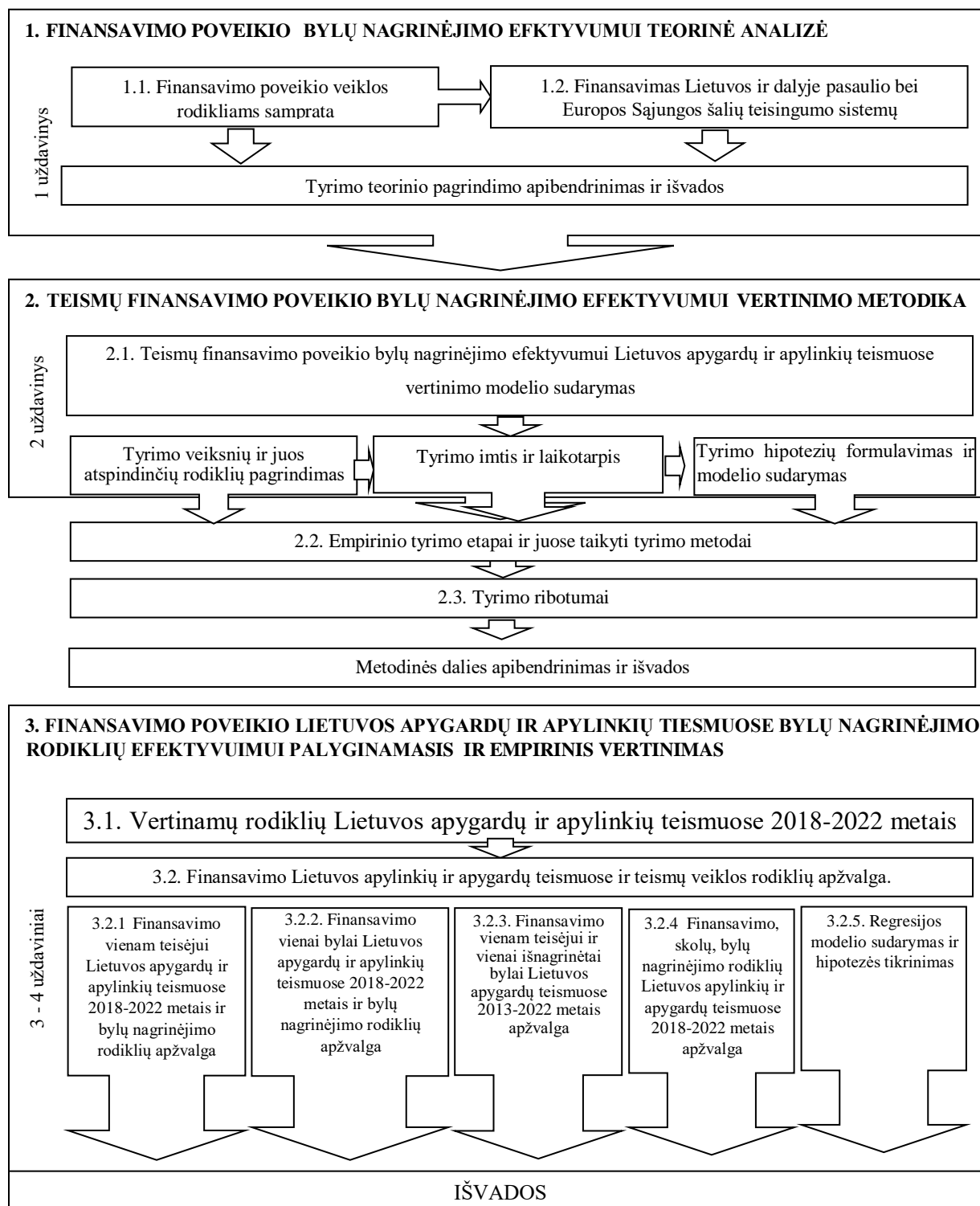
2. Sekančiame etape, naudojant palyginamąją ir porinių kintamųjų poveikio analizę, bus nagrinėjamas vidutinis 2018-2022 metų finansavimas apylinkių ir apygardų teismuose vienai išnagrinėtai bylai. To finansavimo pokyčiai, jų vidurkiai, ryšys tarp finansavimo vienai išnagrinėtai bylai ir teisėjo darbo krūvio etaloninės bylos vienetais, bylų nagrinėjimo greičio dienomis, bylų skaičiaus, tenkančio vienam teisėjui ir bylų nagrinėjimo stabilumo.

3. Siekiama išsiaiškinti ryšį apygardų teismuose tarp finansavimo vienam teisėjui/vienai išnagrinėtai bylai ir teisėjo darbo krūvio etaloninės bylos vienetais, bylų nagrinėjimo greičio dienomis bei bylų tenkančių vienam teisėjui 2013-2022 metų laikotarpiu.

4. Atliekama palyginamoji finansavimo vienai išnagrinėtai bylai, skolos vienai išnagrinėtai bylai, teisėjo darbo krūvio etaloninės bylos vienetais ir bylų, tenkančių vienam teisėjui, Lietuvos apygardų ir apylinkių teismuose 2018-2022 metais analizė.

5. Pagal ankstesnių tyrimų rezultatus sudaromas tiesinės regresijos modelis ir naudojant programą Gretl atliekama analizė tikrinat hipotezes.

Sudaroma loginė schema, kuria vadovaujantis bus atliekama analizė Lietuvos apygardų ir apylinkių teismų bylų nagrinėjimo efektyvumui nustatyti.



5 pav. Finansavimo Lietuvos apygardų ir apylinkių teismuose poveikio bylų nagrinėjimo efektyvumo rodikliams vertinti schema

Šaltinis: sudaryta autorės

Pirmojoje magistro dalyje yra sprendžiamas pirmasis tyrimo uždavinys. Apibrėžiama finansavimo veiklos rodikliams samprata. Aptariamas finansavimas Lietuvos ir pasirinktų valstybių teisminėse sistemose, išskiriami teismų skirtumai ir išskiriami pagrindiniai produktyvumo rodikliai. Antrojoje magistro darbo dalyje sudaroma Lietuvos apygardų ir apylinkių teismų bylų nagrinėjimo rodiklių efektyvumo vertinimo metodika. Pasirenkami tyrimo veiksniai, imtis, laikotarpis, suformuojamos hipotezės ir sudaromas modelis. Aprašomi tyrimo etapai ir taikyti metodai, nurodomi ribotumai. Galiausiai metodinė dalis apibendrinama, pateikiamos išvados. Trečiojoje tyrimo dalyje palyginamo ir empirinio vertinimo metodais įvertinamas finansavimo poveikis Lietuvos apygardų ir apylinkių bylų nagrinėjimo rodiklių efektyvumas. Apžvelgiami nagrinėjamų teismų veiklos rodikliai, sudaromi porinės analizės ir regresinės analizės modeliai. Paskutinėje dalyje pateikiamos magistro darbe atliktų analizių išvados.

Tyrimo ribotumai. Apribojimui priskiriama tai, kad ne visose teismų svetainėse yra skelbiami biudžeto vykdymo ir finansinių rinkiniai už laikotarpį nuo 2013 iki 2022 metų, nes sujungus apylinkių teismus ir pasikeitus internetinėms svetainėms duomenys dalyje apylinkių teismų skelbiami nuo 2018 metų.

Apibendrinant, tyrimo objektas yra Lietuvos teismai, kurie yra savarankiški asignavimų valdytojai ir priklauso nuo Finansų ministerijos. Teismų finansavimo poveikio bylų nagrinėjimo efektyvumui vertinimui sudarytas modelis, kurį sudaro ekonominiai ir statistiniai duomenys nuo 2013 iki 2022 metų. Pagrindiniai šio modelio vertinimo rodikliai apima vidutinio finansavimo vienam teisėjui, bylų nagrinėjimo greičio dienomis, bylų tenkančių vienam teisėjui skaičių, teisėjo darbo krūvio etaloninės bylos vienetų ir kitus veiksnius. Tyrimo hipotezės siekia nustatyti, kaip finansavimas veikia teismų veiklą, ypač susijusią su bylų nagrinėjimo efektyvumu. Analizuojant modelį, bus atlikta daugiasluoksnė palyginamoji analizė, įskaitant finansavimo pokyčius nuo 2018 iki 2022 metų, santykį tarp finansavimo ir teisėjo darbo krūvio, bylų nagrinėjimo greičio ir kitų rodiklių. Tyrimo tikslas yra nustatyti, ar didėjantis finansavimas vienam teisėjui arba bylai gali turėti teigiamą arba neigiamą poveikį bylų nagrinėjimo efektyvumui. Empirinis modelis bus sukuriamas naudojant ekonominės ir statistinės analizės metodus, o kiekvieno kintamojo reikšmingumas bus tikrinamas įvairiais statistiniais testais. Modelio tikslumui vertinti naudojamas determinacijos koeficientas R^2 . Galutinis tikslas yra sukurti aiškia ir tikslia finansavimo poveikio bylų nagrinėjimo efektyvumui vertinimo metodologiją, kuri galėtų būti naudojama teismų efektyvumo tobulinimo procesuose ir priimant strateginius sprendimus dėl resursų paskirstymo.

3. FINANSAVIMO POVEIKIO LIETUVOS APYGARDŲ IR APYLINKIŲ TEISMŲ BYLŲ NAGRINĖJIMO EFEKTYVUMUI PALYGINAMASIS IR EMPIRINIS VERTINIMAS

3.1. Vertinamų rodiklių Lietuvos apygardų ir apylinkių teismuose 2018-2022 metais dinamikos analizė

Finansavimas yra vienas iš pagrindinių veiksnių, padedančių veikti teisinei sistemai. Lietuvos teismai, kaip teisinės valstybės pagrindas, yra įgalinti efektyviai ir skaidriai nagrinėti teisminius ginčus bei užtikrinti teisingumą. Finansavimas, kaip vienas iš resursų, gali turėti didelę reikšmę bylų nagrinėjimo efektyvumui. Šioje darbo dalyje bus siekiama išnagrinėti finansavimo poveikį Lietuvos teismų bylų nagrinėjimo efektyvumui. Tyrime bus stengiamasi atskleisti, kaip Lietuvos apylinkių ir apygardų teismų biudžetai veikia teismų veiklos rezultatus.

Pirmiausia, teismai negali veikti be pagrindinių darbuotojų - teisėjų. Lietuvoje nustatytas teisėjų skaičius visuose teismuose – 786 teisėjai. Pagal 2022 metų duomenis apylinkių teismuose buvo 491, o apygardų teismuose – 162 teisėjų etatai. Pagal Lietuvos teismų veiklos rezultatų ataskaitą (2021 m.) pastebima, kad 2021 metų pabaigoje, lyginant su ankstesnių metų duomenimis, buvo ne tik mažiausias teisėjų skaičius, bet ir teisėjų korpusas pasipildęs 12 naujų teisėjų, buvo mažesnis nei per pastaruosius dvejus metus. Teisėjų etatų 2019-2022 metais skaičiaus pokyčiai nurodomi lentelėje 3.1.1 .

Lentelė 3.1.1

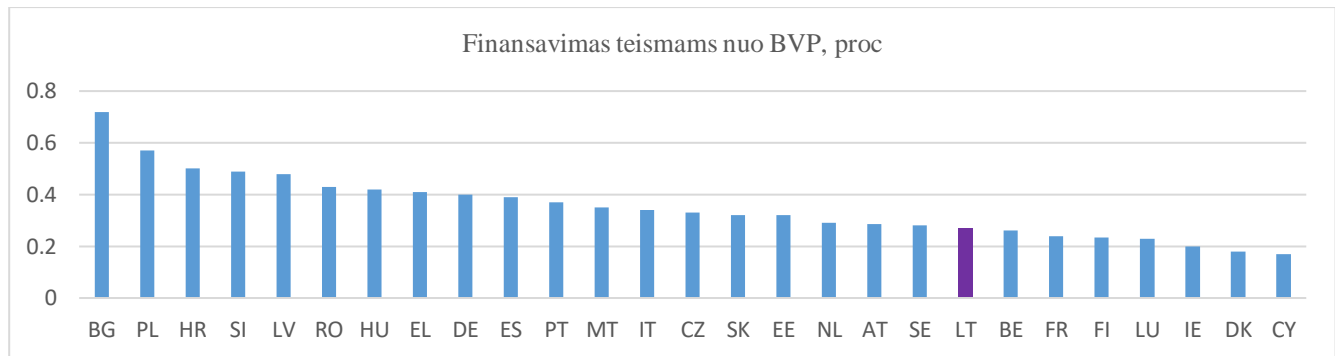
Teisėjų skaičiaus Lietuvos teismuose dinamika

Metais	Nustatyti teisėjų etatai	Užimti teisėjų etatai	Laisvi teisėjų etatai
2018	786		
2019	786	750	36
2020	786	746	40
2021	786	721	65
2022	786	703	83

Šaltinis: sudaryta autorės pagal NTA duomenis

Apylinkių teismuose etatų skaičius iš viso yra 491, vien Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos teismuose 234 teisėjų etatai. Apylinkių teismuose 2022 metais iš 491 etato laisvas arba atsilaisvinantis – 61 etatas. Sudėtingiau pritraukti teisėjus į atokesnius teismų rūmus dar ir dėl atstumų tarp to paties teismo rūmų, nes jie gali svyruoti nuo 19 kilometrų iki 120 kilometrų. Pagal Teisėjų tarybos nutarimą „Dėl teisėjų skaičiaus apylinkių teismuose pakeitimo“ (2023), bus siūloma Lietuvos Respublikos Prezidentui nuo 2024 m. sausio 1 dienos nustatyti 481 teisėjų etatų skaičių apylinkių teismuose. Taip, anot Teisėjų tarybos, bus optimizuojamas teisėjų skaičius dėl neužimtų pareigybių ir mažėjančių bylų skaičiaus. Pasak Nacionalinės teismų administracijos, dėl neužimtų teisėjų etatų, darbo krūvis jau dirbantiems didėja, o nagrinėjimo trukmė, tam tikrose bylose, ilgėja.

Sekantis svarbus aspektas yra pats teismų sistemos finansavimas. Europos komisijos suvestinėje (2022) galima pastebėti (6 paveikslas), kad pagal bendras valdžios sektoriaus išlaidas teismams nuo BVP procentine išraiška (Europos sąjungos teismų suvestinė, 2022), atsiliekame nuo vidurkio ir Lietuva užima 20 vietą iš 27, Latvija atitinkamai užima 5 vietą, o Estija – 16-ą. Pagal procentą nuo BVP, skiriamą teisingumui vykdyti, lenkiame Belgiją, Prancūziją, Liuksemburgą, Airiją, Daniją ir Kiprą.



6 pav. Finansavimas Europos Sąjungos teismams nuo BVP

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Europos komisijos duomenis

Lietuva yra tarp valstybių, kuriose valdžios sektoriaus išlaidos teismams, skaičiuojant nuo BVP nesiekia 0,3 procento.

Gautas finansavimas suskirstomas pagal ekonominę klasifikaciją, todėl toliau aptarsiu finansavimo išlaidų teismuose pasiskirstymą pagal ekonomines eilutes. Didžiausio išlaidos patirtos teismuose 2018-2022 metais nuo finansavimo pateikiamos paveiksle 7.

Darbo užmokestis ir socialinis draudimas	Ryšių įrangos ir ryšių paslaugų įsigijimo išlaidos	Materialiojo ir nematerialiojo turto nuomos išlaidos	Komunalinių paslaugų įsigijimo išlaidos	Kitų prekių ir paslaugų įsigijimo išlaidos	Darbdavių socialinė parama
91,7%	1,6%	0,6%	1,7%	1,1%	0,6%

7 pav. Finansavimo išlaidų pasiskirstymas Lietuvos apygardų ir apylinkių teismuose

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos apygardų ir apylinkių teismų duomenis

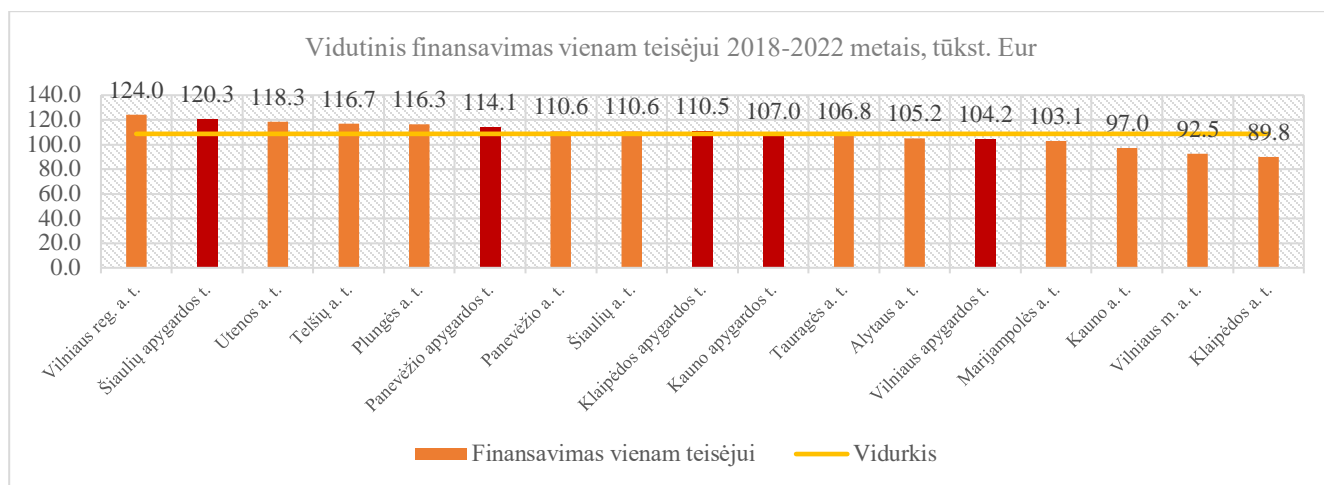
Pateiktame paveiksle matoma, kad pagrindines išlaidas sudaro išlaidos darbo užmokesčiui ir socialiniam draudimui, apie 2 procentus nuo bendrų išlaidų teismuose per 2018-2022 metus buvo skirta ryšių įrangos ir paslaugų įsigijimo išlaidoms bei komunalinių paslaugų išlaidoms padengti. Ryšių išlaidas pagrįde sudaro išlaidos pašto paslaugoms, o komunalines – patalpų šildymas. Dažnu atveju lieka skolos metų pabaigos AB „Lietuvos paštas“ ir vietinių teikėjų šildymo paslaugoms apmokėti. 2022 metų pabaigoje

Teisėjų tarybos pirmininkė kalbėjo apie tai, kad AB „Lietuvos paštas“ paslaugoms skolos viršija 1 mln. eurų. Anot jos, 2022 metų pavasarį Teisėjų taryba kreipėsi dėl papildomo finansavimo skyrimo pašto ir komunalinių paslaugų apmokėjimui. Taip būtų išvengta teikėjų kreipimuisi į antstolius ar paslaugų apribojimo. Apie 1 procentą nuo bendrų teismų išlaidų 2018-2022 metais sudarė materialiojo ir nematerialiojo turto nuomos išlaidos, nes dalis teismų patalpų yra nuomojamos, taip pat kitų prekių ir paslaugų įsigijimo išlaidos. Pastarosiose išlaidose pagrindinę dalį sudaro teismo proceso vertimų išlaidos, nes teismai privalo užtikrinti vertimą į proceso dalyvio gimtąją kalbą. Vertimai vykdo mi raštu, verčiant procesinius dokumentus ir žodžiu – dalyvaujant vertėjui teismo posėdyje. Dalį kitų paslaugų išlaidų sudaro kelionės išlaidų apmokėjimas proceso dalyviams, nes baudžiamosiose bylose tokios išlaidos apmokamos nukentėjusiesiems, atstovams pagal įstatymą, liudytojams ir ekspertams; išlaidos už atliekamas proceso ekspertizes. Darbdavių socialinė parama sudaro 0,6 proc. nuo bendrų teismo išlaidų. Šiai paramai priskiriamos išlaidos už pirmas dvi nedarbingumo dienas, apmokamas iš darbdavio lėšų, parama nelaimės, mirties atveju ir išeitinės kompensacijos, priklausančios atleidžiamam asmeniui (teisėjai ir valstybės tarnautojai atleidžiami sulaukę 65 metų, jeigu valstybės tarnautojui tarnybos laikas nėra pratęsimas, darbuotojai, dirbantys pagal darbo sutartis, teisme sulaukę pensinio amžiaus). Kitos išlaidos, nesiekė 0,5 proc. it neįtrauktos į paveikslą, bet taip pat svarbios – transporto, komandiruočių, informacinių technologijų įsigijimo ir priežiūros išlaidos.

3.2. Finansavimo Lietuvos apylinkių ir apygardų teismuose ir teismų veiklos rodiklių apžvalga.

3.2.1. Finansavimo vienam teisėjui Lietuvos apygardų ir apylinkių teismuose 2018-2022 metais ir bylų nagrinėjimo rodiklių apžvalga

Pirmiausia bus atliekama finansavimo iš Valstybės biudžeto, tenkančio vienam teisėjui, apygardų ir apylinkių teismuose analizė 2018-2022 metais. Lietuvos apygardų ir apylinkių teismuose 2018-2022 metais finansavimo vidurkis vienam teisėjui buvo 108,6 tūkst. Eur. Pateiktame 8 paveiksle matoma, kad didžiausią finansavimą gavo Vilniaus regiono apylinkės teismas 124,0 tūkst. Eur, Šiaulių apygardos teismas 120,3 tūkst. Eur, Utenos apylinkės teismas 118,3 tūkst. Eur, o mažiausias finansavimas vienam teisėjui buvo skirtas Kauno apylinkės teismui – 97,0 tūkst. Eur, Vilniaus miesto apylinkės teismui 92,5 tūkst. Eur ir Klaipėdos apylinkės teismui – 89,8 tūkst. Eur. Virš bendro vidurkio buvo 9 teismai iš 17, o žemiau vidurkio – 8. Šiame grafike galima pastebėti, kad Šiaulių, Panevėžio ir Klaipėdos apygardų teismai buvo aukščiau nei bendras finansavimo vienam teisėjui vidurkis, o Kauno ir Vilniaus apygardų teismai – žemiau. Didžiausias finansavimo vienam teisėjui atotrūkis nuo vidurkio buvo Vilniaus regiono apylinkės teisme ir sudarė +15,4 tūkst. Eur, o Klaipėdos apylinkės teisme finansavimas vienam teisėjui buvo 18,8 tūkst. Eur mažesnis už bendrą teismų vidurkį. Vilniaus regiono apylinkės teismas 2021-2022 metais gavo papildomą finansavimą pabėgėlių bylų nagrinėjimui, tad galima daryti išvadą, kad galimai dėl šios finansavimas vienam teisėjui ir buvo didžiausias.

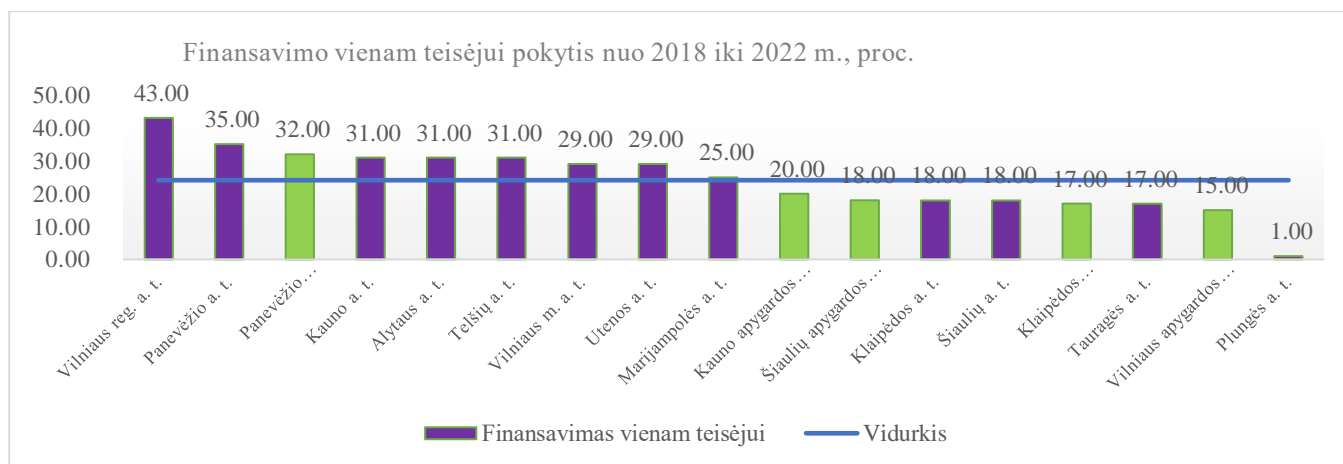


8 pav. Vidutinis finansavimas vienam teisėjui Lietuvos apygardų ir apylinkių teismuose

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos apygardų ir apylinkių teismų duomenis

Didesnį už vidutinį finansavimą vienam teisėjui gavo visi daugiausia teismo rūmų turintys apylinkių teismai: Vilniaus regiono apylinkės teismas (viso 6 teismo rūmai), Utenos apylinkės teismas (6 teismo rūmai) ir Šiaulių apylinkės teismas (6 teismo rūmai). Mažesnį už vidurkį - Klaipėdos apylinkės teismas (2 teismo rūmai) ir Vilniaus miesto apylinkės teismas, neturintis teismo rūmų. Reiktų išskirti Telšių apylinkės teismą, nors jame yra tik trys teismo rūmai, vidutinis finansavimas vienam teisėjui buvo aukščiau bendro vidurkio.

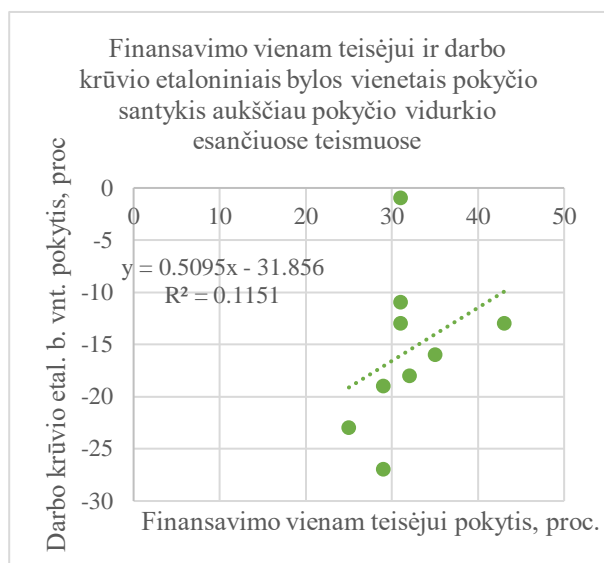
Siekiant palyginti ar išlieka panaši tendencija ir skaičiuojant bendrą finansavimo vienam teisėjui pokytį teismuose nustatyta, kad lyginant 2018 metus su 2022 metais, finansavimas iš Valstybės biudžeto Vilniaus regiono apylinkės teisme didėjo 43 proc., Panevėžio apylinkės teisme – 35 proc. Panevėžio apygardos teisme -32 proc., o Plungės apylinkės teisme finansavimas vienam teisėjau padidėjo tik 1 procentu (9 paveikslas). Vidutinis finansavimo vienam teisėjui didėjimas sudarė 24,12 procento. Didžiausias teigiamas finansavimo vienam teisėjui pokyčio 2018-2022 metais atotrūkis nuo vidurkio Vilniaus regiono apylinkės teisme buvo 18,88 procento, o mažiausias – Plungės apylinkės teisme sudaręs 23,12 procento. Paveiksle 3.2.1.2 matoma, kad tik Panevėžio apygardos teisme finansavimo vienam teisėjui pokytis buvo aukščiau bendro vidurkio, o Kauno, Šiaulių, Klaipėdos ir Vilniaus apygardų teismuose finansavimo pokytis buvo žemiau vidurkio. Apžvelgiant teismus, turinčius daugiausia (6) teismo rūmų, matoma, kad virš vidutinio finansavimo vienam teisėjui pokyčio nuo 2018 iki 2022 metų išliko Vilniaus regiono ir Panevėžio apylinkės teismai, o Šiaulių apylinkės teismas – žemiau. Vilniaus miesto apylinkės teismas (neturi teismo rūmų), liko žemiau pokyčių vidurkio. Klaipėdos apylinkės teismas (2 teismo rūmai), ankstesniame tyrime, skaičiuojant vidutinį finansavimą vienam teisėjui, buvęs žemiau vidurkio, šiuo tyrimo aspektu – aukščiau finansavimo vienam teisėjui pokyčio nuo 2018 iki 2022 metų pokyčio vidurkio.



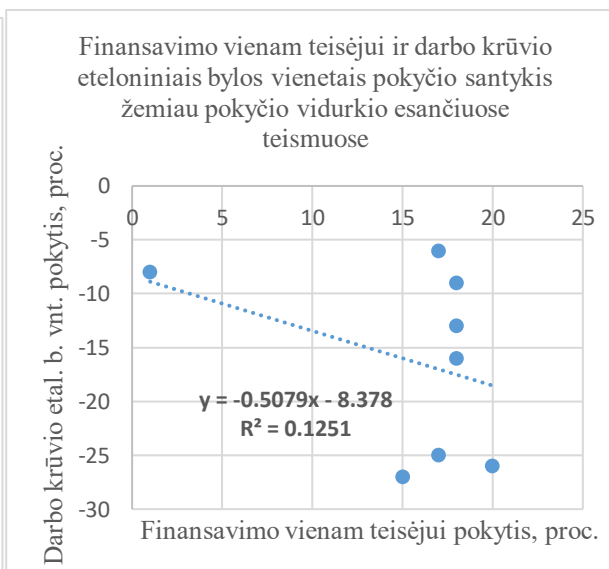
9 pav. Vidutinio finansavimo vienam teisėjui pokytis Lietuvos apygardų ir apylinkių teismuose

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos apygardų ir apylinkių teismų duomenis

Suskaidžius teismus į dvi grupes į esančius aukščiau ir žemiau finansavimo vienai bylai pokyčių vidurkio matoma, kad didesnę finansavimo vienam teisėjui pokyčių vidurkį nuo 2018 iki 2022 metų turėję teismai turėjo ir didesnę neigiamą darbo krūvio pokytį etaloninės bylos vienetais (10 ir 11 paveikslai).



10 pav. Finansavimo vienam teisėjui ir darbo krūvio santykis aukščiau pokyčio vidurkio esančiuose teismuose

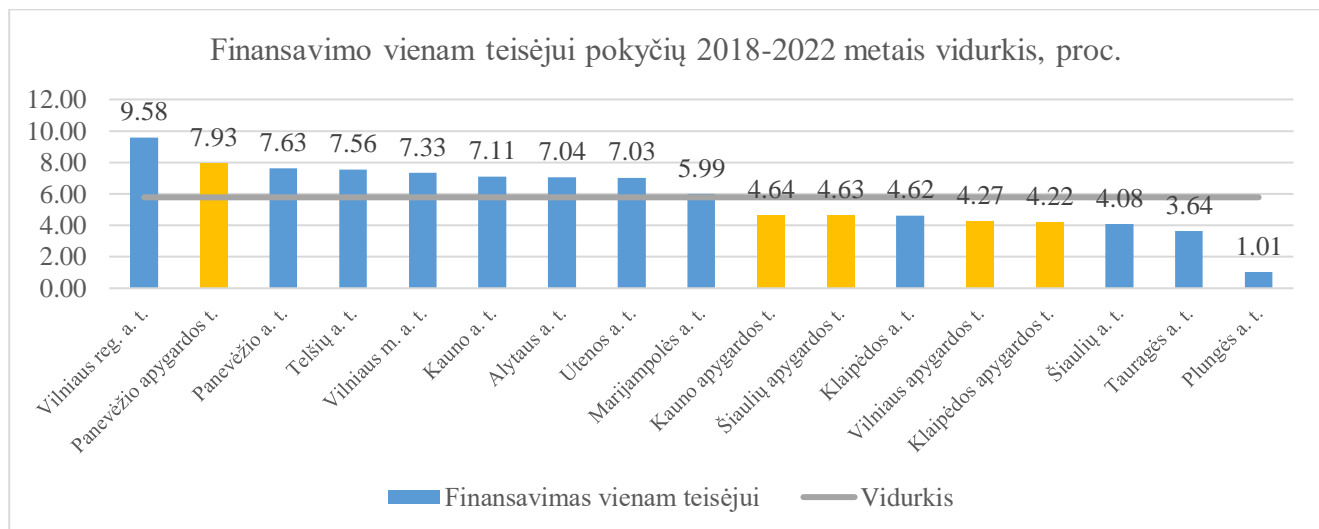


11 pav. Finansavimo vienam teisėjui ir darbo krūvio santykis žemiau pokyčio vidurkio esančiuose teismuose

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos apygardų ir apylinkių teismų duomenis

Porinės analizės metu sudarytos lygtys rodo, kad darbo krūvio etaloninės bylos vienetais pokytis kinta pagal nepriklausomo kintamojo – finansavimo vienam teisėjui pokytį (x), tačiau tiesinė regresija turi ribotą paaiškinamąją galią, nes R^2 yra mažas. Tik 11,51 proc. priklausomosios kintamosios Y variacijos paaiškinama tiesinės regresijos modelio 10 paveiksle ir 12,51 proc. 11 paveiksle. Tai reiškia, kad modelis ne visiškai atspindi duomenų variaciją ir gali būti ne optimalus duotam kontekstui. Būtų naudinga įvertinti kitus statistinius rodiklius ir atidžiau išanalizuoti duomenis, kad įvertintumėte modelio tinkamumą.

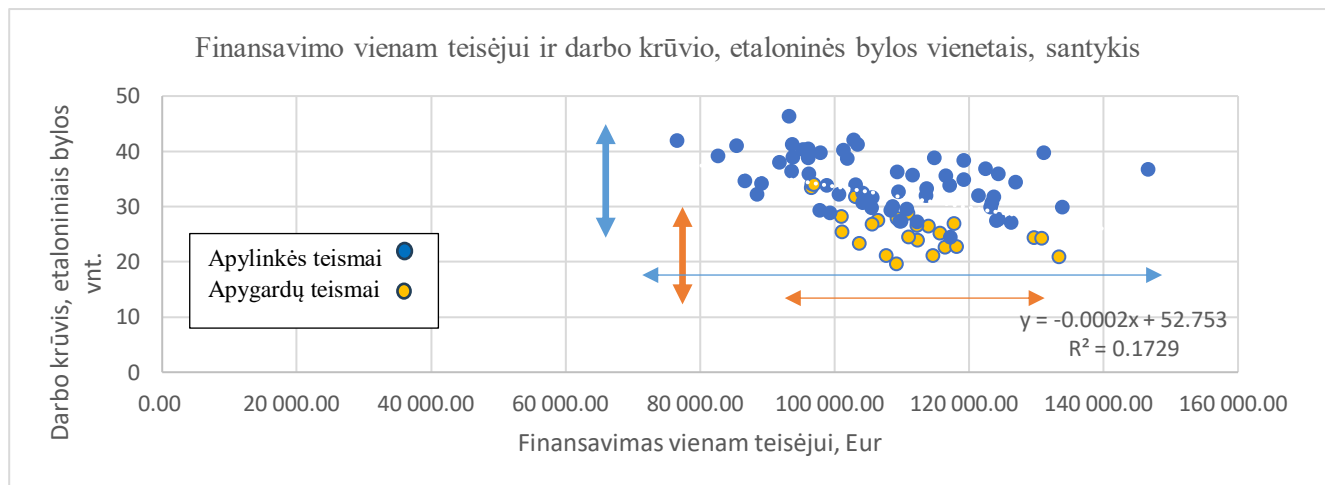
Skaičiuojant finansavimo vienam teisėjui pokyčių vidurkį buvo skaičiuojamas pokytis tarp 2018-2019 m., 2019-2020 m., 2020-2021 m., 2021-2022 m. ir dalinama iš 4. Paveiksle 12 matoma, kad didžiausias finansavimo vienam teisėjui pokyčio vidurkis buvo Vilniaus regiono apylinkės teisme ir siekė 10 procentų, Panevėžio apygardos teisme, Panevėžio apylinkės teisme ir Telšių apylinkės teisme sudarė po 8 procentus, o mažiausias išliko Plungės apylinkės teisme ir siekė tik 1 procentą. Kaip ir skaičiuojant finansavimo vienam teisėjui pokyti 2018-2022 metais, taip ir pokyčių vidurkį nustatyta, kad tik Panevėžio apygardos teisme šis pokytis viršijo vidurkį (5,88 procento), o Kauno, Šiaulių, Vilniaus ir Klaipėdos apygardų teismuose buvo mažesni už vidurkį. Didžiausias atotrūkis nuo vidurkio Vilniaus regiono apylinkės teisme buvo 4,12 procento aukščiau vidurkio, o Plungės apylinkės teisme – 9 procentai žemiau vidurkio. Pastarajame teisme ir finansavimo pokytis, ir pokyčių vidurkis buvo mažiausias, abu kartus siekė tik 1 procentą. Galima daryti išvadą, kad daugiau teismo rūmų turinčiuose teismuose vidutinis finansavimo vienam teisėjui yra didesnis, nes didesniam rūmų skaičiui išlaikyti, reikia didesnio finansavimo, ne tik aptarnaujančio personalo išlaikymui (visuose teismo rūmuose reikia raštinės darbuotojų, valytojų ir kito aptarnaujančio personalo), bet ir infrastruktūros (dalis teismų rūmų/žemės yra nuomojama ir nepriklauso Valstybei), kitiems (komunalinių patarnavimų, apsaugos, ryšio paslaugų, ūkio išlaidų) aptarnavimo kaštams padengti.



12 pav. Finansavimo vienam teisėjui pokyčių Lietuvos apygardų ir apylinkių teismuose vidurkis

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos apygardų ir apylinkių teismų duomenis

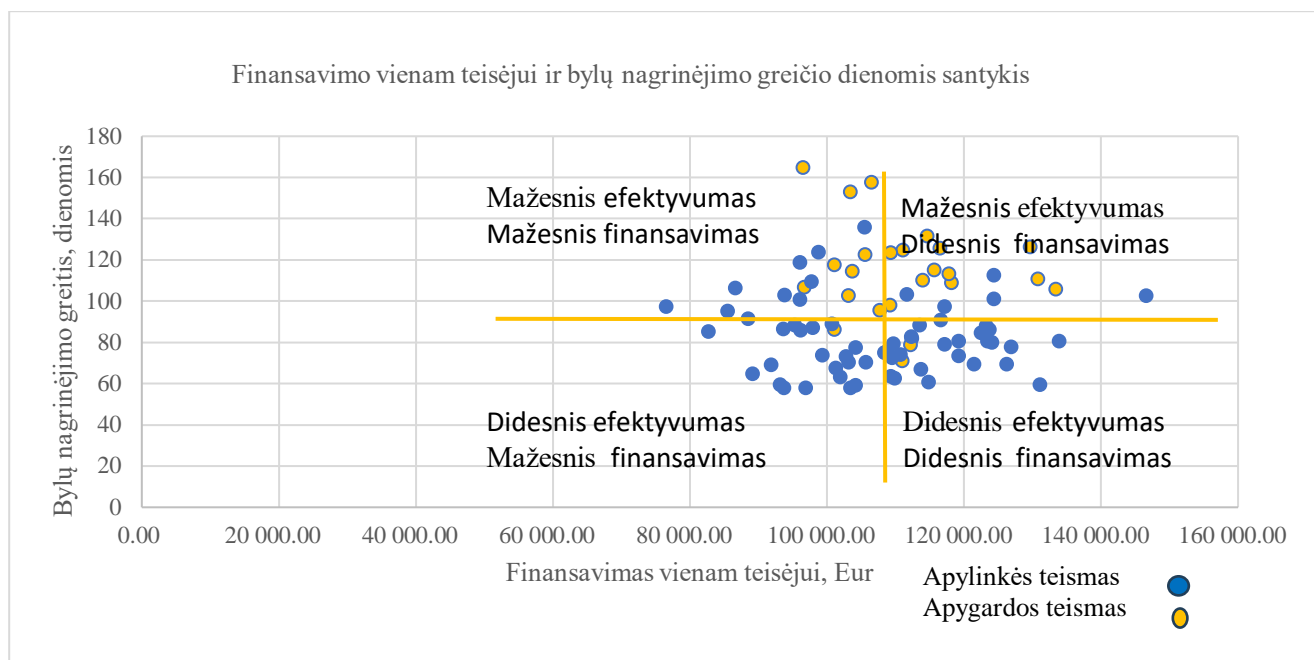
Tikrinant 2018-2022 metais buvusį ryšį tarp finansavimo vienam teisėjui ir darbo krūvio matyti, kad Lietuvos apylinkių teismuose finansavimui didėjant 92,9 procento nuo 76 000 Eur vienam apylinkės teismo teisėjui iki 146 602 Eur apylinkės teismo teisėjui, darbo krūvis, atitinkamuose teismuose, sumažėja 12,44 procento, nuo 41,95 iki 36,73 etaloninio bylos vieneto (13 paveikslas). Finansavimo vienam teisėjui ir darbo krūvio etaloniniais bylos vienetais 2018-2022 metais santykis apygardų teismuose rodo, kad finansavimas daro reikšmingesnį poveikį nei apylinkių teismuose. Paveiksle 3.2.1.6 matoma, kad Lietuvos apygardų teismuose darbo krūvis finansavimui didėjant 38,1 procento, nuo 96 507 Eur iki 133 354 Eur, darbo krūvis etaloninės bylos vienetais sumažėja 38,7 procento, atitinkamai nuo 34,06 iki 20,88 etaloninės bylos vieneto.



13 pav. Finansavimo vienam teisėjui ir darbo krūvio etaloninės bylos vnt. santykis

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos apygardų ir apylinkių teismų duomenis

Pagal 13 paveiksle matomą tiesinės regresijos formulę matomas finansavimo vienam teisėjui poveikis darbo krūviui etaloninės bylos vienetais, tačiau determinacijos koeficientas R^2 yra mažas – 0,1729 ir paaiškina tik 17,29 proc. tiesinės regresijos modelio reikšmių, tad modelio negalime laikyti patikimu. Finansavimo vienam teisėjui ir darbo krūvio etaloninės bylos vienetai santykis prieštarauja efektyvumo teorijai, nes didėjant finansavimui, veiklos rodiklis turėtų kisti teigiamai, šiuo atveju, teisėjo darbo krūvis etaloninės bylos vienetais, turėtų mažėti. Dalinai atsiskiria apylinkių teismai nuo apygardų teismų, atsiranda poreikis giliau panagrinėti šią problemą.

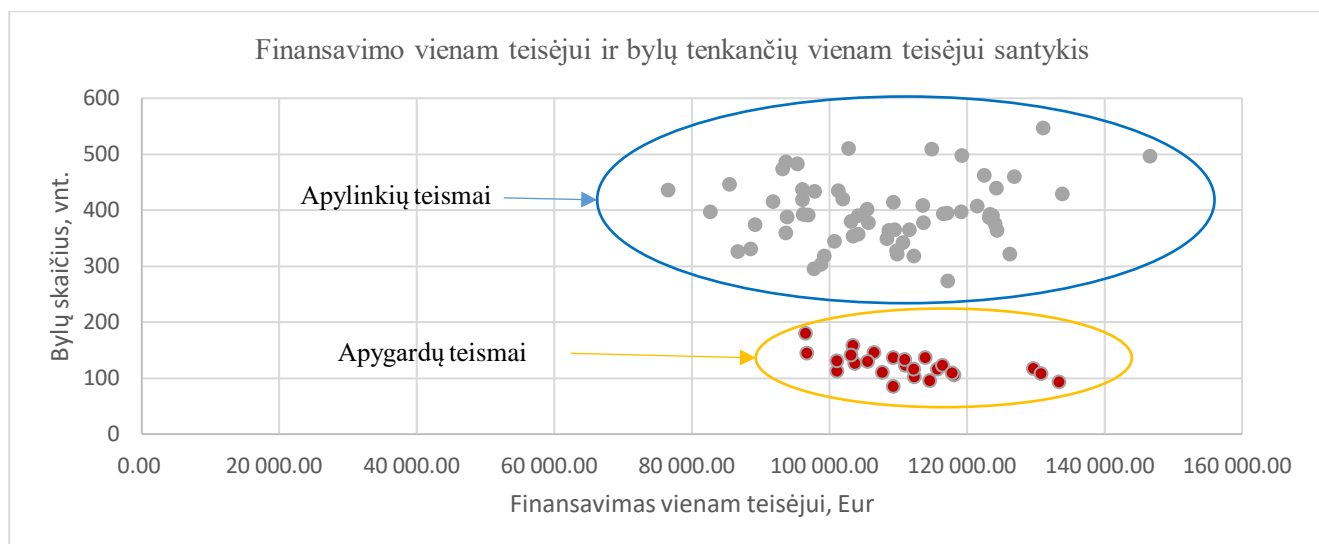


14 pav. Finansavimo vienam teisėjui ir bylų nagrinėjimo greičio dienomis santykis

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos apygardų ir apylinkių teismų duomenis

Finansavimas vienam teisėjui bylų nagrinėjimo greičiui dienomis 2018-2022 metais didesnę reikšmę turėjo apylinkių teismuose. Nors išsidėstymas tarp Lietuvos apygardų ir apylinkių teismų buvo netolygus, bet galima pastebėti (pagal vidurkio linijas), kad mažesnę finansavimą vienam teisėjui gavę apylinkių teismai bylas nagrinėjo greičiau, nei didesnę finansavimą turėję apygardų teismai (14 paveikslas). Šiam bylų nagrinėjimo rodikliui reikšmės galėjo turėti pačių teismų specifika, nes apylinkių teismuose nagrinėjamos paprastesnės ir per trumpesnę terminą išnagrinėtinos bylos, jų gaunama daugiau, apygardų teismuose bylos, dažniausiai būna, didesnės apimties, sudėtingesnės. Efektyvumo teoriją galima dalinai patvirtinti tik apylinkių teismuose, nes didžioji jų dalis, gaudama didesnę finansavimą vienam teisėjui, bylas nagrinėjo greičiau už tuos teismus, kurių finansavimas buvo mažesnis. Apygardų teismuose šią teoriją tenka atmesti, nes juose esant didesniai finansavimui, efektyvumas pasiektas mažesnis. Todėl nuspręsta panagrinėti santykį tarp finansavimo vienam teisėjui ir bylų, tenkančių vienam teisėjui santykio.

Pagal bylų specifiką skirtumus galima pastebėti ir 15 paveiksle. Jame matoma, kad finansavimo vienam teisėjui ir bylų tenkančių vienam teisėjui santykis labai aiškiai išskiria apylinkių ir apygardų teismus.



15 pav. Finansavimo vienam teisėjui ir bylų tenkančių vienam teisėjui santykis

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos apygardų ir apylinkių teismų duomenis

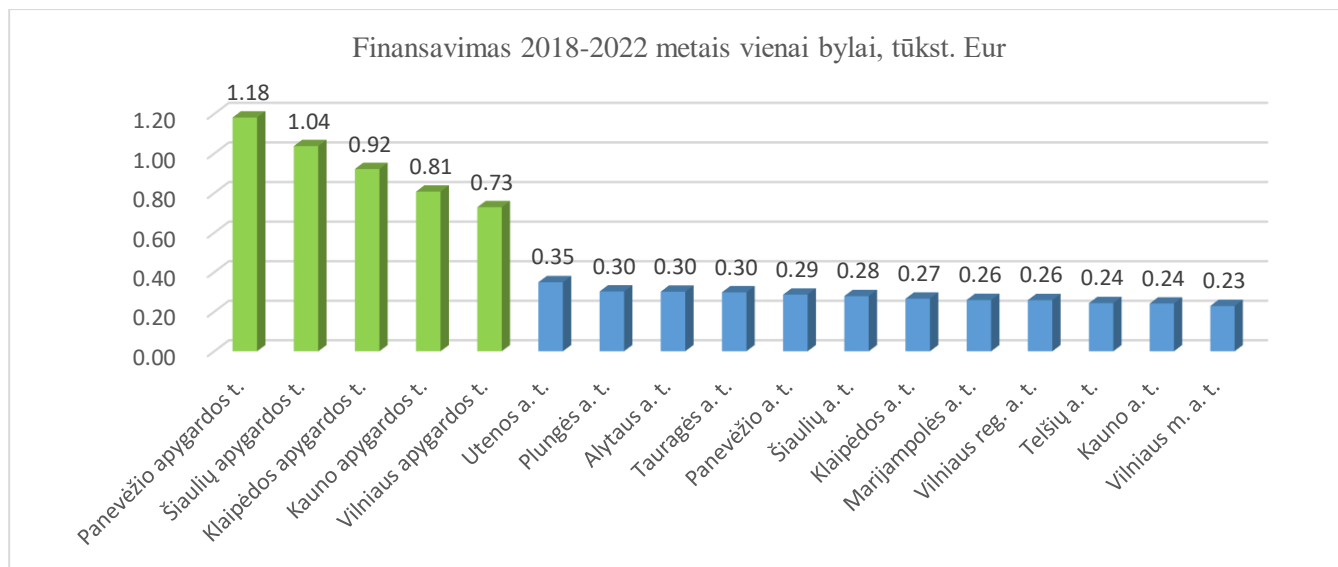
2018-2022 metais apygardų teismuose, finansavimui vienam teisėjui svyruojant nuo 96 507 Eur iki 133 353 Eur, bylų skaičius vienam teisėjui buvo mažesnis už 200 vnt. Apylinkių teismuose finansavimas vienam teisėjui kintant nuo 76 541 Eur iki 146 602 Eur bylų, tenkančių vienam teisėjui, skaičius kinta nuo 273 iki 547. Apygardų teismuose vidutiniam finansavimui didėjant, teisėjo darbo krūvis kinta mažiau, nei apylinkių teismuose. Juose, vidutiniam finansavimui vienam teisėjui didėjant didesne imtimi, bylų skaičius, tenkantis vienam teisėjui, taip pat svyruoja stipriau. Efektyvumo modelis nėra patvirtinamas, nes didėjant vidutiniam finansavimui vienam teisėjui, bylų, tenkančių vienam teisėjui skaičius kinta netolygiai. Apylinkių ir apygardų teismai atsiskyrė dėl bylų teisingumo, nes apylinkių teismuose gaunama didesnis skaičius, jos yra greičiau išnagrinėjamos, todėl ir kiekvienam teisėjui jų tenka daugiau.

3.2.2. Finansavimo vienai bylai Lietuvos apygardų ir apylinkių teismuose 2018-2022 metais ir bylų nagrinėjimo rodiklių apžvalga

Teisėjų skaičius teismuose gali svyruoti dėl užsitęsusių skyrimo procedūrų, dėl objektyvumo nagrinėtas finansavimas Valstybės biudžeto lėšomis vienai bylai, todėl yra tikslinga panagrinėti kaip efektyvumą veikia finansavimas vienai bylai.

Pateiktame 16 paveiksle matoma, kad turėję didžiausią vidutinį finansavimą vienai išnagrinėtai bylai, 2018-2022 metais, išsiskiria visi penki Lietuvos apygardų teismai. To nebuvo galima pastebėti nagrinėjant finansavimą, tuo pačiu laikotarpiu, Valstybės biudžeto lėšomis, vienam teisėjui. Apžvelgus grafiko duomenis pastebima, kad apygardų teismuose finansavimas vienai bylai didžiausias Panevėžio apygardos teisme ir sudaro 1,18 tūkst. Eur, mažiausias Vilniaus apygardos teisme – 0,73 tūkst. Eur.

Finansavimo vienai išnagrinėtai bylai skirtumas tarp šių teismų – 0,45 tūkst. Eur. Apylinkių teismuose finansavimas vienai bylai svyruoja nuo 0,35 iki 0,23 tūkst. Eur. Skirtumas tarp mažiausiai finansuotos vienos bylos apygardos teisme ir daugiausia finansuoto bylos apylinkės teisme yra 0,38 tūkst. Eur. Apylinkių teismuose didžiausias finansavimas nuo mažiausio skiriasi 0,12 tūkst. Eur vienai išnagrinėtai bylai. Apygardų skirtumus tarp apygardų ir apylinkių teismų, matoma, kad jie skiriasi 3,75 karto.



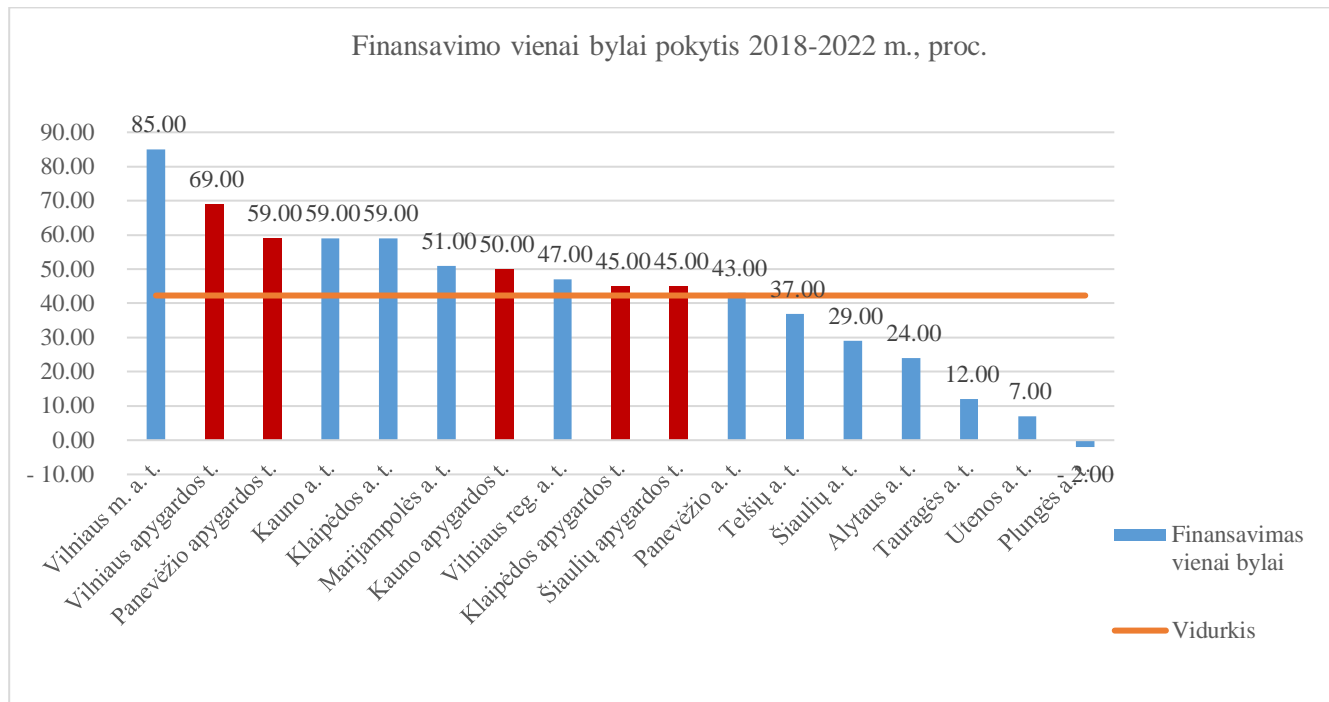
16 pav. Vidutinis finansavimo vienai išnagrinėtai bylai

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos apygardų ir apylinkių teismų duomenis

Apžvelgiant daugiausiai ir mažiausiai teismo rūmų turinčius apylinkių teismus, matoma kita situacija nei nagrinėjant vidutinį finansavimą vienam teisėjui. Utenos apylinkės teismas (6 teismo rūmai) išliko tarp didžiausią vidutinį finansavimą apylinkių teismų, o Šiaulių ir Vilniaus regiono apylinkės teismai (po 6 teismo rūmus) – neišsiskyrė. Vilniaus regiono apylinkės teismas, neturintis teismo rūmų, gavo mažiausią finansavimą vienai bylai, Klaipėdos apylinkės teismas (2 teismo rūmai) liko septintoje vietoje ir dvylikos apylinkių teismų. Tam reikšmės gali turėti tai, kad apylinkių teismuose vienas teisėjas gauna didesnę bylų skaičių nei apygardų teismuose dirbantis teisėjas.

Siekiant objektyvumo, anksčiau nagrinėjus finansavimo pokytį vienam teisėjui, tikslinga apžvelgti ir finansavimo vienai bylai pokytį (17 paveikslas). Didžiausias teigiamas finansavimo vienai bylai pokytis nuo 2018 iki 2022 metų įvyko Vilniaus miesto apylinkės teisme. Finansavimo vienai bylai pokytis šiame teisme buvo 85 proc. Plungės apylinkės teismas išsiskiria tuo, kad finansavimo pokytis analizuojamu laikotarpiu buvo mažiausias ir tenkantis vienam teisėjui, ir vienai bylai. Pastaruoju atveju jis buvo neigiamas ir siekė -2 procentus. Šešiuose, iš dvylikos, apylinkių teismuose finansavimo vienai bylai pokytis buvo žemiau vidurkio - 42,29 procento. Didžiausias pokytis, tarp apylinkių teismų, buvo 87 proc. Kitaip nei nagrinėjant finansavimo vienam teisėjui pokytį, nuo 2018 iki 2022 metų, apygardų teismuose,

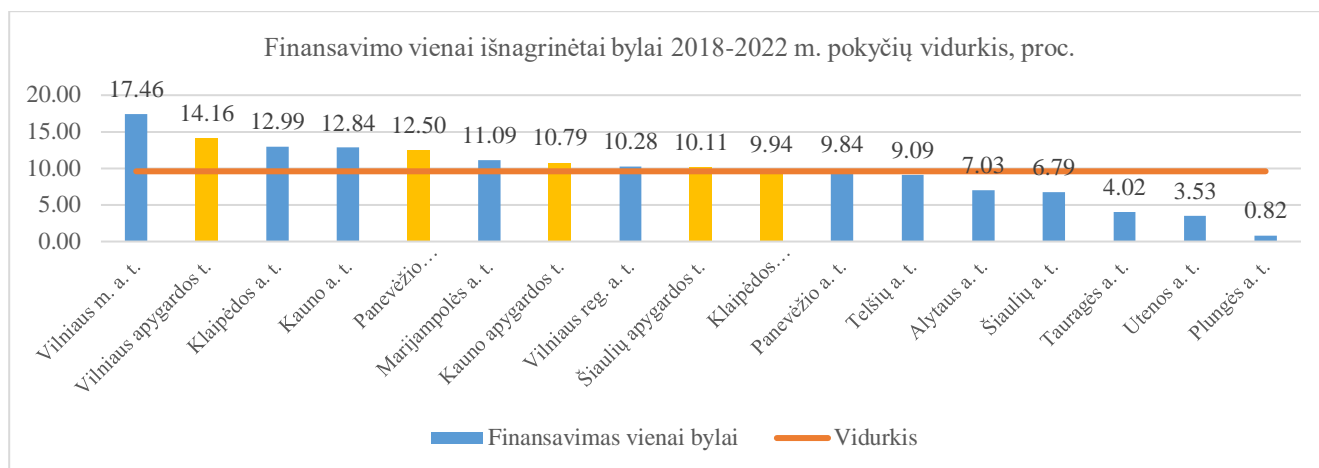
kur tik Panevėžio apygardos teisme jis buvo aukščiau vidurkio, matyti, kad finansavimo vienai bylai pokytis aukščiau vidurkio yra visuose penkiuose apygardų teismuose. Didžiausias Vilniaus apygardos teisme – 69 procentai, mažiausias Klaipėdos ir Šiaulių apygardos teismuose – po 45 proc. Kaip Vilniaus miesto apylinkės teismas (neturintis teismo rūmų), Klaipėdos apylinkės teismas (2 teismo rūmai), taip ir visi trys apylinkių teismai, turintys daugiausia teismo rūmų (po 6), buvo aukščiau finansavimo vienai bylai pokyčių vidurkio.



17 pav. Vidutinio finansavimo vienai išnagrinėtai bylai pokytis

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos apygardų ir apylinkių teismų duomenis

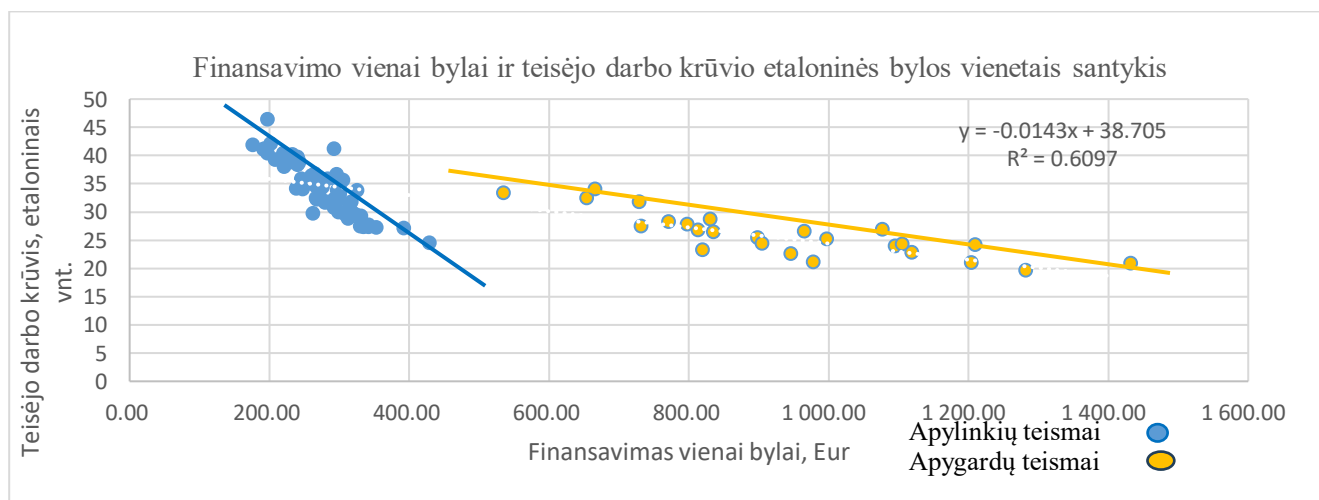
Finansavimo vienai bylai 2018-2022 metais pokyčių vidurkis, skaičiuojant pokytį tarp 2018-2019 m., 2019-2020 m., 2020-2021 m., 2021-2022 m. ir dalinant iš 4, buvo didžiausias Vilniaus miesto apylinkės teisme ir didėjo 17 procentų, apygardų teismuose buvo aukščiau vidurkio, o mažiausias pokyčių vidurkis, kaip ir kituose stebėjimuose buvo Plungės apylinkės teisme ir kilo tik 1 procentu (18 paveikslas). Aukščiau vidutinio finansavimo vienai bylai pokyčio vidurkio, iš po 6 teismo rūmus turinčių teismų, buvo tik Vilniaus regiono apylinkės teismas, o Šiaulių ir Utenos apylinkių teismai – žemiau. Virš analizuojamo pokyčių vidurkio buvo ir teismo rūmų neturintis Vilniaus miesto apylinkės teismas bei du teismo rūmus turintis Klaipėdos apylinkės teismas.



18 pav. Vidutinis finansavimo vienai išnagrinėtai bylai

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos apygardų ir apylinkių teismų duomenis

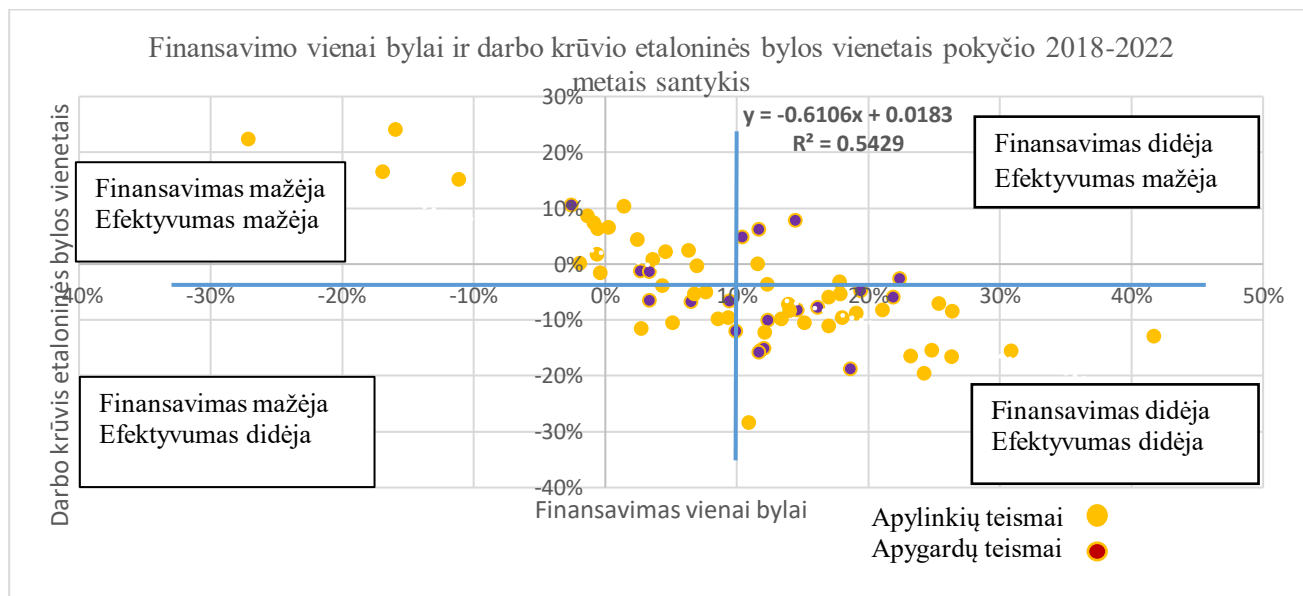
Analizuojant ryšį tarp finansavimo vienai bylai ir teisėjo darbo krūvio etaloninės bylos vienetais (19 paveikslas) nustatyta, kad apylinkių teismuose finansavimas vienai bylai veikia teisėjo darbo krūvį etaloninės bylos vienetais. Mažiausią finansavimą turėjęs apylinkės teismas - 175,47 Eur turėjo didžiausią darbo krūvį 42,12 etaloninės bylos vienetais. Didėjant finansavimui vienai bylai, darbo krūvis etaloniniais bylos vienetais mažėjo ir didžiausią finansavimą vienai bylai turėjusiame apylinkės teisme (428,22 Eur), teisėjo darbo krūvis etaloninės vienetais buvo mažiausias (24,51 e. b. vnt.). Skirtumas tarp didžiausio ir mažiausio finansavimo vienai bylai turėjusių apylinkių teismų buvo 252,75 Eur, o tarp teisėjo darbo krūvio etaloninės bylos vienetais – 16,61.



19 pav. Vidutinis finansavimo vienai išnagrinėtai bylai ir teisėjo darbo krūvio etaloninės bylos vnt. santykis

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos apygardų ir apylinkių teismų duomenis

Tiesinės regresijos lygtis $Y=0,0143x+38,705$ rodo priklausomas kintamasis (teisėjo darbo krūvis etaloninės bylos vienetais) priklauso nuo nepriklausomo kintamojo (finansavimo vienai išnagrinėtai bylai). Determinacijos koeficientas (R^2) = 0,6097, o tai reiškia, kad modelis gerai pritaikytas duomenims ir gerai paaikšina nepriklausomo kintamojo variaciją. Nustatyta, kad Lietuvos apygardų teismuose finansavimas vienai bylai teisėjo darbo krūviui etaloninės bylos vienetais taip pat turėjo poveikį, tačiau jis nebuvo toks stiprus kaip apylinkių teismuose (19 paveikslas). Finansavimui kintant nuo 534,53 Eur apygardos teisme iki 1 431,43 Eur, teisėjo darbo krūvis etaloninės bylos vienetais sumažėja atitinkamai nuo 33,41 iki 20,88. Skirtumas tarp didžiausio ir mažiausio finansavimo vienai bylai apygardų teismuose yra 896,69 Eur, o tarp teisėjo darbo krūvio etaloninės bylos vienetais – 12,53 Eur. Skirtumas tarp apylinkių ir apygardų matomas ir skaičiuojant vidutinį finansavimą vienai bylai bei teisėjo darbo krūvį etaloninės bylos vienetais. Apygardos teismuose viena byla buvo finansuojama vidutiniškai 935,55 Eur, apylinkių – 276,57 Eur, skirtumas yra 3,3, o teisėjo darbo krūvis etaloninės bylos vienetais apygardų teismuose buvo 26,01, apylinkių – 34,46, skirtumas 0,75 karto. Galima daryti išvadą, kad apylinkių teismuose finansavimą poveikis teisėjo darbo krūviui yra didesnis. Tikėtasi, kad visuose teismuose finansavimo vienai bylai ir teisėjo darbo krūvis etaloninės bylos vienetais tenkins efektyvumo sampratą ir didėjant finansavimui vienai bylai – teisėjo darbo krūvis etaloninės bylos vienetais mažės, tačiau taip nutiko ir apylinkių, ir apygardų teismuose. Apygardų teismų atveju, efektyvumo sąlyga, tenkinama mažiau. Finansavimui didėjant nuo 534 Eur iki 1 000 Eur teisėjo darbo krūvis mažėja sparčiau, o finansavimui vienai bylai didėjant nuo 1 000 Eur iki 1 431 Eur – išlieka labiau tolygus.

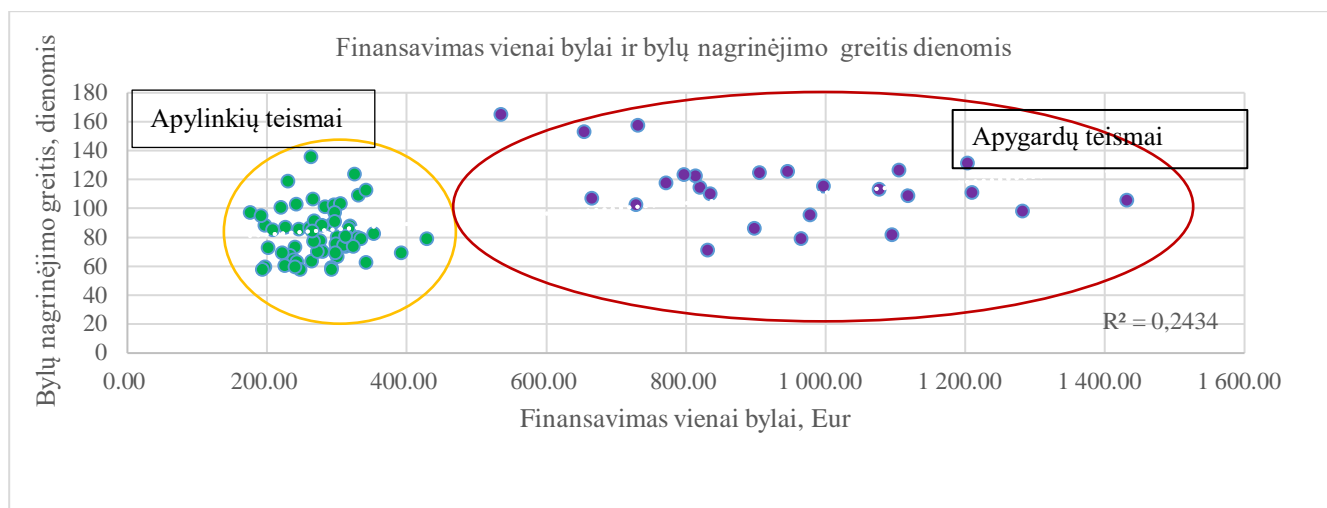


20 pav. Vidutinis finansavimo vienai išnagrinėtai bylai ir teisėjo darbo krūvio etaloninės bylos vnt. pokyčio santykis

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos apygardų ir apylinkių teismų duomenis

Analizuojant finansavimo vienai bylai ir teisėjo darbo krūvio etaloninės bylos vienetais pokyčio 2018-2022 metais santykį, nustatyta, kad finansavimo vienai bylai pokyčiui esant neigiamam, teisėjo darbo krūvio pokytis etaloninės bylos vienetais yra didesnis (20 paveikslas). Regresijos modelio formulė $y = -0,06106x + 0,0183$ rodo kaip darbo krūvio etaloninės bylos vienetais pokytis (y) kinta priklausomai nuo finansavimo vienai bylai pokyčio (x). Determinacijos koeficientas paaiškina 54,29 proc. priklausomojo kintamojo y variacijos. Vidurkių linijos nuo bendros skalės skiriasi nežymiai. Finansavimui vienai bylai apylinkės teisme sumažėjus 27 procentais teisėjo darbo krūvis etaloninės bylos vienetais padidėja 22 procentais. Finansavimui vienai bylai apylinkės teisme padidėjus 31 procentu, teisėjo darbo krūvis etaloninės bylos vienetais sumažėja 16 procentų. Apygardų teismuose finansavimo vienai bylai poveikis teisėjo darbo krūviui etaloninės bylos vienetais poveikio neturi, nes finansavimui didėjant, teisėjo darbo krūvis taip pat didėja arba mažėja nežymiai. Paveiksle 20 matoma, kad finansavimo pokyčiui didėjant, didesnėje dalyje apylinkių teismų stebėjimų, efektyvumas didėja. Apygardų teismuose efektyvumo teorija neveikia. taip gali būti dėl mažesnio, nei apylinkių teismuose, finansavimo vienai išnagrinėtai bylai pokyčio.

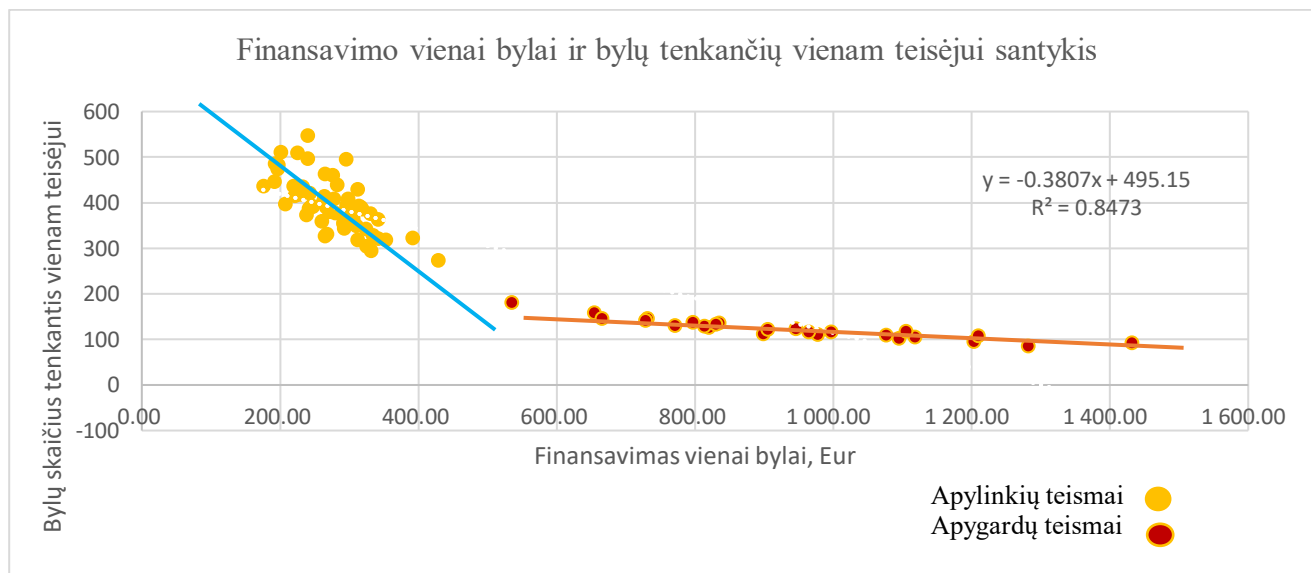
Siekiant objektyvumo anksčiau apžvelgus finansavimo vienam teisėjui ir nagrinėjimo greičio dienomis santykį (21 paveikslas), bus palygintas finansavimo vienai bylai ir bylų nagrinėjimo greitį dienomis santykiu. Ankstesniu atveju didesnis efektyvumas buvo nustatytas apylinkių teismuose, apygardų teismuose efektyvumo teorija buvo paneigta. Finansavimo vienai bylai ir bylų nagrinėjimo greičio dienomis santykis apygardų ir apylinkių teismuose aiškiai atsiskiria. Mažesnę nei 200,00 Eur finansavimą vienai bylai gaunantys apylinkių teismai bylas nagrinėja greičiau už didesnę nei 500,00 Eur finansavimą gaunantys apygardų teismai. Marijampolės, Telšių ir Utenos apylinkių teismuose, gavusiuose finansavimą vienai bylai nuo 172,00 Eur iki 291,00 Eur bylų nagrinėjimo greitis dienomis yra mažiausias, vidutiniškai 60 dienų. Apygardų teismuose, finansavimui vienai bylai kintant nuo 534,53 Eur iki 1 431,43 Eur, bylų nagrinėjimo greitis kinta nuo 153 iki 71 dienos. Nors efektyvumas ir nėra didelis, bet galima daryti išvadą, kad finansavimo vienai bylai didėjimas didesnę poveikį daro apylinkių teismuose. Apygardų teismuose finansavimui vienai bylai augant, bylų nagrinėjimo greitis dienomis nemažėja. Efektyvumo teorija ir šioje analizėje nepatvirtinama.



21 pav. Vidutinis finansavimo vienai išnagrinėtai bylai ir bylų nagrinėjimo greičio dienomis santykis

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos apygardų ir apylinkių teismų duomenis

Nagrinėjant finansavimo vienam teisėjui ir bylų, tenkančių vienam teisėjui santykį, efektyvumas nebuvo nustatytas, determinacijos koeficientas yra labai mažas 0,2434 ir rodo, kad modelis nėra patikimas (21 paveikslas), todėl bus bandoma pažiūrėti ar galima patvirtinti efektyvumo teoriją analizuojant finansavimo vienai bylai ir bylų, tenkančių vienam teisėjui santykį (22 paveikslas).



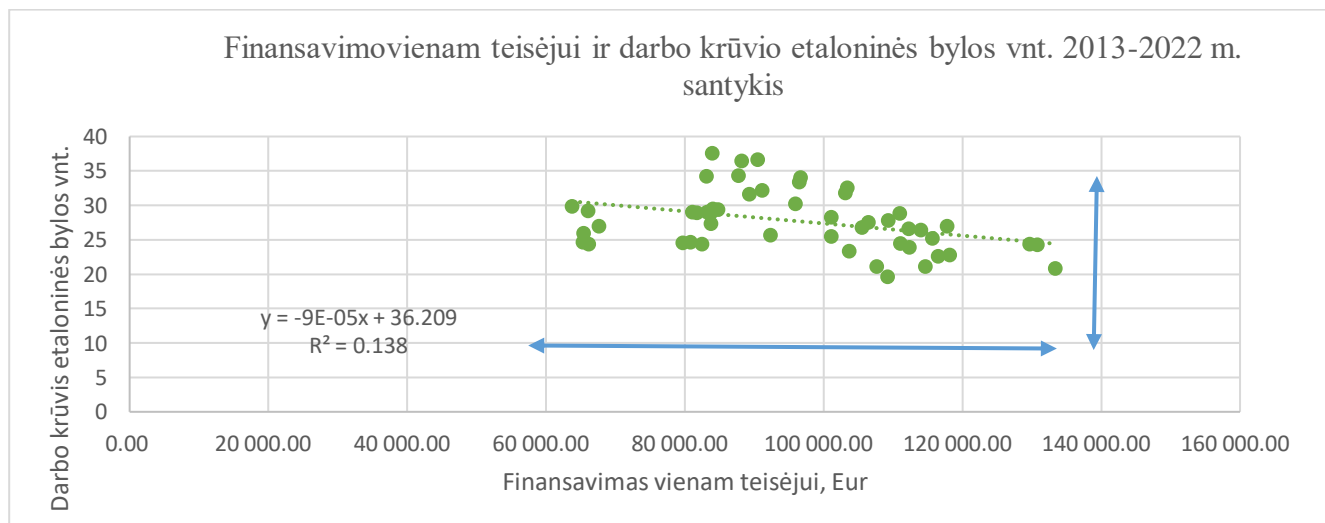
22 pav. Vidutinis finansavimo vienai išnagrinėtai bylai ir bylų tenkančių vienam teisėjui santykis

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos apygardų ir apylinkių teismų duomenis

Paveiksle 22 tiesinės regresijos modelio formulė $y = -0,3807x + 495,15$ rodo, kaip bylų skaičius tenkantis vienam teisėjui (y) priklauso nuo finansavimo vienai išnagrinėtai bylai (x). Determinacijos koeficientas $R^2 = 0,8473$ rodo, kad 84,73 proc. priklausomojo kintamojo y variacijos paaiškinama tiesinės regresijos modelio. Apylinkių ir apygardų teismai vėl aiškiai atsiskiria. Apylinkių teismuose finansavimo vienai bylai ir bylų skaičiaus santykis yra labiau koncentruotas, svyruojantis nuo 175 Eur ir 436 bylų iki 428 Eur ir 273 bylų. Apygardų teismuose mažiausias bylų skaičius tenkantis vienam teisėjui buvo 85,2 vnt. ir gavo 1281 Eur finansavimą, o daugiausia bylų turėjęs Vilniaus apygardos teismas (180 vnt.) gavo 534 Eur finansavimą vienai bylai. Finansavimo vienai išnagrinėtai bylai ir bylų tenkančių vienam teisėjui santykis didesnę poveikį daro apylinkių teismuose. Gauta analizė parodo, kad gautas tikėtas efektyvumo rezultatas apygardų teismuose. Todėl sekančiame tyrime bus bandoma panagrinėti finansavimo vienam teisėjui/vienai išnagrinėtai bylai ir bylų nagrinėjimo rodiklių santykį už laikotarpį nuo 2013 iki 2022 metų.

3.2.3. Finansavimo vienam teisėjui ir vienai išnagrinėtai bylai Lietuvos apygardų teismuose 2013-2022 metais apžvalga

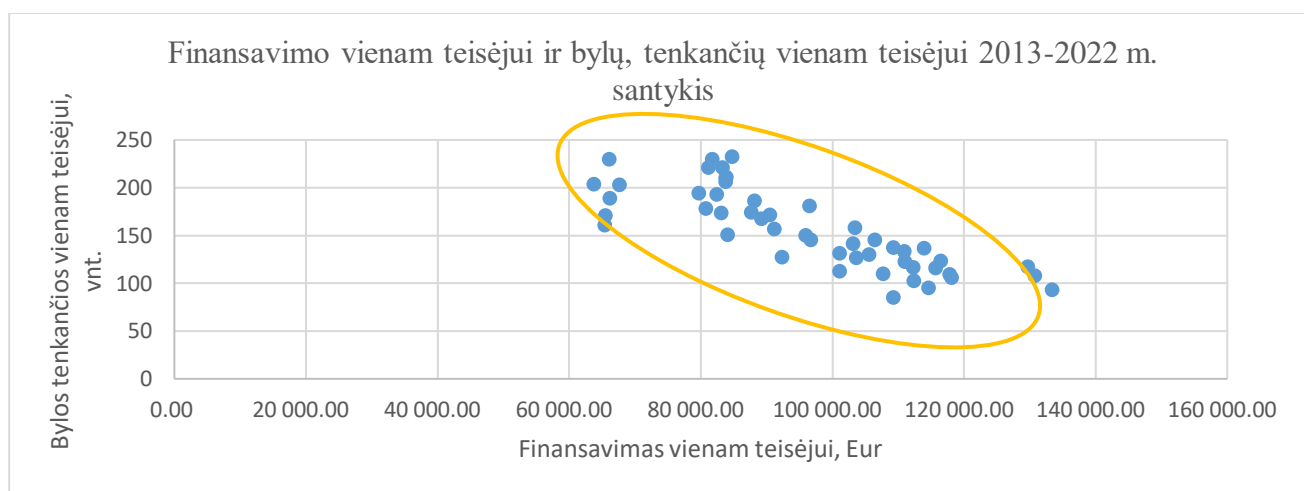
Ši analizė gali būti svarbi, nes 2016 metais buvo priimti sprendimai teisingumo srityje. Darbo krūviui, tarp apygardų teismų, suvienodinti. Apeliacinio teismo sprendimu, iš didesnį darbo krūvį turinčio teismo, pagal teisingumą, civilinio ir baudžiamojo proceso tvarka, perkeliama į mažesnį darbo krūvį turintį teismą. Pirmiausia tiriamas finansavimo vienam teisėjui ir darbo krūvio etaloninės bylos vienetais 2013-2022 metų santykis (23 paveikslas). Tačiau kaip ir analizėje už trumpesnę laikotarpį (2018-2022 m.), taip ir šiame matoma, kad efektyvumo teorija nepatvirtinama. Finansavimui vienam teisėjui didėjant, teisėjo darbo krūvis etaloninės bylos vienetais apygardų teismuose pasiskirto netolygiai.



23 pav. Finansavimo vienam teisėjui ir teisėjo darbo krūvio etaloninės bylos vienetais santykis

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos apygardų ir apylinkių teismų duomenis

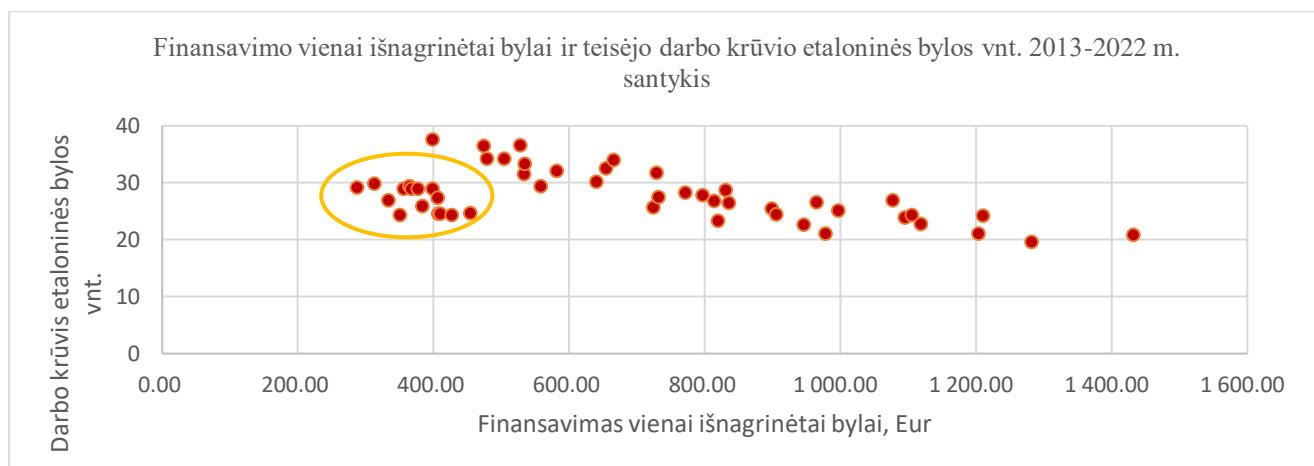
Siekiant objektyvumo, nagrinėjamas finansavimo vienam teisėjui ir bylų, tenkančių vienam teisėjui santykis už laikotarpį nuo 2013 iki 2022 metų (24 paveikslas). Iš pateikto paveikslo matoma, kad efektyvumo teorija negali būti patvirtinama, nes finansavimui didėjant, bylų tenkančių vienam teisėjui skaičius pasiskirstęs plačiai. Galima daryti išvadą, kad jokiame sudarytame sklaidos grafike efektyvumo modelis, finansavimo vienam teisėjui apygardų teismuose, negautas. Logiškiausias paaiškinimas gali būti tas, kad perskirstant darbo krūvį tarp apygardų teismų, nėra atsižvelgiama į finansavimą. Didesnį darbo krūvį arba daugiau bylų, tenkančių vienam teisėjui, turinčiame apygardos teisme, finansavimas vienam teisėjui yra mažesnis, nei mažesnę darbo krūvį/bylų skaičių turinčiam teisėjui. Būtina patikrinti ar bylų nagrinėjimo efektyvumui poveikį daro apygardų teismuose finansavimas 2013-2022 metų laikotarpyje vienai išnagrinėtai bylai.



24 pav. Finansavimo vienam teisėjui ir bylų tenkančių vienam teisėjui santykis

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos apygardų ir apylinkių teismų duomenis

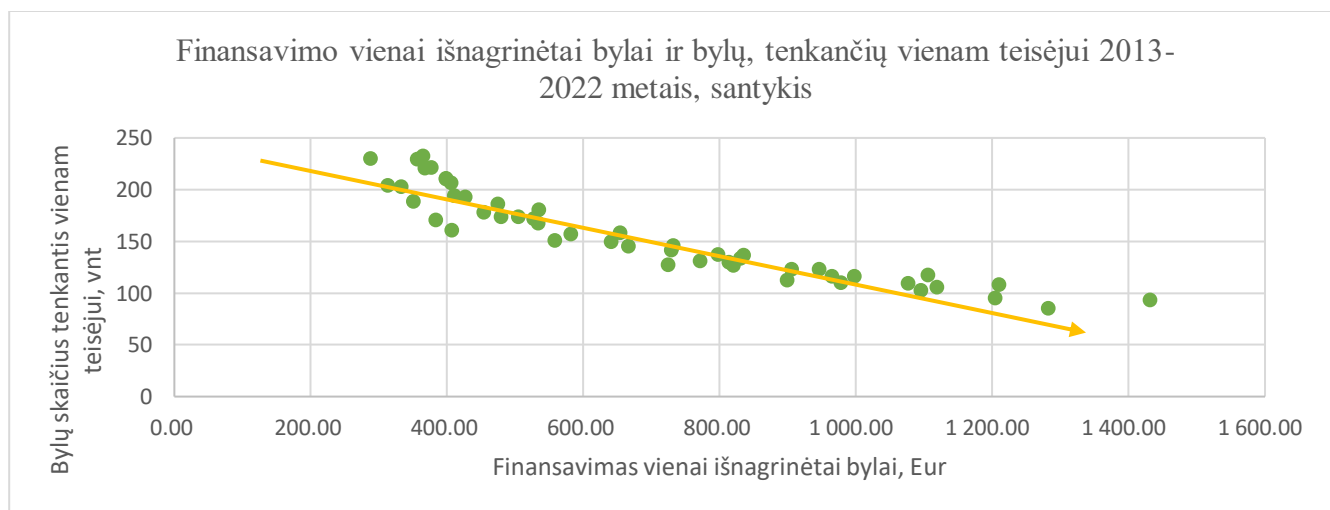
Pirmiausia nagrinėjamas finansavimo vienai išnagrinėtai bylai ir teisėjo darbo krūvio etaloninės bylos vienetais santykis 2013-2022 m. Didesnėje dalyje stebėjimų akivaizdžiai matoma, kad efektyvumo teorija galėtų būti patvirtinama. Išsiskiria 13 stebėjimų iš 50, kurie išsidėstę labiau koncentruotai (25 paveikslas). Šiuose stebėjimuose finansavimas svyruoja nuo 287 eurų iki 453 eurų, o teisėjo darbo krūvis nuo 24,39 iki 29,91 etaloninės bylos vienetais. Tačiau, finansavimui didėjant nuo 474 eurų, teisėjo darbo krūvis ima mažėti ir pasiekus finansavimą 1 431 euro vienai išnagrinėtai bylai, tampa – 20,68 etaloninės bylos vieneto. Atrastas pirmas modelis, kur galima, bent dalinai, patvirtinti efektyvumo teoriją apygardų teismuose, todėl sekančiame etape bus apžvelgiama, kaip apygardų teismuose finansavimas vienai bylai veikia teisėjui tenkančių bylų skaičių.



25 pav. Finansavimo vienai išnagrinėtai bylai ir teisėjo darbo krūvio etaloninės bylos vienetais santykis

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos apygardų ir apylinkių teismų duomenis

Paveiksle 26 matoma, kaip ir laikotarpyje už 2018-2022 metus (22 paveikslas), kad didėjant finansavimui vienai bylai, bylų skaičius, tenkantis vienam teisėjui mažėja.



26 pav. Finansavimo vienai išnagrinėtai bylai ir bylų, tenkančių vienam teisėjui santykis

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos apygardų ir apylinkių teismų duomenis

Nors efektyvumo teorija, apylinkių teismuose buvo patvirtinta finansavimo vienai išnagrinėtai bylai ir teisėjo darbo krūvio, etaloninės bylos vienetais bei teisėjo gautų bylų skaičiaus atvejais. Apygardų teismuose, su išimtimis, finansavimo vienai išnagrinėtai bylai ir teisėjo darbo krūvio, etaloninės bylos vienetais bei teisėjui tenkančių bylų skaičiui, laikotarpyje nuo 2013 iki 2022 metų, negalima atsisakyti apžvelgti finansavimo ir skolų teismuose. Ši analizė svarbi dar ir todėl, kad apie tai kalbama Teisėjų taryboje, apie tai kalba pačiuose teismuose, pasisako ir Lietuvos Respublikos Prezidentas.

3.2.4. Finansavimo, skolų, bylų nagrinėjimo rodiklių Lietuvos apylinkių ir apygardų teismuose 2018-2022 metais apžvalga

Apie nepakankamą teismų finansavimą ir dėl šios priežasties susidariusias skolas bei personalo trūkumą viešai kalbėta ne tik 2022 metų rugsėjo mėnesį, kada Teisėjų tarybos vardu pasisakė jos pirmininkė S. Rudėnaitė, bet ir 2023 m. kovo 13 d. DELFI straipsnyje „Teismuose padėtis skandalinga: ruošiasi stabdyti darbą“ Kauno apylinkės teismo pirmininkas A. Purvainis bei Kauno apygardos teismo pirmininkas M. Bartnikas. Ji akcentavo susidariusias skolas ir personalo trūkumą dėl nekylančio darbo užmokesčio. 2023 metų balandžio 17 dienos 15min.lt straipsnyje „Panevėžio teismai imasi taupymo priemonių: skolos – tūkstantinės“ Panevėžio apygardos teismo pirmininkas E. Činka, Panevėžio miesto apylinkės pirmininkė V. Breskienė. Jie sakė, kad skolos, susidariusios už 2022 metus buvo padengtos iš 2023 metų biudžeto. Sekančiame tyrimo etape bus apžvelgiamos teismų skolos ir jų sandara.

Kadangi daugiausia buvo kalbama ir nagrinėjimo metu nustatytos didžiausios skolos, tai pirmiausia apžvelgiamos skolos 2022 metų pabaigai Lietuvos apygardų teismuose. Lentelėje 3.2.4.1 apygardų teismai išreitinguoti nuo didžiausios turėtos skolos iki mažiausios. Visos teismų skolos nuo 2018 iki 2022 metų pateikiamos priede.

Lentelė 3.2.4.1

Lietuvos apygardų teismų skolos, vidutinis teisėjų skaičius ir bylų nagrinėjimo rodikliai 2022 metų pabaigai

Teismas	Skola 2022 metų pabaigai, Eur			Bylų skaičius, vienam teisėjui	Teisėjų skaičius	Išnagrinėtų bylų skaičius, vnt.	Bylų nagrinėjimo greitis, dienomis	Vidutinis teisėjo darbo krūvis, etaloninės bylos vnt.
	Darbo užmokestis ir socialinis draudimas	Prekėms ir paslaugoms	Iš viso:					
Kauno apygardos teismas	224 287,80	56 946,50	281 234,30	116,03	40	4641	115,28	25,2
Vilniaus apygardos teismas	6 759,60	59 901,39	66 660,99	122,70	53	6503	124,87	24,49
Klaipėdos apygardos teismas	36 254,40	15 193,56	51 447,96	105,63	24	2535	108,84	22,81
Panevėžio apygardos teismas	31 796,97	10 776,48	42 573,45	93,16	15,5	1444	105,75	20,88
Šiaulių apygardos teismas	94,10	16 471,47	16 565,57	108,13	16	1730	110,85	24,24

Šaltinis: sudaryta autorės pagal teismų ir Nacionalinės teismų administracijos duomenis

Pagal lentelėje 3.2.4.1 pateiktus duomenis matoma, kad didžiausią bendrą skolą 2022 metų pabaigai turėjo Kauno apygardos teismas. Jame didžiąją dalį skolos sudarė skola darbo užmokesčiui ir socialiniam draudimui (224 287,80 Eur), o skola prekėms ir paslaugoms, taip pat buvo didžiausia tarp apygardų teismų. Galimai dėl susidariusių skolų ir personalo trūkumo, teisėjo darbo krūvis etaloninės bylos vienetais Kauno apygardos teisme taip pat buvo didžiausias. Mažiausią įsiskolinimą darbo užmokesčiui ir socialiniam draudimui turėjo Šiaulių apygardos teismas (94,10 Eur), o prekėms ir paslaugoms – Panevėžio apygardos teismas. Šiuose teismuose dirbo ir mažiausias vidutinis 2022 m. teisėjų skaičius, atitinkamai 16 ir 15,5.

Nagrinėjant didžiausią skolą 2022 metų pabaigai apylinkių teismuose, lentelėje 3.2.4.2 matoma, kad ji buvo Vilniaus miesto apylinkės teisme. Šiame teisme visą skolą sudarė įsiskolinimas už prekes ir paslaugas. Reiktų pažymėti, kad Vilniaus miesto apylinkės teisme 2022 metais dirbo daugiausiai teisėjų iš visų apylinkių teismų – 97, taip pat išnagrinėta daugiausia bylų. Didžiausią skolą darbo užmokesčiui ir socialiniam draudimui 2022 metų pabaigai turėjo Klaipėdos apylinkės teismas (96 431,23 Eur), o prekėms ir paslaugoms – Šiaulių apylinkės teismas (195 421,09 Eur). Šiaulių apylinkės teisme, nagrinėjamu laikotarpiu, vidutinis teisėjo darbo krūvis etaloninės bylos vienetais, taip pat buvo aukščiau bendro vidurkio (34,92 vnt.).

Lentelė 3.2.4.2

Lietuvos apylinkių teismų skolos, vidutinis teisėjų skaičius ir bylų nagrinėjimo rodikliai 2022 metų pabaigai

Teismas	Skola metų pabaigai, Eur			Bylų skaičius, vienam teisėjui	Teisėjų skaičius	Išnagrinėtų bylų skaičius, vnt.	Bylų nagrinėjimo greitis, dienomis	Vidutinis teisėjo darbo krūvis, etaloninės bylos vnt.
	Darbo užmokestis ir socialinis draudimas	Prekėms ir paslaugoms	Iš viso:					
Vilniaus m. a. t.	0,00	348 221,41	348 221,41	304,04	97	29492	123,87	33,87
Šiaulių a. t.	72 136,59	195 421,09	267 557,68	397,07	43	17074	80,66	34,92
Vilniaus reg. a. t.	13 653,02	150 849,54	164 502,56	496,30	30	14889	102,6	36,73
Klaipėdos a. t.	96 431,23	55 811,37	152 242,60	295,41	41	12112	109,5	29,31
Plungės a. t.	88 225,51	57 291,14	145 516,65	402,06	17	6835	135,97	29,81
Kauno a. t.	3 051,32	129 261,56	132 312,88	365,50	74	27047	103,39	35,72
Tauragės a. t.	61 397,99	40 568,37	101 966,36	408,41	17	6943	88,52	31,98
Marijampolės a. t.	9 993,78	90 463,90	100 457,68	393,42	26	10229	90,99	35,63
Panevėžio a. t.	0,00	98 598,86	98 598,86	390,50	32	12496	86,34	31,83
Alytaus a. t.	545,36	97 513,87	98 059,23	395,00	26	10270	97,36	33,88
Utenos a. t.	206,71	72 472,49	72 679,20	429,24	21	9014	80,79	29,99
Telšių a. t.	2 494,57	43 114,75	45 609,32	463,03	15,5	7177	84,62	36,85

Šaltinis: sudaryta autorės pagal teismų ir Nacionalinės teismų administracijos duomenis

Mažiausią bendrą įsiskolinimą 2022 metų pabaigai turėjo Telšių apylinkės teismas (45 609,32 Eur), jame dirbo mažiausias teisėjų skaičius (15,5), tačiau teisėjo darbo krūvis etaloninės bylos vienetais buvo didžiausias (36,85 vnt.). Kadangi praėjusių metų skolos yra dengiamos einamųjų metų pradžioje iš tų metų asignavimų, o jiems esant nepakankamiems, 2023 m. lapkričio 22 d. buvo priimtas LR Vyriausybės nutarimas Nr. 902 „Dėl Lietuvos Respublikos 2023 metų Valstybės biudžeto asignavimų perskirstymo tarp teismų“. Šiuo nutarimu buvo sumažinti asignavimai tuose teismuose, kurie 2023 metų pabaigai turėtų asignavimų likutį ir padidintos tiems teismams, kurie turės didžiausią įsiskolinimą. Perskirstymo rezultatas pateikiamas lentelėje 3.2.4.3.

Lentelė 3.2.4.3

Finansavimo perskirstymas Lietuvos teismuose 2023 m. lapkričio mėn.

Teismas	Sumažinta		Padidinta	
	Darbo užmokesčiui, Eur	Prekėms ir paslaugoms, Eur	Darbo užmokesčiui, Eur	Prekėms ir paslaugoms, Eur
Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui	201 000	3 000		
Lietuvos apeliaciniam teismui	10 000			
Panevėžio apygardos teismui	23 000			
Vilniaus miesto apylinkės teismui	50 000			
Kauno apylinkės teismui	70 000	35 000		
Šiaulių apylinkės teismui	110 000			
Panevėžio apylinkės teismui	10 000			
Alytaus apylinkės teismui	10 000			
Marijampolės apylinkės teismui	5 000			
Utenos apylinkės teismui	22 000			
Regionų apygardos administraciniam teismui	50 000			
Kauno apygardos teismui			161 000	2 000
Klaipėdos apylinkės teismui			96 000	1 000
Plungės apylinkės teismui			144 000	13 000
Vilniaus apygardos administraciniam teismui			160 000	22 000
Iš viso:	599 000		599 000	

Šaltinis: sudaryta autorės pagal LR Vyriausybės 2023-11-22 nutarimą Nr. 902

Pateiktoje lentelėje 3.2.4.3 matoma, kad 11 teismų finansavimas lygus 599 000 eurų iš jų 561 000 eurų darbo užmokesčiui ir 38 000 prekėms ir paslaugoms buvo sumažintas ir perskirstytas 4 teismams. Didžiausia suma, tarp apygardų ir apylinkių teismų, darbo užmokesčiui (110 000 Eur) buvo sumažinta Šiaulių apylinkės teismui, o prekėms ir paslaugoms (35 000 Eur) – Kauno apylinkės teismui. Finansavimas darbo užmokesčiui padidintas didžiausia suma, tarp nagrinėjamų teismų, Kauno apygardos teismui (161 000 Eur), o prekėms ir paslaugoms – Plungės apylinkės teismui (13 000 Eur). Paminėtina, kad Plungės apylinkės teismas gavo didžiausią papildomą finansavimą tarp apylinkių teismų ir darbo užmokesčiui finansuoti (144 000 Eur). Taip pasielgta, nes 2024 metais šis teismas naikinamas ir būtina padengti asignavimų trūkumą.

Kadangi anksčiau buvo aptartos teismų skolos 2022 metų pabaigai, svarbu patikrinti, kaip jos kito nagrinėjamo laikotarpio eigoje. Pirmiausia bus palyginamas finansavimo vienam teisėjui ir skolos vienam teisėjui pokytis 2018-2022 metais, skaičiuojant pokytį tarp 2018-2019 m., 2019-2020 m., 2020-2021 m., 2021-2022 m. ir dalinant iš 4. Pateiktame lentelėje 3.2.4.4 matoma, kad didžiausias finansavimo vienai bylai teigiamas pokytis buvo Panevėžio apygardos teisme ir sudarė 8 060,75 Eur arba 7,63 proc., o mažiausias – Vilniaus apygardos teisme sudaręs 3 627,71 Eur arba 3,64 proc. Nepriklausomai nuo finansavimo vienam teisėjui pokyčio, skola vienam teisėjui, tarp apygardos teismų, didžiausia buvo Kauno apygardos teisme – 1 452,81 Eur (236,16 proc.), o mažiausią finansavimo pokytį turėjęs Vilniaus apygardos teismas, turėjo mažiausią skolos vienam teisėjui pokytį 2018-2022 metais – 35,73 proc. Taip galėjo nutikti dėl 2018-2019 metais vienam teisėjui turėto skolos vienam teisėjui pokyčio, kuris sudarė -2 770,32 Eur arba -89,24 proc.. Vėlesniais metais Vilniaus apygardos teisme skolos pokytis buvo teigiamas 2019-2020 m. 12,62 Eur (3,78 proc.); 2020-2021 m. – 735,03 Eur (212,08 proc.); 2021-2022 m. 176,15 Eur (16,29 proc.). Didžiausias finansavimo vienam teisėjui pokytis tarp apygardų teismų yra 4 433,04 Eur, o skolos vienam teisėjui pokytis - 1 914,44 Eur.

Lentelė 3.2.4.4

Lietuvos apygardų ir apylinkių teismų skolų pokytis 2018-2022 metais

Teismas	Finansavimas vienam teisėjui 2018-2022 m.			Skola vienam teisėjui 2018-2022 m.		
	Vidutinis, Eur	Pokytis, proc.	Pokytis, Eur	Vidutinis, Eur	Pokytis, proc.	Pokytis, Eur
Panevėžio apygardos teismas	114 122,64	7,63%	8 060,75	1 494,00	12,50%	605,11
Vilniaus apygardos teismas	104 199,30	3,64%	3 627,71	1 224,84	14,16%	-461,63
Kauno apygardos teismas	106 982,98	4,62%	4 747,72	2 555,49	10,79%	1 452,81
Klaipėdos apygardos teismas	110 510,78	4,22%	4 272,07	827,91	9,94%	484,45
Šiaulių apygardos teismas	120 273,19	4,64%	4 958,16	1 433,63	10,11%	-149,44
Vilniaus m. a. t.	92 533,60	7,03%	5 557,77	1 125,75	17,46%	694,50
Vilniaus reg. a. t.	123 950,72	9,58%	10 957,71	2 455,40	10,28%	761,28
Kauno a. t.	96 959,34	7,33%	6 538,18	1 668,70	12,84%	-48,85
Klaipėdos a. t.	89 827,10	4,63%	3 772,20	1 537,08	12,99%	871,51
Šiaulių a. t.	110 564,88	4,27%	4 472,02	5 143,44	6,79%	524,42
Panevėžio a. t.	110 597,04	7,93%	7 976,91	1 200,96	9,84%	509,55
Alytaus a. t.	105 209,33	7,11%	6 993,84	1 610,97	7,03%	902,85
Marijampolės a. t.	103 075,41	5,99%	5 842,62	4 717,57	11,09%	-237,73
Plungės a. t.	116 265,98	1,01%	326,78	4 644,52	0,82%	636,91
Tauragės a. t.	106 824,84	4,08%	4 160,13	4 243,31	4,02%	435,50
Telšių a. t.	116 688,05	7,56%	7 201,86	1 648,61	9,09%	116,71
Utenos a. t.	118 279,39	7,04%	7 612,81	3 128,15	3,53%	-411,03

Šaltinis: sudaryta autorės pagal teismų ir Nacionalinės teismų administracijos duomenis

Apylinkių teismuose didžiausias teigiamas finansavimo vienam teisėjui pokytis buvo Vilniaus regiono apylinkės teisme – 10 957,71 Eur (9,58 proc.), o mažiausias teigiamas pokytis – Plungės apylinkės teisme, atitinkamai 376,78 Eur arba 1,01 proc. Nors Plungės apylinkės teisme finansavimo vienam teisėjui pokytis ir buvo mažiausias, tačiau skolos vienam teisėjui pokytis didžiausias, analizuojamu laikotarpiu, nustatytas Alytaus apylinkės teisme. Jame skolos vienam teisėjui pokytis sudarė 902,85 Eur (196,89 proc.). Mažiausią skolos vienam teisėjui pokytį turėjo Utenos apylinkės teismas – 411,03 Eur (49,64 proc.). Nagrinėjant giliau matyti, kad Utenos apylinkės teisme didžiausias skolos vienam teisėjui pokytis įvyko 2019-2020 metais, nes tada skola vienam teisėjui sumažėjo 4 576,83 Eur (-85,90 proc.), vėlesniais metais 2020-2021 skola augo 245,05 Eur (32,63 proc.) skaičiuojant vienam teisėjui, o 2021-2022 – 2 464,90 Eur arba 247,48 proc. Didžiausias finansavimo vienam teisėjui pokytis tarp apylinkių teismų yra 10 630,93 Eur, o skolos vienam teisėjui pokytis – 1 313,88 Eur.. Kadangi ankstesniuose tyrimuose buvo nagrinėjami finansavimo vienai išnagrinėtai bylai rodikliai, tai sekančiame etape bus nagrinėjamos skolos vienai išnagrinėtai bylai.

Lentelėje 3.2.4.5 pateikti duomenys atspindi finansavimo vienai išnagrinėtai bylai ir skolos vienai išnagrinėtai bylai pokyčius 2018-2022 metais, skaičiuota, kaip ir finansavimo vienam teisėjui atveju skaičiuojant pokytį tarp 2018-2019 m., 2019-2020 m., 2020-2021 m., 2021-2022 m. ir dalinant iš 4. Pirmiausia bus apžvelgiami Lietuvos apygardų teismų duomenys. Didžiausias teigiamas finansavimo vienai išnagrinėtai bylai pokytis, kaip ir finansavimo vienam teisėjui atveju, buvo Panevėžio apygardos teisme. Jame finansavimo vienai išnagrinėtai bylai pokytis sudarė 133,28 Eur arba 12,50 proc. Pasikeitė mažiausią finansavimo vienai išnagrinėtai bylai pokytį turėjęs teismas. Šiuo atveju tai yra Kauno apygardos teismas – 82,84 Eur (10,79 proc.). Galimai dėl mažiausio finansavimo vienai išnagrinėtai bylai pokyčio, šiame teisme skolos vienai išnagrinėtai bylai pokytis buvo didžiausias – 13,05 Eur (233,69 proc.). Mažiausią pokytį vienai išnagrinėtai bylai turėjo Vilniaus apygardos teismas, šis rodiklis buvo neigiamas -1,74 Eur (51,01 proc.).

Lentelė 3.2.4.5

Lietuvos apygardų ir apylinkių teismų finansavimo vienam teisėjui ir vienai išnagrinėtai bylai pokytis 2018-2022 metais

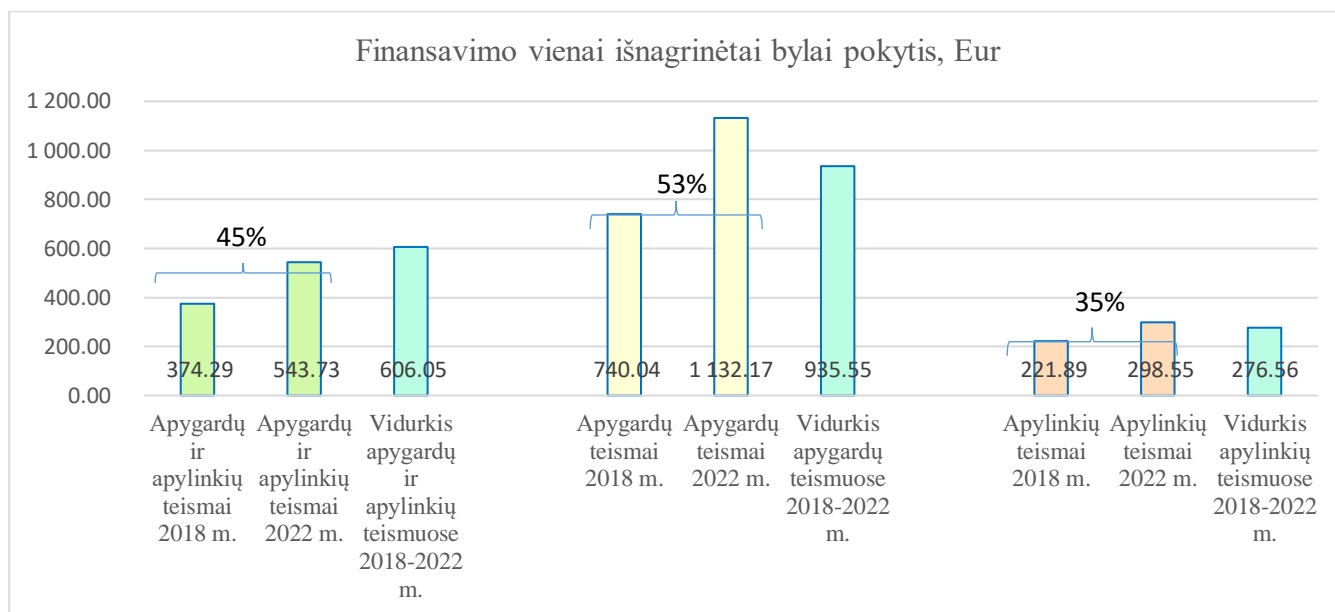
Teismas	Finansavimas vienai išnagrinėtai bylai 2018-2022 m.			Skola vienai išnagrinėtai bylai 2018-2022 m.		
	Vidutinis, Eur	Pokytis, proc.	Pokytis, Eur	Vidutinis, Eur	Pokytis, proc.	Pokytis, Eur
Panevėžio apygardos teismas	1 181,91	12,50%	133,28	16,13	86,21%	6,65
Vilniaus apygardos teismas	728,87	14,16%	92,57	8,10	51,01%	-1,74
Kauno apygardos teismas	807,79	10,79%	82,84	20,43	233,69%	13,05
Klaipėdos apygardos teismas	921,88	9,94%	86,77	7,43	348,30%	4,68
Šiaulių apygardos teismas	1 037,29	10,11%	94,69	12,09	75,70%	-0,66
Vilniaus m. a. t.	229,29	17,46%	37,35	3,29	268,00%	2,49
Vilniaus reg. a. t.	258,94	10,28%	23,52	5,05	44,95%	1,57

Kauno a. t.	241,79	12,84%	28,43	4,12	5,69%	0,11
Klaipėdos a. t.	266,32	12,99%	30,78	4,89	191,94%	3,00
Šiaulių a. t.	279,32	6,79%	16,86	13,05	14,82%	1,55
Panevėžio a. t.	286,75	9,84%	23,92	3,07	91,47%	1,34
Alytaus a. t.	301,82	7,03%	14,54	4,45	188,85%	2,28
Marijampolės a. t.	259,70	11,09%	24,93	11,84	2,16%	-0,08
Plungės a. t.	302,87	0,82%	-1,03	12,00	85,62%	1,48
Tauragės a. t.	298,56	4,02%	7,68	11,55	20,15%	0,96
Telšių a. t.	243,94	9,09%	17,95	3,51	39,07%	0,32
Utenos a. t.	349,43	3,53%	5,03	8,80	25,21%	-1,58

Šaltinis: sudaryta autorės pagal teismų ir Nacionalinės teismų administracijos duomenis

Apylinkių teismuose didžiausias teigiamą finansavimo vienai išnagrinėtai bylai pokytį nustatytas Vilniaus miesto apylinkės teisme – 37,35 Eur (17,46 proc.). Mažiausias pokytis, kaip ir nagrinėjant finansavimo vienam teisėjui pokytį – Plungės apylinkės teisme. Šiame teisme finansavimo vienai išnagrinėtai bylai pokytis buvo neigiamas -1,03 Eur (0,82 proc.). Didžiausias skolos vienai išnagrinėtai bylai apylinkių teismuose nustatytas Klaipėdos apylinkės teisme – 3,00 Eur (191,94 proc.). Mažiausias – Marijampolės apylinkės teisme -0,08 Eur (2,16 proc.). Apžvelgiant skolos vienam teisėjui ar skolos vienai išnagrinėtai bylai pokytį nustatyta, kad skolų pokytis nepriklauso nuo finansavimo vienam teisėjui/vienai išnagrinėtai bylai pokyčio. Taip gali nutikti dėl to, kad finansavimui teismuose neatitinkant realių poreikių negalima atsisakyti/apriboti būtiniausių išlaidų (pašto, elektros energijos, kelionės, einamojo remonto), kurių apmokėjimui trūksta lėšų.

Siekiant išsiaiškinti kaip pasikeitė finansavimas vienai išnagrinėtai bylai, visuose teismuose, lyginant 2018 metus su 2022 sudarytas 27 paveikslas.



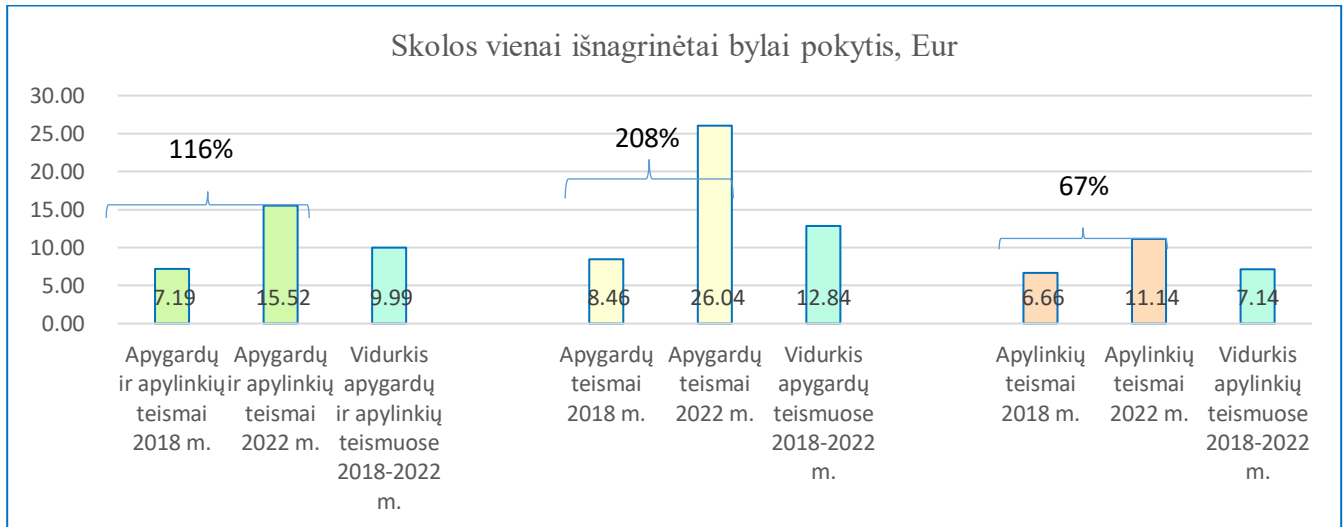
27 pav. Lietuvos apygardų ir apylinkių teismų finansavimo vienai išnagrinėtai bylai pokytis lyginant 2018 metus su 2022 metais

Šaltinis: sudaryta autorės pagal teismų ir Nacionalinės teismų administracijos duomenis

Paveiksle 27 matoma, finansavimo vienai išnagrinėtai bylai lygio skirtumus apygardų ir apylinkių teismuose per nurodytą laikotarpį (2018-2022 m.). Iš pateiktų duomenų matyti, kad finansavimo lygis vienai išnagrinėtai bylai teismuose išaugo, tiek bendras finansavimas apygardų ir apylinkių teismuose, tiek atskyrus apygardų ir apylinkių teismus. Apygardų ir apylinkių teismuose finansavimas vienai išnagrinėti bylai nuo buvusio 2018 m. padidėjo 169,44 Eur 2022 metais, o tai sudarė 45 proc. Tik apygardų teismuose finansavimas vienai išnagrinėtai bylai padidėjo 53 proc. ir 2022 metais bendrą 2018-2022 metų vidurkį viršijo 196,62 Eur. Apylinkių teismuose finansavimas, lyginant 2018 metus su 2022 metais, padidėjo mažiau nei apygardų teismuose ir vienai išnagrinėtai bylai skyrėsi 76,66 Eur. Skirtumų tarp apygardų ir apylinkių priežastis yra ta, kad apylinkių teismuose yra kur kas didesnis bendras nagrinėjamų bylų skaičius. Toks finansavimo vienai išnagrinėtai bylai augimas gali būti siejamas su įvairiais faktoriais, tokiais kaip Valstybės finansavimo didinimas teismų sistemai dėl infliacijos, teisminės sistemos modernizavimas arba poreikis atitikti aukštus teismų efektyvumo standartus. Svarbu atkreipti dėmesį, kad skirtingas finansavimo lygis gali turėti poveikį teismų veiklos efektyvumui, įskaitant teismų skolas metų pabaigai, bylų nagrinėjimo greitį dienomis, teisėjo darbo krūvį etaloninės bylos vienetais. Taip pat būtina atsižvelgti į tai, kad skirtingos teismų instancijos gali turėti skirtingus iššūkius ir poreikius, o tai gali atsispindėti finansavimo lygyje. Todėl sekančiame etape bus apžvelgiamas skolų metų pabaigai skirtumas tarp 2018 ir 2022 metų.

Iš duomenų, pateiktų 28 paveiksle, matyti, kad teismų skolos per šešerius metus išaugo. Bendra skola vienai išnagrinėtai bylai apygardų ir apylinkių teismuose nuo 2018 m. iki 2022 . padidėjo 8,33 Eur, o tai

sudaro 116 proc. Didžiausias skolos vienai išnagrinėtai bylai augimas pastebimas apygardų teismuose, juose ši skola išaugo 17,58 Eur arba 208 proc. Bendrą 2018-2022 metų skolos vidurkį viršijo 4,74 Eur už vieną išnagrinėtą bylą.

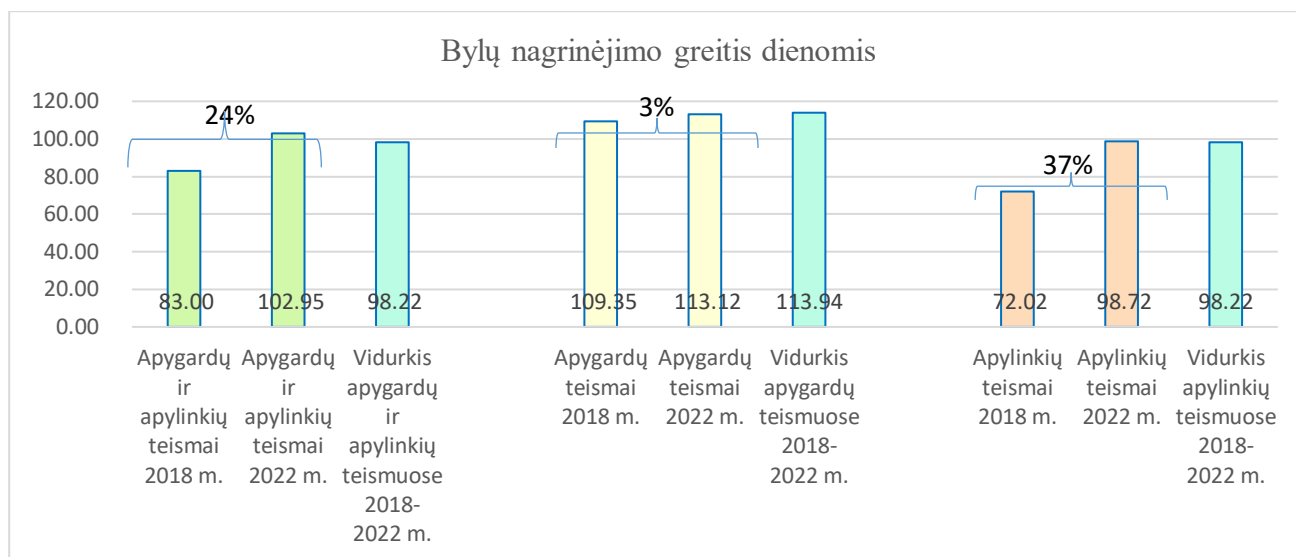


28 pav. Lietuvos apygardų ir apylinkių teismų skolos vienai išnagrinėtai bylai pokytis lyginant 2018 metus su 2022 metais

Šaltinis: sudaryta autorės pagal teismų ir Nacionalinės teismų administracijos duomenis

Skolos vienai išnagrinėtai bylai apylinkių teismuose išaugo 67 proc. arba 5,48 Eur. Lyginant finansavimo vienai išnagrinėtai bylai skirtumą tarp 2018 m. ir 2022 m. pateiktą 27 paveiksle su skolos vienai išnagrinėtai skirtumu pateiktu 28 paveiksle matoma, kad apygardų teismuose skirtumas tarp gauto finansavimo ir skolos buvo 2230 proc., o apylinkių – 1399 proc. Priežastis tokio skirtumo tarp apygardų ir apylinkių teismų yra ta pati – gaunamų ir išnagrinėjamų bylų skaičius. Tačiau tai nepaneigia fakto, kad didelės skolos turi įtakos teismų veiklos stabilumui ir efektyvumui, nes kelia problemų atsiskaitant su prekių ir paslaugų tiekėjais, neleidžia didinti darbo užmokesčio teisminės sistemos darbuotojams, kelia iššūkius tolimesniam teismų modernizavimui. Būtina atidžiai stebėti šiuos rodiklius ir ieškoti priemonių, kaip optimaliai tvarkyti finansines resursų sąnaudas teisminėje sistemoje.

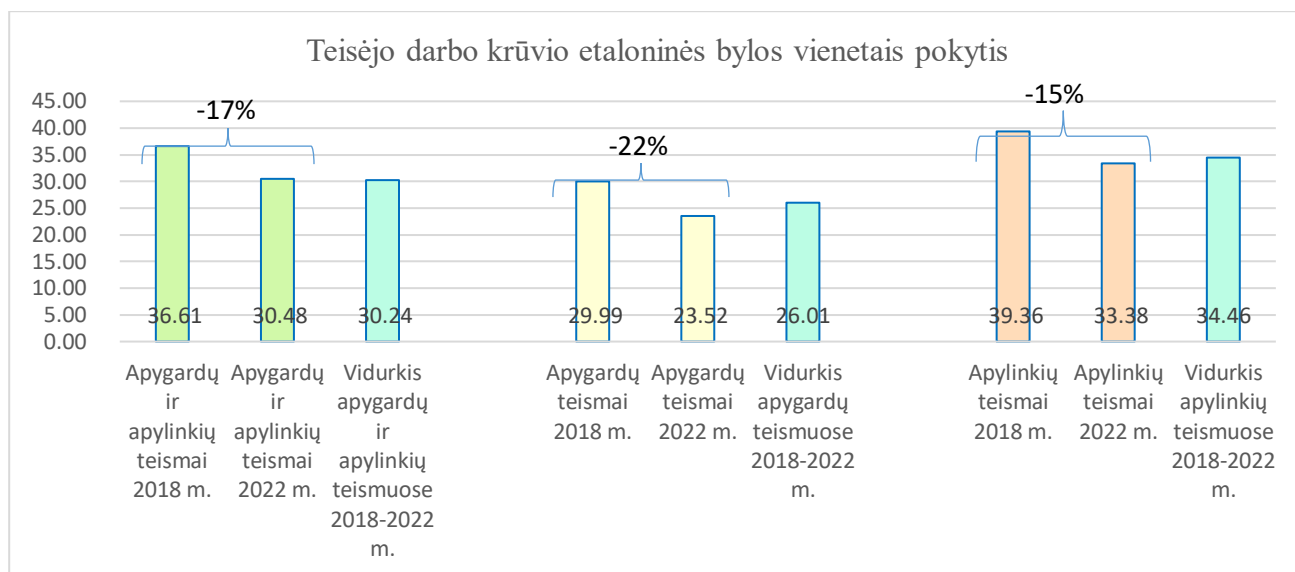
Būtina aptarti ir bylų nagrinėjimo rodiklių pokytį lyginant 2018 m. su 2022 m. Pirmiausia sudaromas 29 paveikslas kuriame matomas bylų nagrinėjimo greitis dienomis apygardų ir apylinkių teismuose kartu, o vėliau atskirai.



29 pav. Lietuvos apygardų ir apylinkių teismų bylų nagrinėjimo greičio, dienomis, pokytis lyginant 2018 metus su 2022 metais

Šaltinis: sudaryta autorės pagal teismų ir Nacionalinės teismų administracijos duomenis

Iš 29 paveiksle pateiktų duomenų matyti, kad bylų nagrinėjimo greitis dienomis apygardų ir apylinkių teismuose, lyginant 2018 metus su 2022 metais išaugo 24 proc. arba 19,95 dienos, o tai reiškia, kad kiekviena byla, vidutiniškai, apylinkių ir apygardų teismuose nagrinėjama beveik 20 dienų ilgiau. Apygardų teismuose bylų nagrinėjimo greitis dienomis išaugo tik 3 proc., o apylinkių teismuose net 27 proc. arba To priežastys gali būti kelios - per mažas teismų sistemos finansavimas, nes dėl lėšų trūkumo nėra galimybės didinti darbo užmokesčio teismų darbuotojams, dėl šios priežasties nebegalima konkurencija su privačiu verslu. 2019-2022 metais buvosi Covid-19 pandemija turėjo reikšmės 2022 metų bylų nagrinėjimo rodikliams. Jos metu dalies bylų nebuvo galima nagrinėti dėl teismo posėdžių salių neatitikimo tuometiniams sanitariniams reikalavimams, nes bylose, kuriose proceso dalyvių skaičius buvo didelis, bylas teko sustabdyti dėl esamų per patalpų, vienam proceso dalyviui, ploto.. Situacija pradėjo gerėti tik įgalinus nuotolinius posėdžius, o vėlesniu laikotarpiu – panaikinus Covid-19 pandemijos ribojimus.



30 pav. Lietuvos apygardų ir apylinkių teismų teisėjo darbo krūvio etaloninės bylos vienetais pokytis lyginant 2018 metus su 2022 metais

Šaltinis: sudaryta autorės pagal teismų ir Nacionalinės teismų administracijos duomenis

Pagal 30 paveiksle pateiktus duomenis matoma, kad teisėjo darbo krūvis etaloninės bylos vienetais sumažėjo bendrai visuose nagrinėjamuose teismuose, taip pat ir atskyrus apygardų teismus nuo apylinkių. Nors apygardų teismuose šis rodiklis 2018 m., ir 2022 m. buvo mažesnis nei apylinkių teismuose, bet lyginant 2018 metų rezultatą su 2022 metų rezultatu, matoma, kad jose neigiamas pokytis buvo didesnis (-22 proc.). Teisėjo darbo krūvis etaloninės bylos vienetais kiekvienai metais mažėja natūraliai, taip pat dėl įimtį patenkančio Covid-19 laikotarpio. Tik, šiuo atveju, procesas strigo kitose institucijose: ikiteisminiuose tyrimuose, prokuratūroje ar kituose teismuose.

Iš pateiktos analizės galima padaryti keletą išvadas, kad teismų finansavimas Lietuvoje kelia nerimą, o susidariusios skolos dėl nepakankamo finansavimo gali turėti neigiamą įtaką teisingumo sistemos efektyvumui. Skolos dėl darbo užmokesčio ir kitų išlaidų gali kelti pavojų teisėjo darbo stabilumui. Analizė parodė skirtumus tarp apygardų ir apylinkių teismų finansavimo, skolų lygio ir bylų nagrinėjimo efektyvumo. Tai rodo, kad įvairūs teismai susiduria su skirtingomis problemomis, reikalaujančiomis individualių sprendimų. Išlaugęs bylų nagrinėjimo greitis dienomis apylinkių teismuose ir tik nedidelis padidėjimas apygardų teismuose rodo, kad teismai susiduria su iššūkiais efektyviai tvarkant nagrinėjamas bylas. Finansavimo didinimas teismams, didinant darbo užmokestį ir mažinant skolas, yra būtinas, siekiant užtikrinti teisingumo sistemos stabilumą ir efektyvumą. Šių pokyčių galima siekti vykdant tikslingus finansavimo perskirstymus ir optimizuojant veiklą. Covid-19 pandemija turėjo įtakos bylų nagrinėjimo rodikliams, nes trukdė įprastam teismo veikimui. Nuotoliniai posėdžiai ir kiti priemonės buvo būtinos, tačiau tai taip pat gali turėti ilgalaikes pasekmes teisingumo sistemos veiklai. Visos šios išvados parodo, kad teismų sistemoje reikia įgyvendinti sisteminius pokyčius, orientuotus į

finansavimo gerinimą, efektyvumo didinimą ir iššūkių sprendimą kiekviename teisme atskirai. Tai padėtų užtikrinti teisingumo sistemos stabilumą ir patenkinti visuomenės poreikius.

Lentelė 3.2.4.6

Lietuvos apygardų ir apylinkių teismų finansavimo poveikio bylų nagrinėjimo efektyvumui suvestinė

Poveikis	Bendra grupė (R ²)	Apylinkės (R ²)	Apygardos (R ²)
Finansavimo vienam teisėjui → teisėjo darbo krūvis etaloninės bylos vnt.	0,173	0,166	0,345
Finansavimo vienam teisėjui → bylų nagrinėjimo greitis dienomis	0,000	0,004	0,022
Finansavimo vienam teisėjui → bylos tenkančios vienam teisėjui	0,008	0,024	0,366
Finansavimo vienai išnagrinėtai bylai → teisėjo darbo krūvis etaloninės bylos vnt.	0,610	0,763	0,695
Finansavimo vienai išnagrinėtai bylai → bylų nagrinėjimo greitis dienomis	0,243	0,004	0,142
Finansavimo vienai išnagrinėtai bylai → bylos tenkančios vienam teisėjui	0,847	0,498	0,864

Šaltinis: sudaryta autorės

Lentelėje 3.2.4.6 pateikta analizė rodo, finansavimas vienam teisėjui neturi įtakos teisėjo darbo krūviui etaloninės bylos vienetais atžvilgiu. Nors apygardų teismuose turi didžiausią paaiškinamąją reikšmę, bet ji yra labai maža ir ja tikėti negalima. Finansavimas vienam teisėjui poveikio bylų nagrinėjimo greičiui dienomis neturi, nes jokioje grupėje paaiškinimo procentas nesiekia net 1 procento. Finansavimo vienam teisėjui įtaka bylų skaičiui, tenkančiam vienam teisėjui, yra reikšmingesnė apygardų teismuose, kur paaiškinta apie 36,6 proc. bylų pasiskirstymo, tačiau šis rodiklis yra per mažas, kad finansavimo poveikį būtų galima vertinti teigiamai. Skirtingai nuo finansavimo vienam teisėjui poveikio bylų nagrinėjimo rodiklių efektyvumui, finansavimo vienai išnagrinėtai bylai įtaka teisėjo darbo krūviui etaloninės bylos vienetais atžvilgiu yra reikšminga, ypač apylinkių teismuose, kur paaiškinta apie 76,3 proc. svyravimo, o apygardų teismuose apie 69,4 proc. Finansavimo vienai išnagrinėtai bylai poveikis bylų nagrinėjimo greičiui dienomis yra išreikšta didesniu R² koeficientu, tačiau tai daugiausia yra apie 24,3% bendros grupės atveju ir duomenys su tokiu rodikliu negali būti patikimi. Finansavimo vienai išnagrinėtai bylai įtaka bylų skaičiui, tenkančiam vienam teisėjui, yra itin didelė, ypač bendroje grupėje, kur paaiškinta apie 84,7 proc. bylų pasiskirstymo. Tai gali rodyti didelę finansavimo įtaką teisėjų darbo organizavimui ir resursų paskirstymui. Apibendrinant, galia teigti, kad finansavimas gali turėti įvairių poveikį teisėjų darbui ir bylų nagrinėjimo efektyvumui, svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad poveikis gali būti skirtingas tarp bendros grupės, apylinkių ir apygardų teismų.

3.2.5. Regresijos modelio sudarymas ir hipotezės tikrinimas

Pagal metodikoje išgrynintus rodiklius atliekama regresinė finansavimo poveikio bylų nagrinėjimo, Lietuvos apygardų ir apylinkių teismuose, efektyvumui analize.

Sudaromas paprastas panelinių duomenų regresijos modelis:

$$l_Darbkrvnt = \alpha + \beta_1 * DVadovas_V + \beta_2 * Vadpat + \beta_3 * l_T + \beta_4 * l_F1B + \beta_5 * l_S1B + \beta_6 * sq_F1B + \beta_7 * sq_S1B + \beta_8 * DMetai_2014 + \dots + \beta_9 * DMetai_2022 + \epsilon_{it}$$

kur:

$l_Darbkrvnt$ – logaritmuotas darbo krūvis, etaloniniais bylos vienetais

$DVadovas_V$ – vadovo lytis (vyras)

$Vadpat$ – vadovo patirtis, metais

l_T – logaritmuotas teisėjų skaičius

l_F1B – logaritmuotas finansavimas vienai bylai

l_S1B – logaritmuota skola vienai bylai

sq_F1B – finansavimas vienai bylai pakeltas kvadratu

sq_S1B – skola vienai bylai pakelta kvadratu

$DMetai_2014\dots2022$ – laiko pseudokintamieji

Pirmiausia išrenkamas įverčių apskaičiavimo būdas ir tuo būdu apskaičiuojamas modelis, testuojamos to modelio prielaidos. Atlikus panelinių duomenų diagnostikos testą nustatyta, kad geriausia naudoti fiksuotų efektų modelį, reikšmingumas $p = 9,457e-005$. Lentelėje 3.2.5.1 pateikiami fiksuotų efektų modelio reikšmingi kintamieji. Į visus modelis yra įtraukti laiko pseudokintamieji.

Lentelė 3.2.5.1

Tiesinės regresinės analizės fiksuotų efektų modelio reikšmingi kintamieji

	Koeficientas	St. paklaida	T statistika	Reikšmingumas	
Konstanta	5,25815	0,0542464	9,693	1,12e-015	***
DVadovas_V	0,0713996	0,0425097	1,680	0,0965	*
l_T	-0,264368	0,113925	-2,321	0,0225	**
lS1B	0,0572686	0,0266040	2,153	0,0340	**
sq_F1B	1,31592e-07	6,49840e-08	2,025	0,0458	**
sq_S1B	-0,00105493	0,00083791	-1,747	0,0840	*
DMetai_2019	-0,232441	0,0979293	-2,374	0,0197	**
DMetai_2020	-0,376489	0,104255	-2,900	0,0047	***
DMetai_2021	-0,376489	0,107338	-3,508	0,0007	***
DMetai_2022	-0,326634	0,116821	-2,796	0,0063	***
Determinacijos koeficientas			0,840995		
Patikslintas determinacijos koeficientas			0,635263		
Reikšmingumas (F statistika)			2,24e-24		

Šaltinis: sudaryta autorės

Breush-Pagan testo mažas reikšmingumas $p = 4,70097e-25$ rodo, kad fiksuotų efektų alternatyva yra geresnė.

Testuojant modelį atliekant, Pesaran testą, nustatyta, kad tarpgrupinės koreliacijos nėra, nes reikšmingumas $p > 0,05$ (3.2.5.2 lentelė)

Lentelė 3.2.5.2

Tarpgrupinės koreliacijos testo duomenys

Z	-1,958045
Reikšmingumas	0,0502
Vidutinė koreliacija	0,450

Šaltinis: sudaryta autorės

Heteroskedastiškumo testas rodo, kad paklaidų sklaida nėra normali, reikšmingumas $p = 0,05309$, tad susidarius tokiai situacijai, atliekamas Kuenker testas. Atlikus Kuenker testą ir tikrinant heteroskedastiškumą nustatyta, kad heteroskedastiškumas yra, bet jis gana nedidelis, reikšmingumas = 0,00003. Nulinę hipotezę atmetame.

Autokoreliacijos testo rezultatas rodo (3.2.5.3 lentelė), kad autokoreliacija yra neigiama, statistiškai reikšminga, bet nedidelė, reikšmingumas $p < 0,05$.

Lentelė 3.2.5.3

Autokoreliacijos testo duomenys

	Koeficientas	St. paklaida	T statistika	Reikšmingumas	
Uhat (-1)	-0,162990	0,0549587	-2,966	0,0091	***

Šaltinis: sudaryta autorės

Sudarytame fiksuotų efektų modelyje atlikus klaidų šalinimo analizę, įverčiai nurodyti 3.2.5.4 lentelėje.

Lentelė 3.2.5.4

Klaidų šalinimo analizės duomenys

	Koeficientas	St. paklaida	T statistika	Reikšmingumas	
Konstanta	5,24708	0,716074	7,328	1,70e-06	***
DVadovas_V	0,0710252	0,12684	0,6917	0,4991	
Vadpat	-0,00832814	0,0231705	-0,3594	0,7240	
l_T	-0,263585	0,181604	-1,451	0,1660	
l_F1B	-0,123137	0,0777366	-1,584	0,1328	
l_S1B	0,0570496	0,0280320	2,035	0,0587	*
sq_F1B	1,33512e-07	8,99437e-08	1,484	0,1571	
sq_S1B	-0,00104592	0,000382406	-2,735	0,0147	**
DMetai_2014	-0,0315191	0,0379905	-0,8297	0,4189	
DMetai_2015	-0,0256160	0,0561116	-0,4565	0,6542	

DMetai_2016	0,0970742	0,152871	0,06350	0,9502	
DMetai_2017	-0,106018	0,159693	-0,6639	0,5162	
DMetai_2018	-0,119249	0,176639	-0,6751	0,5093	
DMetai_2019	-0,233267	0,191347	-1,219	0,2405	
DMetai_2020	-0,303140	0,183081	-1,656	0,1172	
DMetai_2021	-0,377646	0,201675	-1,873	0,0795	*
DMetai_2022	-0,329566	0,216667	-1,521	0,1478	
Determinacijos koeficientas			0,841038		
Patikslintas determinacijos koeficientas			0,635362		
Reikšmingumas (F statistika)			0,000774725		

Šaltinis: sudaryta autorės

Sudarius fiksuotų efektų modelį, gauti rezultatai rodo, kad statistiškai reikšmingi kintamieji yra logaritmuota skola vienai bylai ir skola vienai bylai pakelta kvadratu. Nereikšmingi kintamieji: vadovas (vyras), vadovo patirtis, logaritmuotas vidutinio dirbusių teisėjų skaičiaus rodiklis, logaritmuotas finansavimas vienai bylai ir skola vienai bylai pakelta kvadratu. Siekiant surasti statistiškai reikšmingus ir tarpusavyje nekoreliuojančius nepriklausomus kintamuosius iš modelio šalinami statistiškai nereikšmingi ir su kitais kintamaisiais koreliuojantys kintamieji. Sudarytas naujas modelis pateikiamas 3.2.5.5 lentelėje.

Lentelė 3.2.5.5

Fiksuotų efektų modelis (1)

	Koeficientas	St. paklaida	T statistika	Reikšmingumas	
Konstanta	4,66963	1,40950	3,313	0,0044	***
DVadovas_V	0,0651334	0,106373	0,6123	0,5489	
Vadpat	-0,00994080	0,00681653	-1,458	0,1641	
l_Bsk	-0,0263,92	0,130584	-0,2015	0,8429	
l_F1B	-0,134449	0,0876312	-1,534	0,1445	
l_S1B	0,0605756	0,0301913	2,006	0,0620	*
sq_F1B	1,65946e-07	9,23057e-08	1,798	0,0911	*
sq_S1B	-0,000931721	0,000372917	-2,498	0,0237	**
Determinacijos koeficientas			0,831747		
Patikslintas determinacijos koeficientas			0,614049		
Reikšmingumas (F statistika)			0,000970534		

Šaltinis: sudaryta autorės

Iš regresijos modelio pašalinus nepriklausomą kintamąjį logaritmuotą teisėjų skaičių ir jį pakeitus logaritmuotu bylų skaičiumi (l_Bsk), gautas naujas modelis, kuriame statistiškai reikšmingas vienas kintamasis, tačiau šeši – nereikšmingi. Lentelėje matoma, kad statistiškai nereikšmingi yra vadovas (vyras), vadovo patirtis, kurio reikšmingumas – 0,1641, logaritmuotas bylų skaičius, logaritmuotas finansavimas vienai bylai. Įvertinus tai, priimtas sprendimas iš modelio šalinti mažiausią reikšmingumą turintį nepriklausomą kintamąjį – vadovą (vyrą). Naujas modelis pateikiamas 3.2.5.6 lentelėje.

Fiksuotų efektų modelis (2)

	Koeficientas	St. paklaida	T statistika	Reikšmingumas	
Konstanta	4,61947	1,32147	3,496	0,0030	***
Vadpat	-0,0100750	0,00676873	-1,488	0,1561	
l_Bsk	-0,0119541	0,109851	-0,1088	0,9147	
l_F1B	-0,143108	0,0857490	-1,669	0,1146	
l_S1B	0,0494743	0,0230248	2,149	0,0473	**
sq_F1B	1,74496e-07	8,10704e-08	2,152	0,0470	**
sq_S1B	-0,000882530	0,000370254	-2,384	0,0299	**
Determinacijos koeficientas			0,827668		
Patikslintas determinacijos koeficientas			0,604694		
Reikšmingumas (F statistika)			0,000544621		

Šaltinis: sudaryta autorės

Sudarytame fiksuotų efektų modelyje statistiškai nereikšmingu liko vadovo patirtis, logaritmuotas bylų skaičius ir logaritmuotas finansavimas vienai bylai, tad priimtas sprendimas vadovo patirties kintamąjį iš modelio pašalinti ir sudaryti naują fiksuotų efektų modelį, kurio rezultatai pateikiami 3.2.5.7 lentelėje žemiau.

Fiksuotų efektų modelis (3)

	Koeficientas	St. paklaida	T statistika	Reikšmingumas	
Konstanta	4,79967	1,38445	3,467	0,0032	***
l_Bsk	-0,0284352	0,114844	-0,2476	0,8076	
l_F1B	-0,152666	0,0906599	-1,684	0,1116	
l_S1B	0,0476848	0,0238120	2,003	0,0625	*
sq_F1B	1,71470e-07	8,36905e-08	2,049	0,0572	*
sq_S1B	-0,000661843	0,000372675	-1,776	0,0948	*
Determinacijos koeficientas			0,825648		
Patikslintas determinacijos koeficientas			0,600060		
Reikšmingumas (F statistika)			0,00121458		

Šaltinis: sudaryta autorės

Naujas modelis rodo, kad jame esantys nepriklausomi kintamieji yra statistiškai nereikšmingi. Galima daryti išvadą, kad atlikti tyrimo su paneliniais duomenimis, šiuo atveju, nėra galima.

Tyrimui pasirinktas fiksuotų efektų modelis, atlikus panelinių duomenų diagnostikos testą, buvo statistiškai reikšmingas, tačiau pašalinus statistiškai nereikšmingus kintamuosius, rezultatai parodė, kad logaritmuota skola vienai bylai ir skola vienai bylai pakelta kvadratu yra statistiškai reikšmingi, bet kiti kintamieji ne. Galutinė išvada yra, kad su paneliniais duomenimis atliktas tyrimas nedavė statistiškai reikšmingų rezultatų.

Įvertinus gautus atliktos regresinės analizės rezultatus *būsimiems šios tematikos tyrimams rekomenduojama atlikti korekcijas*, kurios leistų nustatyti patikimus ir reikšmingus rezultatus. Taip galėjo nutikti dėl skirtingų apygardų ir apylinkių teismų finansavimo vienam teisėjui ar vienai išnagrinėtai bylai dydžių, ką parodė anksčiau atlikta porinių kintamųjų analizė. Galimai būtų tikslinga tiesinės regresijos modelį pakartoti turint daugiau nei penkerių metų statistinių duomenų Lietuvos teismuose, tada būtų galima į analizę įtraukti apylinkių ir apygardų teismus atskirai.

IŠVADOS

Apibendrinant literatūros ir mokslinių straipsnių analizę, galima teigti, kad Europos šalys skiriasi pagal teismų struktūrą ir jų funkcijas. Kiekviena šalis turi savo specifiką, kurią atspindi jos teismų struktūra, darbo organizavimas ir finansavimo modelis. Tai susiję su nacionaliniais įstatymais ir instituciniais sprendimais. Pavyzdžiui, Belgijoje yra įvairių teismų rūšių, o Prancūzijoje skiriami teismų tipai pagal bylų pobūdį. Dalis Europos teismų susiduria su finansavimo ir žmogiškųjų išteklių iššūkiais. Kiekviena šalis stengiasi spręsti teisėjų darbo krūvio problemas ir užtikrinti pakankamą jų skaičių. Tai gali būti pasiekta įvairiais būdais, pavyzdžiui, skiriant papildomus teisėjus, taip kaip Portugalijoje. Teisėjų atlyginimo dydis, kuris yra svarbus veiksnys pritraukiant ir išlaikant aukštos kvalifikacijos specialistus, yra reikšmingas aspektas kai kuriose šalyse. todėl Belgija, Portugalija ir Prancūzija yra šalys, kurios pastaruoju metu skyrė papildomus finansinius išteklius teisingumo sistemai, siekdamos spręsti darbo krūvio ir žmogiškųjų išteklių trūkumo problemas. Vokietija ir Slovėnija, susiduria su iššūkiais dėl teisėjų ir prokurorų darbo užmokesčio, o finansavimo peržiūra gali tapti svarbia reformų dalimi. Apžvelgiant 2022 ir 2023 metų Europos komisijos ataskaitas, matyti, kad kai kurios šalys, pavyzdžiui, Belgija, Portugalija ir Prancūzija, yra įsipareigojusios toliau stiprinti teisinę valstybę, ypač dėl išteklių ir finansavimo. Kelių šalių ataskaitose pabrėžiami iššūkiai, susiję su teisėjų darbo užmokesčiu, darbo krūviu, skaitmenizavimu ir kokybišku teisingumu. Planuojami ateities pokyčiai, siekiant įveikti šiuos iššūkius. Skaitmenizavimas yra bendras iššūkis, tačiau kai kurios šalys, tokios kaip Latvija, Estija ir Lenkija, deda pastangas tobulinti teismų darbą elektroniniu būdu, siekiant efektyvumo ir skaidrumo. Europos Komisija teikia rekomendacijas šalims, kurios susiduria su iššūkiais teisingumo sistemoje. Tai apima žmogiškųjų ir finansinių išteklių užtikrinimą, teisėjų atlyginimų dydį, atsižvelgiant į Europos standartus.

Pagrindiniai Lietuvos teismų iššūkiai: teisėjų skaičius, nes Europos sąjungoje 100 000 gyventojų tenka 21,8 teisėjo, Lietuvoje – 26,5 (10 vieta ES šalyse). Lietuvoje 2022 metais dirbo 786 teisėjai, o tai yra mažiausias skaičius per pastaruosius metus. Vien apylinkių teismuose etatų skaičius yra 491, iš kurių 61 etatas 2022 metais laisvas arba atsilaisvinantis. Lietuva užima 20 vietą ES šalyse pagal teismams skirtų lėšų procentinį išraišką nuo BVP. Galima teigti, kad teisminės sistemos finansavimas neatspindi teismų poreikių. Pripažįstama, kad teisėjų atlyginimai yra maži ir neatspindi jų atsakomybės ir svarbos, todėl 2023 m. liepos 1 d., įsigaliojo Lietuvos Respublikos teisėjų darbo apmokėjimo įstatymas, kuriuo padidintas jų atlyginimus. Galutinai problemos tai neišsprendė, nes kitų teismuose dirbančių valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, darbo užmokestis nėra konkurencingas. Dėl šių darbuotojų trūkumo didėja darbo krūvis, tad darbuotojų trūkumas yra dar vienas iššūkis teismų sistemai, nes dėl neužimtų teisėjų etatų, teisėjų komandų nesudarymo ilgėja bylų nagrinėjimo greitis, didėja darbo krūvis dirbantiems darbuotojams. Siekiant optimizuoti išlaidas numatoma 2024 metais sumažinti apylinkių teismų skaičių. Iš viso, teisinė sistema susiduria su iššūkiais, susijusiais su finansavimu, darbo krūviu, teisėjų atlyginimais ir bendru sistemos efektyvumu. Pertvarkos ir tobulinimo priemonės yra numatomos, siekiant užtikrinti teisingumą ir stiprinti teisinę valstybę Lietuvoje.

Analizuojant finansavimo vienam teisėjui pokyčiai teismuose nustatyta, kad per analizuotą laikotarpį (2018-2022 m.), vidutinis finansavimas vienam teisėjui Lietuvos apygardų ir apylinkių teismuose padidėjo 24,12 procento, pasiekdamas 108,6 tūkst. Eur. Vilniaus regiono apylinkės teismas, Šiaulių apygardos teismas ir Utenos apylinkės teismas gavo didžiausią finansavimą vienam teisėjui, viršijantį bendrą vidurkį. Klaipėdos apylinkės teismas, Vilniaus miesto apylinkės teismas ir Kauno apylinkės teismas gavo mažiau finansavimo nei vidurkis. Finansavimo skirtumai gali būti siejami su teismų specifika ir regioniniais skirtumais. Atlikta analizė rodo, kad teismų finansavimas nesuderinamas su teisėjo darbo krūvio efektyvumu, o didesni, daugiau teismo rūmų turintys teismai, turi poreikį didesniajam finansavimui. Apylinkių teismuose mažesnis finansavimas vienam teisėjui koreliuoja su greitesniu bylų nagrinėjimu, tačiau, apygardų teismuose šis ryšys nebuvo toks aiškus.

Finansavimas vienam teisėjui ir bylų skaičius tenkantis vienam teisėjui, apylinkių teismuose rodo teigiamą ryšį – didesnis finansavimas susijęs su daugiau bylų tenkančių vienam teisėjui. Tačiau apygardų teismuose šis ryšys buvo netolygus. Finansavimas vienam teisėjui neturėjo stipraus poveikio darbo krūviui etaloninės bylos vienetais. Tai reiškia, kad teisingumo sistemoje gali veikti daugiau faktorių, įskaitant administracines ir organizacines struktūras.

Nagrinėjant vidutinį finansavimą vienai bylai 2018-2022 metais, pastebimi reikšmingi skirtumai tarp Lietuvos apygardų teismų. Panevėžio apygardos teismas išsiskyrė didžiausiu finansavimu, o Vilniaus apygardos teismas - mažiausiu. Apylinkių teismuose didesnis teismo rūmų skaičius neturėjo tiesioginio ryšio su finansavimu, o Vilniaus regiono apylinkės teismas išsiskyrė didžiausiu vidutiniu finansavimu.

Vilniaus miesto apylinkės teismas pasižymėjo didžiausiu teigiamu finansavimo pokyčiu, o Plungės apylinkės teismas - mažiausiu. Apylinkių teismuose finansavimo vienai išnagrinėtai bylai pokyčiai dažnai buvo žemiau vidurkio, o apygardų teismuose - viršijo vidurkį. Apylinkių teismuose finansavimas vienai bylai turėjo didesnę poveikį teisėjo darbo krūviui etaloninės bylos vienetais nei apygardų teismuose. Didinant finansavimą vienai bylai apylinkių teismuose, teisėjo darbo krūvis mažėjo, o apygardų teismuose toks akivaizdus ryšys nebuvo pastebėtas. Apylinkių teismuose mažesnis finansavimas vienai bylai buvo susijęs su greitesniu bylų nagrinėjimo greičiu dienomis, priešingai negu apygardų teismuose. Finansavimo vienai išnagrinėtai bylai didėjimas apylinkių teismuose buvo susijęs su didesniu bylų nagrinėjimo greičiu, o apygardų teismuose šis ryšys buvo neaiškus. Gauti rezultatai parodė, kad apylinkių teismuose efektyvumo teorija, susijusi su finansavimu vienai bylai, buvo patvirtinta, tačiau apygardų teismuose ši teorija negali būti taikoma vienareikšmiškai. Nagrinėjant efektyvumo sąryšį su teisėjo darbo krūviu ir bylų nagrinėjimo greičiu, apylinkių teismai dažniau atitiko tikėtus efektyvumo rezultatus nei apygardų teismai. Vis dėlto, būtina atkreipti dėmesį, kad gauti rezultatai pateikti duomenų analizės pagrindu. Jie gali būti subjektyviai vertinami ir priklausomai nuo naudojamų metodų. Išvados grindžiamos skaičiavimais, analize ir vizualizacijomis, tačiau jų patikimumas gali būti tikslinamas tolimesniais tyrimais ar papildomais duomenimis.

Teismų finansavimo problema ir susidariusios skolos tampa vis aktualesnėmis. Tai patvirtina teismų pirmininkų ir Teisėjų tarybos atstovų pareiškimai, kurie akcentuoja nekylančio darbo užmokesčio ir skolų įtaką teismų veiklai. Teismų skolos už 2022 metus buvo padengtos 2023 metų biudžeto lėšomis, dėl šios priežasties teismai turėjo imtis taupymo priemonių. Teismų skolos ypač didėjo apygardų

teismuose. Skolos nuo 2018 iki 2022 metų išaugo 116 proc. Nors finansavimas teismams didėjo, bet nepakankamai, todėl didesnės skolos gali kelti iššūkius teismų sistemai ir trukdyti teismų efektyvumui. Teisėjų darbo krūvis etaloninės bylos vienetais teismuose mažėjo, o tai gali būti siejama su mažėjančiu nagrinėjamų bylų skaičiumi, Covid-19 pandemijos padariniais arba teisėjų darbo efektyvumą didinant perskirstant bylas tarp teismų. Teismų veiklos stabilumui ir efektyvumui didelę įtaką daro skolos, trukdančios sklandžiai vykdyti teismų veiklą. Būtina atidžiai stebėti finansavimo ir skolų pokyčius bei ieškoti priemonių efektyviam resursų paskirstymui ir teismų veiklos optimizavimui. Pasiūlytais finansavimo perskirstymais tarp teismų siekiama kompensuoti skolas tam, kad užtikrinti teismų veiklos tęstinumą.

Darbe su darytas regresinės analizės modelis, kuris buvo pritaikytas Lietuvos apygardų ir apylinkių teismų atveju. Deja statistiškai patikimų regresinės analizės rezultatų gauti nepavyko, galimai, dėl skirtumų tarp apygardų ir apylinkių teismų, nes porinės analizės atvejais, dažnai, šie teismai, aiškiai atsiskyrė. Regresinei analizei sudaryti panaudoti tik apygardų teismų duomenis, taip pat nėra patikima, nes šios kategorijos teismai tik 5, o apylinkių teismų duomenų panaudojimui trūksta laikotarpio imties, nes šie teismai sujungti tik 2018 metais.

Šio tyrimo rezultatai rodo, kad teismų finansavimas ir skolos tampa vis svarbesnėmis teismų sistemos veiklos dalimis. Būtina nuolat stebėti šiuos rodiklius ir ieškoti veiksmingų sprendimų, kad užtikrinti teisingumo proceso sklandumą ir teismų efektyvumą. Būtina atidžiau analizuoti teismų finansavimo struktūrą ir poreikius, atsižvelgiant į jų specifiką ir regioninius skirtumus. Taip pat stebėti teismų skolas ir ieškoti efektyvių priemonių jų mažinimui. Tolesnės analizės ir tyrimai reikalingi siekiant giliau suprasti finansavimo ir teismų veiklos sąsajas bei identifikuoti galimus efektyvumo didinimo būdus.

LITERATŪRA

1. Visuotinė lietuvių enciklopedija. Prieiga per internetą <https://www.vle.lt/straipsnis/asignavimas/>
2. Visuotinė lietuvių enciklopedija. Prieiga per internetą <https://www.vle.lt/straipsnis/finansavimas/>
3. Ekonomikos terminų žodynas. Prieigas per internetą <https://e-terminai.lt/>
4. Bendrinės lietuvių kalbos žodynas. Prieiga per internetą <https://ekalba.lt/bendrines-lietuviu-kalbos-zodynas>
5. Lietuvos Respublikos Konstitucija. Valstybės Žinios, 1992, Nr. 33-1014. Prieiga per internetą <https://www.lrk.lt/lietuvos-respublikos-konstitucija/11-skirsnis-finansai-ir-valstybes-biudzetas/135-127-straipsnis>
6. Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 1990, Nr. 24-596. Prieiga per internetą <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.428/asr>
7. Rinkevičiūtė (2019). Biudžeto samprata ir jos problematika (magistro darbas, Vilniaus universitetas)
8. Dimitrijeva. (2015). Valstybinio studijų finansavimo politika. Mykolo Romerio universitetas
9. Vasilevska. (2017). Švietimo įstaigų finansavimo įtakos jų paslaugų kokybei vertinimas. Lietuvos edukologijos universitetas.
10. Sarapinavičiūtė (2015). Bendrojo ugdymo mokyklų finansavimo analizė: Kauno rajono atvejis. Kauno technologijos universitetas.
11. Stropuvienė (2015). Bendrojo ugdymo finansavimo, taikant mokinio krepšelio modelį, analizė Kauno technologijos universitetas.
12. Valiukė (2017). Aplinkos veiksnių įtakos švietimo įstaigų veiklos efektyvumui vertinimas. Lietuvos edukologijos universitetas.
13. Andrijauskienė (2017). Viešas paslaugas teikiančių įmonių veiklos efektyvumo vertinimo metodų tobulinimas. Kauno technologijos universitetas.
14. Bernotas. (2017). Valstybinių įmonių efektyvumo vertinimo prielaidos. Kauno technologijos universitetas.
15. Tvorogal. (2016). Švietimo institucijos veiklos efektyvumas. Lietuvos edukologijos universitetas.
16. Juškaitė (2019). Valstybinių įmonių jungimosi efektyvumo vertinimas. Kauno technologijos universitetas.
17. Kuncevičiūtė (2017). Darbo efektyvumo viešojo sektoriaus įstaigose vertinimas. Kauno technologijos universitetas.
18. Žalimas, Dainius, & Masnevaitė, Elena. (2015). Ekonominės krizės iššūkiai teisėjo ir teismų nepriklausomumui. Teisė, 94, 77–98. <https://doi.org/10.15388/Teise.2015.94.7350>

19. Mituzaitė (2017). Viešojo administravimo institucijų veiklos efektyvumo vertinimas: Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos atvejis. Kauno technologijos universitetas.
20. 2022 Rule of Law Report - Country Chapter Belgium,
21. 2022 Rule of Law Report Country Chapter on the rule of law situation in Germany
22. 2022 Rule of Law Report - Country Chapter Portugal,
23. 2022 Rule of Law Report - Country Chapter France (2022 July 13)
24. 2022 Rule of Law Report - Country Chapter Slovenia
25. 2022 Rule of Law Report - Country Chapter Denmark
26. 2023 Rule of Law Report - Country Chapter Belgium
27. 2023 Rule of Law Report Country Chapter on the rule of law situation in Germany
28. 2023 Rule of Law Report - Country Chapter Portugal
29. 2023 Rule of Law Report - Country Chapter France
30. 2023 Rule of Law Report - Country Chapter Slovenia
31. 2023 Rule of Law Report - Country Chapter Denmark
32. 2023 Rule of Law Report - Country Chapter Latvia
33. 2023 Rule of Law Report - Country Chapter Estonia
34. 2023 Rule of Law Report - Country Chapter Poland
35. Rule of law report 2023 country chapter abstracts and recommendations
36. 2023 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita šalies skyrius: teisinės valstybės principo taikymo padėtis Lietuvoje
37. Komisijos komunikatas Europos parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui
38. 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita Šalies skyrius: teisinės valstybės principo taikymo padėtis Lietuvoje, (Brukselis, 2021 07 20 SWD(2021) 717 draft)
39. 2022 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita Šalies skyrius: teisinės valstybės principo taikymo padėtis Lietuvoje, (Liuksemburgas, 2022 07 13 SWD(2022) 515 final)
40. The 2022 EU justice scoreboard, Prieiga per internetą https://commission.europa.eu/system/files/2022-05/eu_justice_scoreboard_2022.pdf,
41. 2021 Europos komisijos suvestinė. Prieiga per internetą https://commission.europa.eu/system/files/2021-07/eu_justice_scoreboard_2021.pdf
42. Nacionalinė teismų administracija (2023) "Dėl 2021 metų II pusmečio – 2022 metų I pusmečio teismų administravimo trūkumų, taikytų organizacinės ir administracinės veiklos priemonių ir gerosios praktikos apibendrinimo"
43. Valstybinio audito ataskaita Teismų sistema (2020),
44. [1] Lietuvos Respublikos apylinkių teismų įsteigimo ir jų veiklos teritorijų nustatymo įstatymo Nr. I-2375 pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos apylinkių teismų reorganizavimo

- įstatymo, Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl Lietuvos Aukščiausiojo teismo, Lietuvos apeliacinio teismo, apygardų teismų įsteigimo, apygardų teismų veiklos teritorijų nustatymo ir Lietuvos Respublikos prokuratūros reformavimo“ Nr. I-497 6 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos Seimo Nutarimo „Dėl apylinkių teismų reorganizavimo“, Lietuvos Respublikos teismų įstatymo Nr. I-480 57, 101 ir 119 straipsnių pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 62¹, 304, 441 straipsnių pakeitimo ir kodekso papildymo 62² ir 62³ straipsniais įstatymo projektų Aiškinamasis raštas Prieiga per internetą <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/bbdae3a0ffc811edbc0bd16e3a4d3b97?positionInSearchResults=9&searchModelUUID=d180e790-c04d-4931-a63a-94c634e9308d>
45. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Dėl 2021-2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos Teisingumo ministerijos teisingumo sistemos plėtros programos patvirtinimo. Prieiga per internetą <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/64574bb6332211ec99bbc1b08701c7f8?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=12ab303a-d79b-4791-9027-9936d184888c>
 46. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas. Prieiga per internetą <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.163482/asr>
 47. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas. Prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/4ebe66c0262311e5bf92d6af3f6a2e8b/asr>
 48. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas. Prieiga per internetą <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.162435/asr>
 49. Teisėjų tarybos nutarimas Dėl administravimo priemonių teismuose patvirtinimo. Prieiga per internetą <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/a57422d0a8ef11e59010bea026bdb259/asr>
 50. Gomes, A. O., Alves, S. T., & Silva, J. T. (2018). Effects of investment in information and communication technologies on productivity of courts in Brazil. *Government Information Quarterly*, 35(3), 480–490. <https://doi.org/10.1016/j.giq.2018.06.002>
 51. Sarmiento, L. (2022). Air pollution and the productivity of high-skill labor: evidence from court hearings. *The Scandinavian Journal of Economics*, 124(1), 301–332. <https://doi.org/10.1111/sjoe.12458>
 52. Grajzl, P., & Silwal, S. (2020). Multi-court judging and judicial productivity in a career judiciary: Evidence from Nepal. *International Review of Law and Economics*, 61, 105888. <https://doi.org/10.1016/j.irl.2020.105888>
 53. Louro, A. C., Santos, W. R., & Filho, H. Z. (2017). Productivity Antecedents of Brazilian Courts of Justice: Evidence from Justiça em Números. *BAR, Brazilian Administration Review*, 14(1), 1–18. <https://doi.org/10.1590/1807-7692bar2017170032>
 54. Aukščiausiojo Teismo kompetencija ir funkcijos, prieiga per internetą, <https://www.lat.lt/veikla/apie-teisma/veikla/27>

55. Teisėjų tarybos nutarimas „Dėl darbo krūvio teismuose tvarkos aprašo patvirtinimo“, prieiga per internetą <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/276081500e1b11e5b0d3e1beb7dd5516/asr>
56. Lietuvos teismų vystymosi vizija 2023-2033 (2022)
57. European e-Justice portal Prieiga per internetą https://e-justice.europa.eu/16/EN/national_justice_systems
58. Lietuvos Respublikos teisėjų atlyginimų įstatymas, prieiga per internetą <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.330569/asr>
59. Biudžetinių įstaigų darbuotojų pareiginės algos (atlyginimo) bazinio dydžio, taikomo 2023 metais, įstatymas, prieiga per internetą <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/68d62e806a6d11ed8a47de53ff967b64?jfwid=-44cufkvmj>
60. Lietuvos Respublikos teismų įstatymas. Prieiga per internetą <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.5825/asr>
61. Lietuvos Respublikos apylinkių teismų įsteigimo ir jų veiklos teritorijų nustatymo įstatymo Nr. I-2375 nauja redakcija. Prieiga per internetą <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/c74c1a3011aa11eea9b3de7dd350a34e>
62. Teisėjų tarybos nutarimas „Dėl teisėjų skaičiaus apylinkių teismuose pakeitimo“ 2023-10-27 Nr. 148. Prieiga per internetą <https://www.teismai.lt/lt/teismu-savivalda/teiseju-taryba/nutarimai/173/2023-11>
63. Lietuvos Respublikos Finansų ministro įsakymas „Dėl Lietuvos Respublikos Valstybės ir savivaldybių biudžetų pajamų ir išlaidų klasifikacijos patvirtinimo“. Prieiga per internetą <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.215179/asr>
64. Teismai klimpsta į skolas – vien Lietuvos paštui įsiskolino per 1 mln. eurų. Prieiga per internetą <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/1780443/teismai-klimpsta-i-skolas-vien-lietuvos-pastui-isiskolino-per-1-mln-euru>
65. Straipsnis „Teismuose padėtis skandalinga: ruošiasi stabdyti darbą“ Prieiga per internetą <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/teismuose-padetis-skandalinga-ruosiasi-stabdyti-darba.d?id=92778827>
66. Straipsnis „Panevėžio teismai imasi taupymo priemonių: skolos – tūkstantinės“. Prieiga per internetą <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/panevezio-teismai-imasi-taupymo-priemoniu-skolos-tukstantines-56-2039330>
67. LR Vyriausybės nutarimas Nr. 902 „Dėl Lietuvos Respublikos 2023 metų Valstybės biudžeto asignavimų perskirstymo tarp teismų“. Prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/c40cc0b089da11eea5a28c81c82193a8>

PRIEDAI

Lietuvos apygardų ir apylinkių teismų finansavimo ir skolų duomenys už 2013-2022 metus, Eur

Teismas	Metai	Finansavimas iš viso:	Skola iš viso:	Finansavimas vienam teisėjui	Finansavimas vienai išnagrinėtai bylai	Skola vienam teisėjui	Skola vienai išnagrinėta i bylai
PAT	2013	1 243 129,46	68 404,66	65 427,87	382,85	3 600,25	21,07
PAT	2014	1 241 224,89	26 491,84	65 327,63	406,69	1 394,31	8,68
PAT	2015	1 534 967,83	3 965,14	80 787,78	453,60	208,69	1,17
PAT	2016	1 597 032,24	22 962,33	84 054,33	557,62	1 208,54	8,02
PAT	2017	1 754 638,26	23 732,47	92 349,38	724,16	1 249,08	9,79
PAT	2018	1 819 993,54	5 872,36	101 110,75	898,32	326,24	2,90
PAT	2019	2 022 000,00	13 748,85	112 333,33	1 094,75	763,83	7,44
PAT	2020	2 062 689,54	26 601,46	114 593,86	1 203,44	1 477,86	15,52
PAT	2021	1 965 986,71	38 797,26	109 221,48	1 281,61	2 155,40	25,29
PAT	2022	2 066 983,38	42 573,45	133 353,77	1 431,43	2 746,67	29,48
VAT	2013	3 665 483,74	193 319,73	66 044,75	287,31	3 483,24	15,15
VAT	2014	4 410 010,72	121 154,50	81 666,87	355,96	2 243,60	9,78
VAT	2015	4 478 621,29	2 627,48	84 774,21	364,74	49,73	0,21
VAT	2016	4 628 295,98	154 728,18	83 891,53	397,96	2 804,57	13,30
VAT	2017	4 908 481,40	304 136,00	89 245,12	533,59	5 529,75	33,06
VAT	2018	5 397 674,62	173 622,49	96 507,68	534,53	3 104,28	17,19
VAT	2019	5 771 088,76	18 644,93	103 368,96	654,02	333,96	2,11
VAT	2020	5 900 019,52	19 207,50	106 460,11	731,38	346,58	2,38
VAT	2021	5 708 559,45	59 574,91	103 641,24	819,61	1 081,61	8,55
VAT	2022	5 883 982,32	66 660,99	111 018,53	904,81	1 257,75	10,25
KAT	2013	2 738 936,52	552 900,00	63 696,20	312,70	12 858,14	63,12
KAT	2014	3 324 318,43	117 464,52	81 080,94	366,88	2 864,99	12,96
KAT	2015	3 412 195,21	134 240,11	83 224,27	376,54	3 274,15	14,81
KAT	2016	3 614 651,18	86 036,62	88 162,22	474,24	2 098,45	11,29
KAT	2017	3 798 923,95	186 969,77	90 450,57	527,34	4 451,66	25,95
KAT	2018	4 060 187,14	51 224,33	96 671,12	665,50	1 219,63	8,40
KAT	2019	4 432 980,13	20 384,13	103 092,56	728,39	474,05	3,35
KAT	2020	4 538 104,71	15 278,39	105 537,32	813,28	355,31	2,74
KAT	2021	4 444 123,13	144 207,00	113 951,88	834,89	3 697,62	27,09
KAT	2022	4 626 480,66	281 234,30	115 662,02	996,87	7 030,86	60,60
KLAT	2013	1 720 053,29	0,00	66 155,90	350,46	0,00	0,00
KLAT	2014	2 071 494,47	400,00	79 672,86	410,12	15,38	0,08
KLAT	2015	2 142 618,90	34 800,00	82 408,42	426,73	1 338,46	6,93
KLAT	2016	2 160 937,76	159 400,00	83 112,99	478,61	6 130,77	35,30
KLAT	2017	2 368 629,95	188 100,00	91 101,15	581,40	7 234,62	46,17
KLAT	2018	2 525 909,97	5 146,79	101 036,40	771,27	205,87	1,57
KLAT	2019	2 731 918,93	11 919,51	109 276,76	796,94	476,78	3,48
KLAT	2020	2 794 895,61	2 386,93	116 453,98	945,50	99,46	0,81
KLAT	2021	2 691 551,99	30 344,92	107 662,08	977,32	1 213,80	11,02
KLAT	2022	2 834 992,54	51 447,96	118 124,69	1 118,34	2 143,67	20,30
SAT	2013		404 900,00	0,00	0,00	21 310,53	104,98
SAT	2014		15 573,85	0,00	0,00	819,68	3,90

SAT	2015	1 590 946,05	51 958,82	83 734,00	405,44	2 734,67	13,24
SAT	2016	1 666 065,00	187 677,98	87 687,63	504,26	9 877,79	56,80
SAT	2017	1 821 493,00	127 589,56	95 868,05	640,02	6 715,24	44,83
SAT	2018	1 996 777,65	29 395,81	110 932,09	830,61	1 633,10	12,23
SAT	2019	2 019 812,41	20 686,99	112 211,80	964,57	1 149,28	9,88
SAT	2020	2 074 639,24	48 794,50	129 664,95	1 105,30	3 049,66	26,00
SAT	2021	2 002 470,99	5 113,45	117 792,41	1 076,60	300,79	2,75
SAT	2022	2 092 235,48	16 565,57	130 764,72	1 209,38	1 035,35	9,58
Vilniaus m. a. t.	2013	6 160 054,37	257 690,52	59 806,35	103,67	2 501,85	4,34
Vilniaus m. a. t.	2014	6 946 168,68	113 016,38	69 461,69	111,58	1 130,16	1,82
Vilniaus m. a. t.	2015	7 126 533,40	50 515,47	69 189,64	108,57	490,44	0,77
Vilniaus m. a. t.	2016	7 263 966,91	40 678,83	71 215,36	116,00	398,81	0,65
Vilniaus m. a. t.	2017	7 817 459,76	41 755,56	72 383,89	157,65	386,63	0,84
Vilniaus m. a. t.	2018	8 189 927,86	86 873,11	76 541,38	175,47	811,90	1,86
Vilniaus m. a. t.	2019	9 432 547,35	37 911,41	95 278,26	197,01	382,94	0,79
Vilniaus m. a. t.	2020	9 505 560,70	10 456,06	96 015,76	219,80	105,62	0,24
Vilniaus m. a. t.	2021	9 221 774,37	70 886,41	96 060,15	229,33	738,40	1,76
Vilniaus m. a. t.	2022	9 580 929,36	348 221,41	98 772,47	324,87	3 589,91	11,81
Vilniaus reg. a. t.	2013						
Vilniaus reg. a. t.	2014						
Vilniaus reg. a. t.	2015						
Vilniaus reg. a. t.	2016						
Vilniaus reg. a. t.	2017						
Vilniaus reg. a. t.	2018	3 597 017,32	85 339,99	102 771,92	201,30	2 438,29	4,78
Vilniaus reg. a. t.	2019	3 933 699,42	44 770,71	119 203,01	239,63	1 356,69	2,73
Vilniaus reg. a. t.	2020	4 060 360,04	38 576,88	126 886,25	275,86	1 205,53	2,62
Vilniaus reg. a. t.	2021	4 070 485,04	58 722,68	124 289,62	282,54	1 793,06	4,08
Vilniaus reg. a. t.	2022	4 398 083,21	164 502,56	146 602,77	295,39	5 483,42	11,05
Kauno a. t.	2013						
Kauno a. t.	2014						
Kauno a. t.	2015						
Kauno a. t.	2016						
Kauno a. t.	2017	4 828 981,76	136 893,81	78 520,03	157,05	2 225,92	4,45
Kauno a. t.	2018	7 068 993,39	164 128,19	85 425,90	191,55	1 983,42	4,45

Kauno a. t.	2019	7 926 995,87	134 055,49	97 864,15	225,60	1 655,01	3,82
Kauno a. t.	2020	8 099 996,38	138 216,90	96 142,39	244,91	1 640,56	4,18
Kauno a. t.	2021	7 877 994,61	107 224,60	93 785,65	241,61	1 276,48	3,29
Kauno a. t.	2022	8 256 818,73	132 312,88	111 578,63	305,28	1 788,01	4,89
Klaipėdos a. t.	2013						
Klaipėdos a. t.	2014						
Klaipėdos a. t.	2015						
Klaipėdos a. t.	2016		0,00				
Klaipėdos a. t.	2017	498 645,32	3 530,65	14 247,01	30,86	100,88	0,22
Klaipėdos a. t.	2018	3 389 121,25	9 315,44	82 661,49	207,78	227,21	0,57
Klaipėdos a. t.	2019	3 838 649,54	14 594,97	93 625,60	260,39	355,97	0,99
Klaipėdos a. t.	2020	3 627 841,44	83 665,55	88 483,94	267,42	2 040,62	6,17
Klaipėdos a. t.	2021	3 551 180,89	55 283,61	86 614,17	265,11	1 348,38	4,13
Klaipėdos a. t.	2022	4 007 761,95	152 242,60	97 750,29	330,89	3 713,23	12,57
Šiaulių a. t.	2013						
Šiaulių a. t.	2014						
Šiaulių a. t.	2015						
Šiaulių a. t.	2016	1 945 065,00	150 053,62	43 223,67	125,76	3 334,52	9,70
Šiaulių a. t.	2017	2 230 889,36	180 169,16	49 575,32	191,53	4 003,76	15,47
Šiaulių a. t.	2018	4 557 136,52	185 607,41	101 269,70	232,66	4 124,61	9,48
Šiaulių a. t.	2019	4 917 022,37	214 805,84	109 267,16	263,72	4 773,46	11,52
Šiaulių a. t.	2020	5 227 989,42	206 094,01	113 651,94	300,67	4 480,30	11,85
Šiaulių a. t.	2021	5 035 977,95	281 362,27	109 477,78	299,46	6 116,57	16,73
Šiaulių a. t.	2022	5 123 784,97	267 557,68	119 157,79	300,09	6 222,27	15,67
Panevėžio a. t.	2013	1 328 533,36	53 116,31	57 762,32	107,98	2 309,40	4,32
Panevėžio a. t.	2014	1 543 839,04	29 369,58	67 123,44	121,86	1 276,94	2,32
Panevėžio a. t.	2015	1 590 025,31	10 565,72	75 715,49	116,98	503,13	0,78
Panevėžio a. t.	2016	1 632 470,44	82 986,30	70 976,98	126,58	3 608,10	6,43
Panevėžio a. t.	2017	1 797 673,00	71 157,55	81 712,41	177,78	3 234,43	7,04
Panevėžio a. t.	2018	3 488 164,35	39 634,62	91 793,80	221,08	1 043,02	2,51
Panevėžio a. t.	2019	3 802 000,00	30 109,37	105 611,11	279,23	836,37	2,21
Panevėžio a. t.	2020	3 911 831,59	11 107,48	108 661,99	298,02	308,54	0,85
Panevėžio a. t.	2021	3 819 723,00	22 805,03	123 216,87	318,66	735,65	1,90
Panevėžio a. t.	2022	3 958 446,32	98 598,86	123 701,45	316,78	3 081,21	7,89
Alytaus a. t.	2013						
Alytaus a. t.	2014						
Alytaus a. t.	2015						
Alytaus a. t.	2016						
Alytaus a. t.	2017	1 083 339,88	3 812,47	36 111,33	179,63	127,08	0,63
Alytaus a. t.	2018	2 673 795,32	4 803,47	89 126,51	238,31	160,12	0,43
Alytaus a. t.	2019	2 977 564,90	18 948,75	99 252,16	311,79	631,63	1,98
Alytaus a. t.	2020	3 032 753,47	68 636,99	108 312,62	309,72	2 451,32	7,01
Alytaus a. t.	2021	2 918 590,36	27 047,71	112 253,48	352,83	1 040,30	3,27
Alytaus a. t.	2022	3 044 648,83	98 059,23	117 101,88	296,46	3 771,51	9,55
Marijampolės a. t.	2013						
Marijampolės a. t.	2014						
Marijampolės a. t.	2015						
Marijampolės a. t.	2016						

Marijampolės a. t.	2017	1 045 501,48	32 382,72	40 211,60	157,62	1 245,49	4,88
Marijampolės a. t.	2018	2 422 482,03	125 182,11	93 172,39	196,52	4 814,70	10,16
Marijampolės a. t.	2019	2 648 996,04	138 629,37	101 884,46	242,12	5 331,90	12,67
Marijampolės a. t.	2020	2 783 996,28	122 490,46	103 110,97	271,48	4 536,68	11,94
Marijampolės a. t.	2021	2 717 990,98	136 101,32	100 666,33	292,16	5 040,79	14,63
Marijampolės a. t.	2022	3 030 114,82	100 457,68	116 542,88	296,23	3 863,76	9,82
Plungės a. t.	2013						
Plungės a. t.	2014						
Plungės a. t.	2015						
Plungės a. t.	2016						
Plungės a. t.	2017	508 729,00	40 297,96	84 788,17	191,68	6 716,33	15,18
Plungės a. t.	2018	1 562 000,00	90 182,32	104 133,33	266,37	6 012,15	15,38
Plungės a. t.	2019	1 727 000,00	11 475,85	123 357,14	313,94	819,70	2,09
Plungės a. t.	2020	1 780 000,00	46 596,39	124 041,81	330,00	3 247,14	8,64
Plungės a. t.	2021	1 741 000,00	64 173,14	124 357,14	341,77	4 583,80	12,60
Plungės a. t.	2022	1 792 488,00	145 516,65	105 440,47	262,25	8 559,80	21,29
Tauragės a. t.	2013						
Tauragės a. t.	2014						
Tauragės a. t.	2015						
Tauragės a. t.	2016						
Tauragės a. t.	2017	673 029,26	46 195,94	84 128,66	201,08	5 774,49	13,80
Tauragės a. t.	2018	1 744 000,00	76 608,68	96 888,89	247,27	4 256,04	10,86
Tauragės a. t.	2019	1 875 000,00	101 348,09	104 166,67	291,74	5 630,45	15,77
Tauragės a. t.	2020	1 977 000,00	51 172,93	109 833,33	341,22	2 842,94	8,83
Tauragės a. t.	2021	1 865 000,00	42 314,97	109 705,88	334,59	2 489,12	7,59
Tauragės a. t.	2022	1 930 000,00	101 966,36	113 529,41	277,98	5 998,02	14,69
Telšių a. t.	2013						
Telšių a. t.	2014						
Telšių a. t.	2015						
Telšių a. t.	2016						
Telšių a. t.	2017						
Telšių a. t.	2018	1 638 998,73	43 324,55	93 657,07	192,66	2 475,69	5,09
Telšių a. t.	2019	1 837 000,00	12 870,18	114 812,50	225,32	804,39	1,58
Telšių a. t.	2020	1 867 999,80	10 241,85	131 087,71	239,58	718,73	1,31
Telšių a. t.	2021	1 821 277,11	19 525,95	121 418,47	297,64	1 301,73	3,19
Telšių a. t.	2022	1 898 199,71	45 609,32	122 464,50	264,48	2 942,54	6,35
Utenos a. t.	2013						
Utenos a. t.	2014						
Utenos a. t.	2015						
Utenos a. t.	2016						
Utenos a. t.	2017	608 300,36	49 594,95	24 332,01	204,26	1 983,80	16,65
Utenos a. t.	2018	2 481 967,86	122 520,72	103 415,33	291,76	5 105,03	14,40
Utenos a. t.	2019	2 656 668,94	127 867,19	110 694,54	323,59	5 327,80	15,57
Utenos a. t.	2020	2 777 248,51	16 521,37	126 238,57	391,71	750,97	2,33
Utenos a. t.	2021	2 695 185,33	22 908,39	117 181,97	428,22	996,02	3,64
Utenos a. t.	2022	2 811 197,77	72 679,20	133 866,56	311,87	3 460,91	8,06

Lietuvos apygardų ir apylinkių teismų veiklos rodiklių duomenys už 2013-2022 metus

Teismas	Metai	Teismo išnagrinėtų ir gautų bylų santykis, %	Teismo priimtų sprendimų (išnagrinėjus bylą), stabilumas, %	Išnagrinėtų bylų skaičius, vnt.	Bylų nagrinėjimo greitis, dienomis	Vidutinis teisėjo darbo krūvis, etaloninės bylos vnt.
PAT	2013		97,83	3247		25,97
PAT	2014		98,14	3052		24,62
PAT	2015		98,26	3384		24,65
PAT	2016		97,73	2864		29,46
PAT	2017		97,97	2423		25,71
PAT	2018	103,26	97,87	2026	86,14	25,45
PAT	2019	100,49	98,36	1847	82,03	23,94
PAT	2020	112,61	97,97	1714	131,55	21,08
PAT	2021	101,99	89,02	1534	98,01	19,66
PAT	2022	95,31	97,57	1444	105,75	20,88
VAT	2013		98,25	12758		29,2
VAT	2014		98,34	12389		28,93
VAT	2015		98,35	12279		29,39
VAT	2016		97,83	11630		37,58
VAT	2017		97,87	9199		31,6
VAT	2018	114,97	97,63	10098	164,9	33,41
VAT	2019	109,13	97,28	8824	153,03	32,54
VAT	2020	114,34	97,23	8067	157,54	27,52
VAT	2021	99,69	96,96	6965	114,63	23,36
VAT	2022	100,56	97,13	6503	124,87	24,49
KAT	2013		97,88	8759		29,91
KAT	2014		98,04	9061		29,01
KAT	2015		98,39	9062		29,03
KAT	2016		97,69	7622		36,46
KAT	2017		97,9	7204		36,65
KAT	2018	103,2	97,74	6101	106,92	34,06
KAT	2019	102,77	97,7	6086	102,86	31,8
KAT	2020	104,89	97,58	5580	122,63	26,8
KAT	2021	104,95	97,72	5323	110,18	26,46
KAT	2022	98,62	97,31	4641	115,28	25,2
KLAT	2013		89,05	4908		24,39
KLAT	2014		97,98	5051		24,54
KLAT	2015		97,74	5021		24,39
KLAT	2016		96,64	4515		34,25
KLAT	2017		97,12	4074		32,17
KLAT	2018	97,04	97,37	3275	117,62	28,25
KLAT	2019	114,88	97,15	3428	123,54	27,86
KLAT	2020	110,09	97,01	2956	125,83	22,63
KLAT	2021	100,11	97,88	2754	95,73	21,15
KLAT	2022	102,22	97,67	2535	108,84	22,81
SAT	2013		89,25	3857		26,96
SAT	2014		98,11	3995		28,93
SAT	2015		98,31	3924		27,38
SAT	2016		98,03	3304		34,29
SAT	2017		98,25	2846		30,23
SAT	2018	104,34	97,69	2404	71,19	28,8

SAT	2019	99,81	96,97	2094	78,98	26,57
SAT	2020	101,79	96,79	1877	126,38	24,38
SAT	2021	107,76	97,02	1860	113,19	26,96
SAT	2022	97,8	97,28	1730	110,85	24,24
Vilniaus m. a. t.	2013		99,38	59421		72,36
Vilniaus m. a. t.	2014		99,32	62254		69,39
Vilniaus m. a. t.	2015		99,38	65638		68,54
Vilniaus m. a. t.	2016		99,4	62620		48,18
Vilniaus m. a. t.	2017		99,5	49588		44,36
Vilniaus m. a. t.	2018	99,4	99,72	46674	97,38	41,95
Vilniaus m. a. t.	2019	101,33	99,53	47878	88,57	40,42
Vilniaus m. a. t.	2020	99,49	99,52	43247	100,87	40,44
Vilniaus m. a. t.	2021	101,44	99,52	40212	118,82	38,89
Vilniaus m. a. t.	2022	100,61	99,46	29492	123,87	33,87
Vilniaus reg. a. t.	2013					
Vilniaus reg. a. t.	2014					
Vilniaus reg. a. t.	2015					
Vilniaus reg. a. t.	2016					
Vilniaus reg. a. t.	2017					
Vilniaus reg. a. t.	2018	102,4	99,72	17869	73,12	42,12
Vilniaus reg. a. t.	2019	100,64	99,72	16416	73,61	38,43
Vilniaus reg. a. t.	2020	98,47	99,71	14719	78	34,41
Vilniaus reg. a. t.	2021	102,27	99,57	14407	101,33	35,92
Vilniaus reg. a. t.	2022	98,45	99,55	14889	102,6	36,73
Kauno a. t.	2013					
Kauno a. t.	2014					
Kauno a. t.	2015					
Kauno a. t.	2016					
Kauno a. t.	2017		99,5	30748		45,69
Kauno a. t.	2018	102,54	99,62	36905	95,23	41,11
Kauno a. t.	2019	100,55	99,65	35137	87,18	39,82
Kauno a. t.	2020	98,45	99,69	33073	85,95	35,91
Kauno a. t.	2021	100,9	99,62	32606	102,94	39,02
Kauno a. t.	2022	101,66	99,55	27047	103,39	35,72
Klaipėdos a. t.	2013					
Klaipėdos a. t.	2014					
Klaipėdos a. t.	2015					
Klaipėdos a. t.	2016					
Klaipėdos a. t.	2017		99,48	16157		43
Klaipėdos a. t.	2018	103,29	99,59	16311	85,29	39,26
Klaipėdos a. t.	2019	101,49	99,62	14742	86,54	36,47
Klaipėdos a. t.	2020	98,73	99,65	13566	91,63	32,28
Klaipėdos a. t.	2021	102,03	99,54	13395	106,62	34,65
Klaipėdos a. t.	2022	99,79	99,5	12112	109,5	29,31
Šiaulių a. t.	2013					
Šiaulių a. t.	2014					
Šiaulių a. t.	2015					
Šiaulių a. t.	2016		99,59	15466		47,16
Šiaulių a. t.	2017		99,62	11648		40,97
Šiaulių a. t.	2018	101,86	99,76	19587	67,67	40,22
Šiaulių a. t.	2019	100,86	99,74	18645	63,67	36,29
Šiaulių a. t.	2020	99,84	99,75	17388	66,92	33,27
Šiaulių a. t.	2021	100,54	99,68	16817	72,49	32,77

Šiaulių a. t.	2022	98,83	99,63	17074	80,66	34,92
Panevėžio a. t.	2013		99,34	12303		68,41
Panevėžio a. t.	2014		99,42	12669		74,38
Panevėžio a. t.	2015		99,4	13592		86,79
Panevėžio a. t.	2016		99,42	12897		44,82
Panevėžio a. t.	2017		99,44	10112		39
Panevėžio a. t.	2018	102,01	99,63	15778	69,27	38,03
Panevėžio a. t.	2019	101,39	99,71	13616	70,31	31,73
Panevėžio a. t.	2020	99,62	99,81	13126	75,55	30,02
Panevėžio a. t.	2021	101,12	99,76	11987	88,17	29,94
Panevėžio a. t.	2022	99,67	99,69	12496	86,34	31,83
Alytaus a. t.	2013					
Alytaus a. t.	2014					
Alytaus a. t.	2015					
Alytaus a. t.	2016					
Alytaus a. t.	2017		99,49	6031		41,44
Alytaus a. t.	2018	102,4	99,63	11220	64,77	34,2
Alytaus a. t.	2019	98,71	99,74	9550	73,96	28,89
Alytaus a. t.	2020	101,88	99,7	9792	74,96	29,41
Alytaus a. t.	2021	101,81	99,6	8272	82,88	27,29
Alytaus a. t.	2022	96,9	99,57	10270	97,36	33,88
Marijampolės a. t.	2013					
Marijampolės a. t.	2014					
Marijampolės a. t.	2015					
Marijampolės a. t.	2016					
Marijampolės a. t.	2017		99,68	6633		50,8
Marijampolės a. t.	2018	101,21	99,81	12327	59,73	46,4
Marijampolės a. t.	2019	100,39	99,76	10941	63,22	38,75
Marijampolės a. t.	2020	99,32	99,74	10255	70,42	34
Marijampolės a. t.	2021	101,53	99,65	9303	88,94	32,3
Marijampolės a. t.	2022	97,82	99,69	10229	90,99	35,63
Plungės a. t.	2013					
Plungės a. t.	2014					
Plungės a. t.	2015					
Plungės a. t.	2016					
Plungės a. t.	2017		99,52	2654		40,74
Plungės a. t.	2018	102,95	99,54	5864	77,58	32,52
Plungės a. t.	2019	100,45	99,58	5501	80,55	30,77
Plungės a. t.	2020	98,68	99,59	5394	80,11	27,55
Plungės a. t.	2021	101,31	99,58	5094	112,72	27,79
Plungės a. t.	2022	99,53	99,66	6835	135,97	29,81
Tauragės a. t.	2013					
Tauragės a. t.	2014					
Tauragės a. t.	2015					
Tauragės a. t.	2016					
Tauragės a. t.	2017		99,58	3347		35,41
Tauragės a. t.	2018	104,15	99,62	7053	58,17	34,04
Tauragės a. t.	2019	101,1	99,71	6427	59,13	30,78
Tauragės a. t.	2020	98,64	99,57	5794	62,82	27,39
Tauragės a. t.	2021	101,22	99,6	5574	79,42	27,43
Tauragės a. t.	2022	97,25	99,58	6943	88,52	31,98
Telšių a. t.	2013					
Telšių a. t.	2014					

Telšių a. t.	2015					
Telšių a. t.	2016					
Telšių a. t.	2017					
Telšių a. t.	2018	102,75	99,81	8507	58,01	41,25
Telšių a. t.	2019	101,14	99,82	8153	60,81	38,81
Telšių a. t.	2020	99,54	99,81	7797	59,68	39,75
Telšių a. t.	2021	101,38	99,72	6119	69,5	31,99
Telšių a. t.	2022	99,49	99,79	7177	84,62	36,85
Utenos a. t.	2013					
Utenos a. t.	2014					
Utenos a. t.	2015					
Utenos a. t.	2016					
Utenos a. t.	2017		99,53	2978		32,36
Utenos a. t.	2018	100,25	99,81	8507	58,01	41,25
Utenos a. t.	2019	101,01	99,7	8210	74,1	29,54
Utenos a. t.	2020	101,75	99,77	7090	69,55	27,12
Utenos a. t.	2021	100,37	99,7	6294	79,15	24,51
Utenos a. t.	2022	98,2	99,71	9014	80,79	29,99

Lietuvos apygardų ir apylinkių teismų statistiniai duomenys už 2013-2022 metus

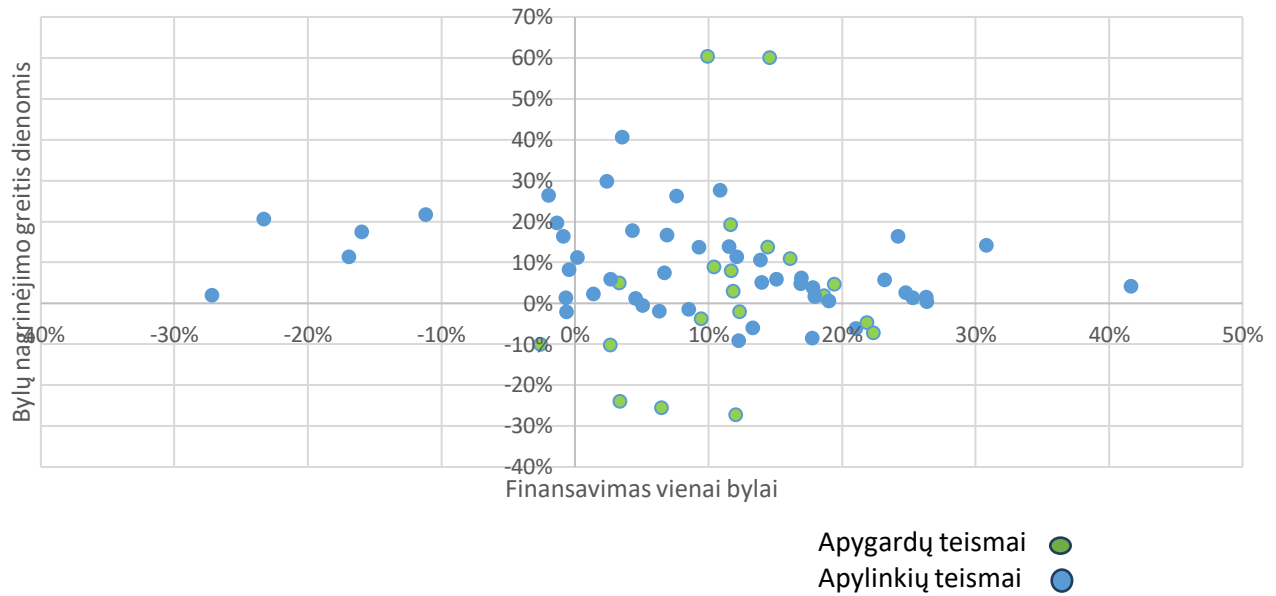
Teismas	Metai	Teismo vadovo lytis	Teismo vadovo vadovavimo patirtis, metais	Bylų skaičius, tenkantis vienam teisėjui, vnt.	Vidutinis dirbusių teisėjų skaičius, vnt.
PAT	2013	V	1	170,895	19
PAT	2014	V	2	160,632	19
PAT	2015	V	3	178,105	19
PAT	2016	V	4	150,737	19
PAT	2017	V	5	127,526	19
PAT	2018	V	1	112,556	18
PAT	2019	V	2	102,611	18
PAT	2020	V	3	95,2222	18
PAT	2021	V	4	85,2222	18
PAT	2022	V	5	93,1613	15,5
VAT	2013	V	1	229,874	55,5
VAT	2014	V	2	229,426	54
VAT	2015	V	3	232,425	52,83
VAT	2016	V	4	210,803	55,17
VAT	2017	V	5	167,255	55
VAT	2018	M	1	180,547	55,93
VAT	2019	M	2	158,051	55,83
VAT	2020	M	3	145,561	55,42
VAT	2021	M	4	126,452	55,08
VAT	2022	M	5	122,698	53
KAT	2013	V	2	203,698	43
KAT	2014	V	3	221	41
KAT	2015	V	4	221,024	41
KAT	2016	V	5	185,902	41
KAT	2017	V	1	171,524	42
KAT	2018	V	2	145,262	42
KAT	2019	V	3	141,535	43
KAT	2020	V	4	129,767	43
KAT	2021	V	5	136,487	39
KAT	2022	V	1	116,025	40
KLAT	2013	V	5	188,769	26
KLAT	2014	V	1	194,269	26
KLAT	2015	V	2	193,115	26
KLAT	2016	V	3	173,654	26
KLAT	2017	V	4	156,692	26
KLAT	2018	V	5	131	25
KLAT	2019	V	1	137,12	25
KLAT	2020	V	2	123,167	24
KLAT	2021	V	3	110,16	25
KLAT	2022	V	4	105,625	24
SAT	2013	V	4	203	19
SAT	2014	V	5	210,263	19
SAT	2015	V	1	206,526	19
SAT	2016	V	5	173,895	19
SAT	2017	V	1	149,789	19
SAT	2018	V	2	133,556	18
SAT	2019	V	1	116,333	18
SAT	2020	V	2	117,313	16

SAT	2021	V	3	109,412	17
SAT	2022	V	4	108,125	16
Vilniaus m. a. t.	2013	M	1	576,903	103
Vilniaus m. a. t.	2014	M	2	622,54	100
Vilniaus m. a. t.	2015	M	3	637,262	103
Vilniaus m. a. t.	2016	M	4	613,922	102
Vilniaus m. a. t.	2017	M	5	459,148	108
Vilniaus m. a. t.	2018	V	1	436,206	107
Vilniaus m. a. t.	2019	V	2	483,616	99
Vilniaus m. a. t.	2020	V	3	436,838	99
Vilniaus m. a. t.	2021	V	4	418,875	96
Vilniaus m. a. t.	2022	M	1	304,041	97
Vilniaus reg. a. t.	2013				
Vilniaus reg. a. t.	2014				
Vilniaus reg. a. t.	2015				
Vilniaus reg. a. t.	2016				
Vilniaus reg. a. t.	2017				
Vilniaus reg. a. t.	2018	M	5	510,543	35
Vilniaus reg. a. t.	2019	M	6	497,455	33
Vilniaus reg. a. t.	2020	M	7	459,969	32
Vilniaus reg. a. t.	2021	M	8	439,908	32,75
Vilniaus reg. a. t.	2022	M	9	496,3	30
Kauno a. t.	2013				
Kauno a. t.	2014				
Kauno a. t.	2015				
Kauno a. t.	2016				
Kauno a. t.	2017	V	2	499,967	61,5
Kauno a. t.	2018	V	3	445,982	82,75
Kauno a. t.	2019	V	2	433,79	81
Kauno a. t.	2020	V	3	392,558	84,25
Kauno a. t.	2021	V	4	388,167	84
Kauno a. t.	2022	V	5	365,5	74
Klaipėdos a. t.	2013				
Klaipėdos a. t.	2014				
Klaipėdos a. t.	2015				
Klaipėdos a. t.	2016				
Klaipėdos a. t.	2017	V	1	461,629	35
Klaipėdos a. t.	2018	V	2	397,829	41
Klaipėdos a. t.	2019	V	3	359,561	41
Klaipėdos a. t.	2020	V	4	330,878	41
Klaipėdos a. t.	2021	V	5	326,707	41
Klaipėdos a. t.	2022	M	1	295,415	41
Šiaulių a. t.	2013				
Šiaulių a. t.	2014				
Šiaulių a. t.	2015				
Šiaulių a. t.	2016	M	4	343,689	45
Šiaulių a. t.	2017	M	5	258,844	45
Šiaulių a. t.	2018	V	1	435,267	45
Šiaulių a. t.	2019	M	1	414,333	45
Šiaulių a. t.	2020	M	2	378	46
Šiaulių a. t.	2021	M	3	365,587	46
Šiaulių a. t.	2022	M	4	397,07	43
Panevėžio a. t.	2013	M	3	534,913	23

Panevėžio a. t.	2014	V	1	550,826	23
Panevėžio a. t.	2015	V	2	647,238	21
Panevėžio a. t.	2016	M	1	560,739	23
Panevėžio a. t.	2017	M	2	459,636	22
Panevėžio a. t.	2018	M	3	415,211	38
Panevėžio a. t.	2019	M	4	378,222	36
Panevėžio a. t.	2020	M	5	364,611	36
Panevėžio a. t.	2021	M	6	386,677	31
Panevėžio a. t.	2022	M	7	390,5	32
Alytaus a. t.	2013				
Alytaus a. t.	2014				
Alytaus a. t.	2015				
Alytaus a. t.	2016				
Alytaus a. t.	2017	M	5	201,033	30
Alytaus a. t.	2018	M	6	374	30
Alytaus a. t.	2019	M	7	318,333	30
Alytaus a. t.	2020	M	8	349,714	28
Alytaus a. t.	2021	M	9	318,154	26
Alytaus a. t.	2022	M	10	395	26
Marijampolės a. t.	2013				
Marijampolės a. t.	2014				
Marijampolės a. t.	2015				
Marijampolės a. t.	2016				
Marijampolės a. t.	2017	V	5	255,115	26
Marijampolės a. t.	2018	V	1	474,115	26
Marijampolės a. t.	2019	V	2	420,808	26
Marijampolės a. t.	2020	V	3	379,815	27
Marijampolės a. t.	2021	V	4	344,556	27
Marijampolės a. t.	2022	V	5	393,423	26
Plungės a. t.	2013				
Plungės a. t.	2014				
Plungės a. t.	2015				
Plungės a. t.	2016				
Plungės a. t.	2017	M	1	442,333	6
Plungės a. t.	2018	V	6	390,933	15
Plungės a. t.	2019	V	7	392,929	14
Plungės a. t.	2020	V	8	375,889	14,35
Plungės a. t.	2021	V	9	363,857	14
Plungės a. t.	2022	V	10	402,059	17
Tauragės a. t.	2013				
Tauragės a. t.	2014				
Tauragės a. t.	2015				
Tauragės a. t.	2016				
Tauragės a. t.	2017	M	4	418,375	8
Tauragės a. t.	2018	M	5	391,833	18
Tauragės a. t.	2019	V	1	357,056	18
Tauragės a. t.	2020	V	2	321,889	18
Tauragės a. t.	2021	V	3	327,882	17
Tauragės a. t.	2022	V	4	408,412	17
Telšių a. t.	2013				
Telšių a. t.	2014				
Telšių a. t.	2015				
Telšių a. t.	2016				

Telšių a. t.	2017				
Telšių a. t.	2018	M	4	486,114	17,5
Telšių a. t.	2019	M	5	509,563	16
Telšių a. t.	2020	M	1	547,158	14,25
Telšių a. t.	2021	M	2	407,933	15
Telšių a. t.	2022	M	3	463,032	15,5
Utenos a. t.	2013				
Utenos a. t.	2014				
Utenos a. t.	2015				
Utenos a. t.	2016				
Utenos a. t.	2017	M	5	119,12	25
Utenos a. t.	2018	M	1	354,458	24
Utenos a. t.	2019	M	2	342,083	24
Utenos a. t.	2020	M	3	322,273	22
Utenos a. t.	2021	M	4	273,652	23
Utenos a. t.	2022	M	5	429,238	21

Finansavimo vienai išnagrinėtai bylai ir bylų nagrinėjimo greičio dienomis pokyčio 2018-2022 metais santykis



Finansavimo vienai bylai ir bylų nagrinėjimo stabilumo santykis Lirtuvos apygardų ir apylinkių teismuose, 2018-2022 m.

